Anul XXV
9
(1 035)
Simbătă
27 februarie
1982
8 pagini
5 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

ÎN MIEZUL ISTORIEI

Eminescu se referea într-o cunoscută pagină la clasele pozitive ale societății românești, făcînd un elogiu izvorului de tărie morală, sursă a tuturor valorilor naționale, care se găsea în clasa țărănească. Este un element nepieritor de conștiință românească această încredere în țărănime, „sarea pămîntului" pe aceste ținuturi dintotdeauna, sursa meditației scriitorilor care și-au legat destinul de trecutul și de viitorul țării. Țăranii sînt istoria noastră mare, bătăliile naționale purtate pentru supraviețuire, ei sînt autorii acelui tipar de frumusețe nepieritoare : folclorul românesc în care ne regăsim cu toții și care constituie modelul literaturii române. Un prilej aniversar este în măsură să ne aducă aminte de toate datoriile morale pe care le au intelectualii acestei țări față de marea liniștită care se află în adîncurile sufletului național, aceea care a obsedat pe scriitorii noștri, pe poeți și pe prozatorii care au creat operele la care ne referim în chip de modele călăuzitoare. Cultura este expresia luminoasă a unei energii colective, nici o mare personalitate nu a putut să se constituie numai în chip de martor al propriilor sale neliniști și năzuințe. Creația amplă se referă întotdeauna la forme de viață care cuprind întregul unei națiuni, în manifestările ei esențiale. Iar cultura română, așa cum spunea G. Călinescu, are o vocație specială pentru expresia sufletului colectiv. În marele său eseu care încheie Istoria din 1941, el considera ca temă dominantă tocmai acest aspect al literaturii române. Este justificată mîndria noastră atunci cînd spunem că literatura noastră este legată de viața țăranilor. Blaga spunea că veșnicia s-a născut la sat. Parafrazînd cunoscutul sau vers, noi vom zice că veșnicia trăiește la sat, în viața oamenilor de acolo, cu cerul înstelat din sufletele lor.

Țăranii nu au fost însă numai deținătorii tezaurului de frumusețe și de aspirații al poporului nostru. Ei au fost cei care au purtat pe umerii lor întreaga istorie, cei care s-au confundat cu cîteva din momentele sale cele mai pregnante, adeseori încărcate de toată violența unei aspirații care nu mai putea fi zăgăzuită prin împilări și nedreptate. Aniversarea răscoalelor de la 1907 ne aduce aminte că țărănimea noastră s-a manifestat ca forță revoluționară, că ea a împins locomotiva istoriei, zguduind conștiințele celor mai înaintați intelectuali și scriitori ai epocii, punînd prin jertfa lor temeliile unei societăți mai bune. În istoria noastră recentă aniversăm de asemenea hotărîrea lor de a se ridica pe o nouă treaptă a muncii și organizării rezultatelor muncii, odată cu evenimentul de la care s-au împlinit 20 de ani care au mărcat biruința rînduielilor socialiste în întreaga societate românească. Din nou țăranii ! Ce s-a întîmplat, destinul acestei clase veșnice este prea bine cunoscut. El au avut parte în istoria mai veche de o soartă pe care n-ar invidia-o nimeni. Sub semnul unei noi revoluții, astăzi ei sînt meniți să asigure societății românești o viață mai armonioasă, să echilibreze mecanisme economice extrem de subtile și să mărturisească în continuare adîncimea sufletului lor devotat viitorului țării. Datoria noastră este aceeași în continuare. Aceeași pe care a mărturisit-o Rebreanu în **Lauda țăranului român**, aceeași pe care și-au asumat-o marii noștri prozatori și poeți, a nemuri imaginea veșnică a poporului, în ipostaza sa esențială, țăranul român.

Luceafărul

Camil Ressu : „Cosași odihnindu-se"

Omagiu satului românesc

Satul este sămînța înțelepciunii
Cu pîinea lui noi am învins întotdeauna
Cei mai străini de sufletul lui
Tot în sufletul lui s-au întors
Cei mai arși de sufletul lui
Tot în sufletul lui au vrut să fie îngropați
El este rugăciunea și este dragostea
Grîul lui stă în palma regilor
Iarba lui stă pe fruntea reginelor
El însuși stă împărat peste palatele lumii
Satul — aer curat în plămînii istoriei
Satul — o binecuvîntare a fiului rătăcitor
El este fără dimensiune ca focul în ceruri
Satul care a făcut iarba și pruncii
Satul care face întotdeauna istorie
Satul în care ne întoarcem să bem fîntîni cu apă vie.

Ion Vergu Dumitrescu

TRĂINICIA S-A NĂSCUT ÎNTR-UN SAT

Mințile lor seamănă cu pămîntul. La fel de mucrite de anotimpuri, la fel de trainice în interie.

Ochii lor privesc mereu soarele, fiindcă el îi ajută — să vadă mai bine pămîntul.

Sufletul lor are curățenia și vitalitatea rîului de munte. Au vorbă blîndă și pasul măsurat. Se numesc țărani, poate tocmai fiindcă trăiesc cel mai aproape în spațiu și timp de pămînt, adică de țară.

Cei despre care aș vrea să scriu acum stăpînesc și astăzi niște munți. Iar satul lor se numește Rășinari. Rășinari de la acele lacrimi ale brazilor, rășina, pe care ei o culegeau din munți și-o coborau toamna odată cu turmele. Inima lor a urmat dimotdeauna acele hărți numai de ei știute, străbătînd în lungul drum cu turmele întreaga țară. Primăvara urcă la munte cu satul lor în ochi iar toamna în ochi le vezi cîmpia și dealurile și apele ei mărea ce mare și toate satele pe unde au trecut și unde și-au dus oile și mai vezi, dacă știi să privești atent, luna și stelele și cîntecul Mioriței în dorul de Rășinari. Nu s-au clintit din vatra lor și asta înseamnă deja 778 de ani, adică 280 000 de zile și tot atîtea nopți de cînd mîinile lor măsoară eternitatea. Nu le dau aici nici un nume pentru că ar fi nedrept pentru toți ceilalți Ioni și Mării care din anul 1264 încoace sădesc merii și perii Rășinarilor, ce-și sapă crumpeni și cucuruzi, ce-și poartă oile la pașcea serilor românești.

M-am oprit, într-o dimineață, în satul cu nume de lacrimi unde — poate încă altă dimineață — venea pe lume un mare poet : Octavian Goga. Și sînt sigur că soarele străluceа în fel de fel de țară pe apa Stejei, pe Rîul Caselor, pe pietrele cehorite din munți care urcă în rostogolirea ei o frunză uscată cade sub tălpile mele. Sunetul frîngerii este poate cel mai autentic buletin meteorologic. Semn că peste Bărăgan s-a zburlit din nou vîntul. E februarie și totul se încadrează perfect în geografia locurilor. Deocamdată ca reporter aici la prima oră a dimineții nu rețin decît un singur element de senzație. În Pogoanele nu oprește accelerațul, în ciuda faptului că este cea mai mare și importantă stație de pe distanța Urziceni—Făurei. Oprește în schimb cu cîțiva kilometri mai înainte la Scuteinici. În drum spre consiliul popular mă izbește imaginea casei specialistului care este mai mult decît un loc de tinină și de răgaz. Zvelteța, ingeniozitatea liniilor arhitectonice, ruperea de planuri în favoarea ansamblului general, mă duce cu gîndul că cel care a proiectat-o a fost ori un împătimit al locurilor, ori un arhitect mai mult decît vizionar. Ideea realizării ei aparține tînărului inginer Adrian Bănică, în prezent președintele C.A.P.-ului. Om al pămîntului pe care acum îl lucrează alături de cei care i-au pus în mînă încă de mic uneltele, iar mai tîrziu i-au insuflat ordinea și, de ce nu, aventura de-a dura aici, în această oază turbată a vînturilor, o operă și-a ațintit un destin. Cred că în nemărginirea cîmpiei, el a simțit nevoia unui punct de sprijin pe care să întemeieze o relație directă cu cosmosul. Cine altul dacă nu un tînăr urma să-și adjudece geografia fabuloasă, dominînd-o cu idei și proiecte îndrăznețe ? Cine altul dacă nu tot un tînăr urmu să plaseze pe orbita marilor recorduri, cu inima și gîndul, cu brațul și fapta, cooperativa agricolă în jurul căreia gravitează viața întregii așezări ?

S-a oprit în primul rînd în fața balanței alegînd talerul destinat inteligenței, efortului, îndrăznelii de a dura. Și-a ales pentru asta oameni ? Nu știu cîtă migală a pus inițial în această aventură cu oameni, dar că le-a insuflat, le-a redeșteptat sentimentul datoriei față de pămînt o recunoaște fiecare din cei ce sînt astăzi în linia întîi a cîmpului. A investit imens. S-a cheltuit pe sine înșelînd de nenumărate ori vigilența familiei. Într-o discuție în afara subiectului — dar ce poate fi discutat aici în afara presantei probleme a cooperativei ? — soția îmi destăinuia cîte ceva despre primele incursiuni ale președintelui. Zootehnia se afla în mare criză de furaje. Era în anul cînd obștea l-a ales președinte. A urcat apoi munte în ideea — cel puțin așa știa soția — să schimbe ceva porumb din propriu gospodăriе pe lînă. L-a convertit pînă la urmă în furaje pentru cooperativă. Dacă s-a supărat ? Pe moment da. Dar nimic n-a putut altera unitatea căminului lor în care se dueleazâ la ora actuală cu abecedarul sau cu ce au la îndemînă cei doi copii. Rămîn în atmosfera argumentelor și fring pentru moment doar firul povestirii. Sînt în biroul președintelui. Se pregătesc materialele pentru adunarea generală a C.A.P.-ului. Atmosfera de lucru este întreruptă de telefon. Reținem cu fidelitate dialogul. „Bănică sînt. Ce e ? Să dau nutreț la alții ? Ce-au păzit astă vară ?... Pînă la urmă tot n'ăla mai al dracului pică". Apoi către mine. „Și-au făcut concediile în iulie și-acum bat coridoarele Direcției agricole după... pate. Da, da. Nici p'astea n-au fost în stare să și le-adune".

Revin pe vechiul flux. De la casa specialistului număr cîteva zeci de metri și dau de clădirea consiliului popular. Impunătoare și-acum. Din

Dumitru Ion Dincă

Continuare în pag a 7-a

1907 — 1962 — 1982

REPERE PENTRU DESTINUL SATULUI ROMÂNESC

Geografia bobului de grîu

Continuare în pag a 7-a

Felinarele și noaptea

Grea e și inima mea, cui aș putea să mă plîng,
I-am învățat mai pe toți, ei către mine să vină,
Grea e și inima mea, greu îmi e umărul sting,
Inima mea, de sub ei, singeră tristă lumină.

Am să mă sting într-o zi, eu, incredibil lămpaș,
Și cum lumină va fi, moartea tăcînd voi găsi-o,
Grea e și inima mea, dacă un secol prea las,
Liber atît nu ne dă, să ne mai spunem adio.

Tot ce-am crezut s-a întors, pașii făcuți în regret,
Mie spunîndu-mi mustrări, eu mă grăbesc la iertare.
Grea e și inima mea care se stinge încet,
Drumeția noastră purtînd, numai a mea n-a mai doare

Merg din oraș în oraș fac felinare și plîng,
Doamne, ce noapte ne-ai dat și ce rezerve puține,
Grea e și inima mea, rană sub umărul sting,
Sînt cum se stinge și ea, negura bine îl vine,

Parcă aș vrea să mă dau nepții cu totul și eu.
Parcă m-aș da împrumut pentru ca-n ziua de mîine,
Fiului meu să nu-i fie, traiul amarnic și greu.
Dar m-asuprasc din trecut, mașii cu trupuri de piine.

Vin și mă cearță cumplit că m-am gîndit să cedez,
Sînt din fățiș făcuți, din diamant și tăișe,
Vai, ce strămoși urîși, pline cu cenușă și mîzg,
Singele-n mine, și ei, vorbele dă să le-ofițe.

Grea e și inima mea, dar de făcut ce să fac ?
Ducem războiul cinstit, ridați și lovim ne doare.
Noaptea aruncă în noi, negre dejecții de smoc,
Noi semănăm pe pămînt, noi proiectăm felinare.

Adrian Păunescu

ANTIRAZBOINICA

Descripție și interviu

În spitalul din deșert
la parter
intră un lung șir de soldați
pe o ușă.
ca să fie operați de hernie
și iese un lung șir de soldați
amețiți,
pe o altă ușă
unul cîte unul pe secundă
operați de hernie
La etajul întîi
intră un lung șir de soldați
pe o ușă
și ies amețiți, unul cîte unul
secundă de secundă
pe o altă ușă
într-o toneță din dreptul
unui hublou
cade cîte un glonț extras
la fiecare secunda.

La etajul doi
intră și ies pe tărgi
un șir de soldați
și într-un vagonet
se transportă
mîini și picioare amputate.
Dar la trei ?
La trei intră și nu mai iese
nimeni
E sala de decapitare
pentru dezertori.
La patru ?
La patru este o popicărie.
La cinci ?
Se servește specialitatea
casei
Friptură de porumbel
La tavă.

Nichita Stănescu

REMEMORĂRI

Zaharia Stancu îl alintă „Balzac!"

Căzut ca un meteorit în capul poeților de toate gradele și contingentele, îmbărbătat în cuvinte deșuchiate, iat cît e insulă proprietate personală, rocovan și cu ochi șireți de știucă pîndind momeala, prietenul meu Fănuș rumegă cuvinte în loc de pîine.

Cînd dracu l-am cunoscut ? (Doamne, lartă-mă !).

Ce sudură neînțeleasă s-a petrecut între mine și el din moment ce, cu totul altfel cuntem croiți...

Doar răi de gură și spurcați, cu inimile ideal de albe și fragile : *suferi pîndiți de năpîrci*...

El e un spadasin care duelează cu o floretă pe lama căreia vorbele lunecă fără să lase urme de sînge...

Eu, ardelean țîfnos și prostănac, cînd vroiasc, pălesc cu buzduganul lăsînd incriminări și nedumeriri neexprimate...

A...! La Fondul literar l-am cunoscut, (sediul

Mircea Micu

Continuare în pag. a 7-a

Citiți în numărul viitor fragmente din
-PROBA LABIRINTULUI-
de MIRCEA ELIADE

DUILIU ZAMFIRESCU — Orizonturile gazetarului

Privindu-l cu ochiul istoricului literar, Duiliu Zamfirescu pare a fi unul dintre cei mai comentați și, implicit, mai cunoscuți clasici ai literaturii noastre. Bibliografia lui critică este impunătoare, numărînd sute de articole și cîteva cărți. E greu de admis în fața atîtor opinii că pe harta destinului critic al operei lui ar mai exista pete albe, unde ochiul cercetătorului nu a pătruns încă. Și totuși, oricît ar părea de improbabilă o atare supoziție, examenul faptelor o confirmă. Spuneam în **Introducerea...** pe care i-o consacrasem acum cîțiva ani că un reflex al istoriei literare tinde să-i restrîngă opera la **Ciclul Comăneștenilor.** Popularitatea acestuia a ajuns de-a lungul anilor o veritabilă cămașă a lui Nessus, o forță inerțială care frînează interesul pentru alte sectoare ale creației. Afirmam, tot atunci, că romancierul de idei, memorialistul, dramaturgul sînt și azi ipostaze cvasi-ignorate ale unei personalități desfășurate sub zodia căutării, ipostaze ce ar merita mai mult decît o pagină animată de simple intenții restitutive. Omiteam însă **publicistul,** care a alimentat fiecărа atîtor controverse. Curios, nu se știe nici acum cu exactitate măcar istoria polemicii stîrnite de **Poporanismul în literatură,** deși în jurul acestui subiect s-a glosat din belșug. Notez aici, ca un simplu amănunt, că numai numărul intervențiilor din epocă atinge suta. Chiar dacă **ideologul literar** e relativ cunoscut, mai mult, încadrat într-o succesiune de aporturi teoretice, „biografia" lui începe îndeobște cu monografia neterminată

Ioan Adam

Continuare în pag a 6-a

JURNAL DE POET

BIBLIOTECA ORIENTALIS

Această vestită colecție de pe acum, îngrijită cu atîta răbdare și prîcepere de sufiu lung, de cărturarul Idel Segall, omul de rară modestie, își îmbogățește aparițiile cu o carte nouă, datorată cercetătorului ieșean Silviu Sanie, intitulată „Cultele orientale în Dacia Romană".

Volumele de pînă acum ale bibliotecii cuprindeau diferite culturi orientale în locul lor de manifestare majoră, cartea de față este întîia care încearcă să descifreze inscripții care atestă, e drept, în măsură modestă de cinci la sută, prezența

Ioan Alexandru

Continuare în pag a 7-a

Felinarele și noaptea

Grea e și inima mea, cui aș putea să mă plîng,
I-am învățat mai pe toți, ei către mine să vină,
Grea e și inima mea, greu îmi e umărul sting,
Inima mea, de sub ei, singeră tristă lumină.

Am să mă sting într-o zi, eu, incredibil lămpaș,
Și cum lumină va fi, moartea tăcînd voi găsi-o,
Grea e și inima mea, dacă un secol prea las,
Liber atît nu ne dă, să ne mai spunem adio.

Tot ce-am crezut s-a întors, pașii făcuți în regret,
Mie spunîndu-mi mustrări, eu mă grăbesc la iertare.
Grea e și inima mea care se stinge încet,
Drumeția noastră purtînd, numai a mea n-a mai doare

Merg din oraș în oraș fac felinare și plîng,
Doamne, ce noapte ne-ai dat și ce rezerve puține,
Grea e și inima mea, rană sub umărul sting,
Sînt cum se stinge și ea, negura bine îl vine,

Parcă aș vrea să mă dau nepții cu totul și eu.
Parcă m-aș da împrumut pentru ca-n ziua de mîine,
Fiului meu să nu-i fie, traiul amarnic și greu.
Dar m-asuprasc din trecut, mașii cu trupuri de piine.

Vin și mă cearță cumplit că m-am gîndit să cedez,
Sînt din fățiș făcuți, din diamant și tăișe,
Vai, ce strămoși urîși, pline cu cenușă și mîzg,
Singele-n mine, și ei, vorbele dă să le-ofițe.

Grea e și inima mea, dar de făcut ce să fac ?
Ducem războiul cinstit, ridați și lovim ne doare.
Noaptea aruncă în noi, negre dejecții de smoc,
Noi semănăm pe pămînt, noi proiectăm felinare.

Adrian Păunescu

● În acest număr : ● „O LUME DE CIȘTIGAT" — FRAGMENTE DE ROMAN DE EUGEN BARBU ● POEME DE GRIGORE HAGIU ● CRONICA LITERARĂ ● O ISTORIE ÎN IMAGINI A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE ● PRIVIREA LUI ORFEU ● NUMELE POETULUI ● ATELIER LITERAR ● SPORT DE FĂNUȘ NEAGU

● „Dedicație pentru veghea semințelor" de Cristina Tacai ● Poeme de Virgil Carianopol ● Gabriela Negreanu ● Ioana Dinulescu ● „1907 într-o evocare literară" de Silviu Guga (în pagina a 5-a).

CRONICA LITERARĂ

ION BĂLU: «Viața lui G. Călinescu»

II

De unde vine înclinația de a confrunta un scriitor cu o normă imperativă? De unde obiceiul de a defini o personalitate artistică mai degrabă prin ceea ce efectiv ea nu este? Aplicarea unor grile inadecvate operelor și personalităților duce la concluzii dintre cele mai inexacte. Este la mijloc o sechelă a dogmatismului, una din multele care face carieră sub devize noi, de multe ori antidogmatice. Esența procesului este aceeași indiferent de bogăția sau eleganța hainelor pe care le îmbracă. A spune: cutare nu are simțul tragicului, deci la coș cu el, e totuna cu a spune cutare nu a cîntat cîntul muncitoare, deci la coș cu el. Mecanica gestului este aceeași și aparențele nu pot salva de la judecata rece astfel de evaluări. Înlocuirea unei grile vechi cu o grilă nouă nu înseamnă decît o schimbare de păr, dar nu și de năravuri. G. Călinescu a avut plăcerea de a se întîlni de două ori cu aceeași Jeanette, confatată în al doilea caz după șezon. Dacă prima oară G. Călinescu trebuia trecut prin purgatoriu pentru că reprezenta primejdiile esteticismului, a doua oară culpa lui era, de pildă, absența sentimentului tragic. Cele două obiecții au în comun refuzul lui G. Călinescu. **Viața lui G. Călinescu** de I. Bălu a fost scrisă sub presiunea unor imagini vulgarizatoare ori simplificatoare ale marelui scriitor. De aici și tendința definirii prin negație.

A lăsa faptele să vorbească de la sine este un act de tărie morală, deoarece ele sînt mai expresive decît orice comentariu. Ce ne spune de fapt biografia lui G. Călinescu după război, reconstituită sec din chiar paginile lui I. Bălu și din alte surse? În toamna lui 1944 era titular al catedrei din Iași. În 1945 G. Călinescu scoate prima ediție a compendiului. Cartea este contestată violent de Felix Aderca, de I. Ludo, și susținută de Al. Piru, Adrian Marino, George Mărgărit. Aceste atacuri sînt preludiul celor viitoare. Tot în 1945 devine profesor la București și G. Călinescu aduce pe lîngă sine, alături de Ov. Papadima și Valeriu Ciobanu, asistenți moșteniți, pe Al. Piru, Dinu Pillat, Adrian Marino, Petrică Marin. În 1946 scoate a doua ediție a compendiului, face o călătorie în U.R.S.S. și predă editurii manuscrisul revăzut al **Operei lui Eminescu** și al **Impresiilor asupra literaturii spaniole**. În 1947 citește și revizuiește într-o primă formă **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, pregătind-o pentru reeditare. Ziarul **Dreptatea** îl atacă pentru că cere studenților să cumpere **Jurnalul literar** (care conținea însă cursul profesorului) și o listă de cărți (necesare și acestea studiului). Tot în acest an se situează și diatribele anticălinesciene, preludive și ele, la adresa **Națiunii** și a **Jurnalului literar** semnate de Miron Radu Paraschivescu. În ianuarie 1948, **Viața sindicală** și **Flacăra** (prin Vicu Mîndra) atacă și ele pe profesorul G. Călinescu. În februarie, G. Călinescu adresează **Serviciului cenzurii**, director Al. Jar, o cerere privind reeditarea marii istorii, dar rămîne fără răspuns. Lunile februarie și martie aduc noi înverșunări la adresa profesorului G. Călinescu în revista **Flacăra**. La 29 martie, G. Călinescu este ales deputat M.A.N. la Brăila. De la 16 aprilie, **Contemporanul** publică în serial un „studiu" al lui I. Vitner, menit a dovedi caducitatea întregii poziții critice, istorico-literare și jurnalistice a profesorului G. Călinescu. Examinarea mai multor fapte din biografia profesorului ne îndeamnă să presupunem că Secțiunea filologică a Academiei Române îl aduce în sînul său ca membru activ pe G. Călinescu drept ripostă la acest serial. Dacă scriitorul a confirmat ca membru activ la 2 iunie, nu e lipsit de semnificație faptul că ultima parte a serialului semnat de I. Vitner în **Contemporanul** se sfîrșește cu data de 4 iunie. Atacurile nu dispar însă cu totul. Unul dintre acestea, semnat de N. Tertulian, îl răspunde G. Călinescu pe 6 august în **Națiunea**. Publicarea știrii intrării lui G. Călinescu în **Monitorul oficial** nu schimbă însă prea mult lucrurile. Pe 24 septembrie 1948, în **Flacăra**, același Vicu Mîndra cere inlăturarea lui G. Călinescu de la catedră. G. Călinescu încearcă să se apere, dar primește replica unui I. N. Bălănescu în termeni de epocă. În toamna lui 1948 sînt inlăturați din învățămînt Vladimir Streinu și Șerban Cioculescu. La 29 noiembrie 1948, G. Călinescu rămîne fără asistenții săi Al. Piru, Ov. Papadima, Valeriu Ciobanu, dar capătă o dublură: pe I. Vitner ca profesor adjunct și patru asistenți noi foarte tineri, zice I. Bălu, de fapt șase, și nu asistenți, ci conferențiari și lectori: Ov. S. Crohmălniceanu, Paul Cornea, Paul Georgescu, Silvian Iosifescu, Emil Boldan, Mitu Gromi. La 31 ianuarie 1949, inlăturarea de la catedră, cerută de **Flacăra**, se produce: G. Călinescu este înlocuit de I. Vitner. Secția filologică a Academiei Române reacționează destul de prompt, propunîndu-i director al Institutului de istoria literaturii. În primăvara lui 1949 se dizolvă și Partidul național popular și își încetează apariția **Națiunea**: G. Călinescu nu mai are nici un organ de presă la dispoziție. La 2 noiembrie, Al. Rosetti, protectorul lui G. Călinescu la Editura Fundațiilor, este înlocuit cu A. Toma. Soarta manuscrisului **Bietul Ioanide** devine incertă. La 10 noiembrie 1949, G. Călinescu, încă profesor titular, dar fără cursuri și seminar, este detașat la Institutul de istorie literară, inexistent încă, drept care primește o cameră într-o aripă a facultății de filologie, unde n-are ce face. În 1950, boala lui G. Călinescu capătă un diagnostic precis: diabet zaharat. Rege fără țară, G. Călinescu e numit abia pe data de 1 ianuarie 1951 director... provizoriu la Institutul de istoria literaturii, unde fusese detașat. Neprovizoriu este numit, tot aici, ca director adjunct, I. Vitner. La începutul anului 1952, **Contemporanul** face analiza activității institutului și a sarcinilor de viitor. În iulie 1952 — în replică? — Academia îl numește pe G. Călinescu redactor responsabil al **Revistei de istorie literară**. La 19 sept. 1952, G. Călinescu cere eliberarea din funcția de director provizoriu al Institutului, refuzînd explicit să-și așeze pe baze staliniste activitatea institutului. Cererea rămîne fără răspuns. Să facă parte această cerere din lupta pentru îndepărtarea lui I. Vitner din funcția de director adjunct? În octombrie 1952 predă manualul la care lucra ca „normă didactică obligatorie" alături de I. Vitner și Ov. S. Crohmălniceanu, iar la 4 noiembrie, e presie probabil a repudierii unor asemenea norme didactice, își dă demisia din postul de profesor universitar. Ultima lună a anului 1952 aduce la institut un alt director adjunct, pe Mihai Novicov. G. Călinescu izbutise!

În 1953 face o călătorie oficială în China și în sfîrșit apare **Bietul Ioanide**, pentru a dispare din librării la fel de repede cum a apărut: apariția ei e considerată o eroare și criticile care i se dedică o spun. În 1953, G. Călinescu este confirmat director plin al Institutului de istorie literară și folclor. În decembrie 1955 începe sub directoratul lui G. Ivașcu colaborarea la **Contemporanul**: apare **Cronica optimistului**. În 1956 începe odiseea **Scrinului negru** și se ridică problema absenței lui G. Călinescu din învățămîntul superior: răspunsul este că G. Călinescu i-a părăsit de bună voie (sic!) și că a făcut-o nu în 1952, ci în 1954! În 1957 Editura Academiei îi restituie **Viața lui Eminescu** deși ea fusese cerută de prezidiul Academiei. Soarta **Scrinului negru** este incertă și scriitorul se adresează lui Pavel Țugui. Documentele publicate recent și chiar și cartea lui I. Bălu, istorisesc jenanta istorie a chinuirii unui mare scriitor de figuri anonime. Tot acum Academia, îngerul păzitor pînă aici al lui G. Călinescu îl investește cu calitatea de alcătuitor al tratatului de istoria literaturii române. La institut directorul are probleme: el cere reintegrarea lui Ov. Papadima, Lilianei Fischer și a încă doi angajați și îndepărtarea altuia, de unde constatăm că se opera administrativ peste capul și voința directorului. În 1960 apare, cu colaboratea nedorită a editorilor, **Scrinul negru**, este numit profesor onorific la Filologie și i se respinge plecarea la tratament în Franța. O călătorie oficială face în Franța în 1961, iar în 1962, cînd scoate și monografia **Grigore Alexandrescu** face cererea de intrare în partid și este primit fără stagiul de candidat. Omologat politic, G. Călinescu nu este însă tratat altfel decît pînă acum. Invitat la Modena la sărbătorirea lui Pico della Mirandola pe spezele țării gazdă, nu primește din țară dreptul de schimb valutar și pleacă fără nici un ban peste hotare. Ajuns acolo este tratat de manifestanți de dreapta comunist și i se cere politicos să nu participe la sesiunea de comunicări. Întors acasă, va ține cursuri speciale în fața unui auditoriu numeros și va sfîrși ca șef de catedră onorific, ceea ce era prea puțin pentru impetuoasa lui vocație didactică. Internat, grav bolnav, G. Călinescu dă afară din rezerva sa un grup de medici, între care doi străini, strigînd: „Haus! Haus! De ce mi-i aduci acum, cînd eu puteam să mai trăiesc cîțiva ani? Afară! Afară!" Pentru a fi mai convingător folosi obiectele din cameră drept proiectile. Așa arată, goliă de fraze inutile, viața acelui cărturar cafeneaua literară îi reproșează a nu fi fost eroul unei istorii culturale kitsch.

M. Ungheanu

MIHAIL NASTA: «Anatomia suferinței»

Reputat specialist în lumea literelor clasice (greacă, latină) dar și cu preocupări actuale de cercetare interdisciplinară (semiotică-stilistică), Mihail Nasta ne deconcertează, ca și cum nu ar fi fost suficientă cîudata simbioză dintre clenist și semiotician, cu ultima sa apariție editorială **Anatomia suferinței** (Editura Cartea Românească, 1981), un text de o structură cel puțin insolită. Încercarea de a-l situa și clasifica tipologic nu este o operație deloc ușoară, nici din unghiul subiectului investigat și nici al formei literare. Titlul, amintind denumirea tratatelor etico-filosofice din secolul al XVII-lea, nu oferă decît o vagă sugestie asupra naturii polisemantice a textului ce depășește ca anvergură (în implicații) chiar și intenția declarată a autorului, de a cartografia formele suferinței umane: „Te vezi așadar obligat să refaci în pantomima cronica celor trăite de mult, din totdeauna, într-un limbaj personal, fiindcă tu le trăiești altfel, chiar atunci cînd nu te urmești din acest loc un centimetru. N-am părăsit aceeași de observator, dar povestind ce-am văzut eram -prins mereu în urzeala de chin-... Și ajungi să imaginezi lucruri, de aceeași invizibile, deoarece le amesteci cu altele, trăite. Se impune așadar de-a dreptul să vorbim de un fel de anatomie sau desen analitic al suferințelor, investigație mai candidă și mai directă, de nespus... a celor îndurate de sufletul insului, ca și cum le-ar fi pătimit un erou de basm pe care-l investești volens-nolens cu propria ta răspundere gnoseologică". Ceea ce echivalează cu descrierea generală, obiectivă a pătimirilor insului („anatomie") dar, concomitent trăirea lor personală, refacerea în și prin eu (fenomenologie), adică, în ansamblu, cu un „basm" al ființei în existență. Putem desigur așeza sub semnul întrebării importanța și validitatea conceptului de suferință (analogon al kirkegardianului „concepte de l'angoisse") drept criteriu fundamental de valorizare a condiției umane. Dar modul în care Mihail Nasta înțelege acest eon (mai corect spus decît noțiune, termen) conotațiile atribuite în urma peregrinărilor în cele mai variate domenii ale spiritului și cunoașterii, resemantizîndu-l astfel, înlătură orice dubiu sau interpretare greșită. În viziunea autorului, suferința este o constantă matricială (nisus formativus) a existenței, ce însoțește ființa de la primele momente ale nașterii, trezind-o pulsatil la viață, apoi în trecerea de la adolescență (stare hymenală a cunoașterii) la maturitate (ritul necesar de inițiere) pînă la confruntarea supremă (agonia) cu fantasmele morții. În același timp, suferința este și o calitate a constituției, modul ei lucid și activ de a fi în timp: „Așadar, agonia prezentului nu se raportează la cine știe ce maraton existențial de care s-ar teme un filosof lineal, din nou etymunul **agon** desemnează încumetarea lucidă: tensiunea pe acest prag al sfîrșitului din arena celor prezente. Ulterior, prin agonală **stare de veghe** (s.n.) — în lupta unui singur timp cu namila spectrelor — ne întoarcem la sensul remanent (un studiu clinic, de agonie a suferindului care nu mai rabdă trosnirea vieții)" (p. 208). Făcînd o scurtă paranteză cred că semnificațiile de „încumetare lucidă" și „stare de veghe" opuse „marasmului existențial" și „irosirii vieții" definesc, destul de limpede, perspectiva, ca spune, stenică asupra suferinței.

Revenind la obiect observăm că treptat, în pofida meandrelor argumentației, sensul proiectului se decantează, alegîndu-se ca firul de aur din prundul riului. Mihail Nasta trasează conturul unui alt tip de sensibilitate și comportament uman diferit de cel istoric sau canonizat de alte reprezentări, dar nu cu scopul de a nega, ci de a-l pune în complementaritate cu acestea. Încercarea poate părea cel puțin ingrată cu demersuri paralele și bineștiute ce domeniu explicativ lasă ea nerespunsuri unei realități obiective, unei strigăte vocații a omului de a se redescoperi în pluralitatea manifestărilor sale! „Dacă este adevărat că omul se află totdeauna „în situație", această situație nu este neapărat condamnată istoric, adică inevitabilă pentru omul istoric contemporan. Omul integral existențial și alte situații decît de condiție se impun" (Mircea Eliade, **Imagini și simboluri**, p. 18). Și așa cum Mircea Eliade a descris și interpretat comportamentul homo religiosus ca ipostază a „omului integral", elaborînd o hermeneutică proprie în acest sens, Mihail Nasta descoperă și codifică o altă „situație", pe alt tip de comportament uman: acel om care devine conștient și se cutează pe sine și lumea prin agonul suferinței: „Iată cum zace, de neputință, în fiecare din noi o curiozitate modelatoare, anatomică pentru pătimirile tuturor ființelor: mituri, basme, fantazări ale subconștientului nu fac decît să obiectiveze această curiozitate obscură de a modela paradigma unui om **homo patiens**, rudă bună cu orice viețuitoare care mai răspunde unui stimul extern și urcă mai sus pe scara naturii, fiindcă viază în consens reflexiv — nu se mulțumește doar cu simpla sugestie și asimilare a substanței hrănitoare" (p. 10). Și mai departe: „Omul se autodepășește prin agon, opreste reificarea, înnoiul în apa lucrurilor, amestecat în lucruri sau deosebind cu măsura gîndului o rațiune stăpînitoare (noima) și lumea de raporturi analogon: cercul și sfera, punctul care generează linia, tîmpla suprafețelor pe cilindru" (p. 15). Nu este vorba însă de un discurs teoretic-abstract, despre homo patiens în general ci de o interiorizare și retrăire în ființa autorului, ca experiențe personale, la fel cum ontogeneza unui individ repetă în nuce filogeneza speciei. Astfel că textul se desfășoară pe multiple planuri, eul, ființa, grupul sau specia, ce se întretaie și comunică într-o construcție dedalică, unde sînt topite și recristalizate materialele unei erudiții mirobolante (religie, antropologie, filosofie, poezie, teozofie etc.) La rîndul său, scenariul scriptural cuprinde și înglobează după o geometrie secretă, în ample periode muzicale sau scrisnite formulări eliptice, fragmente de discurs teoretic, evocări (secvențe) din copilărie, și chiar poezii ale autorului. Dar Mihail Nasta nu pierde din mînă firul Ariadnei, acel desen al anatomiei suferinței, pe care îl urmărești în cele mai întortocheate și îndepărtate spații (preconsiliata copilăriei, zorii gîndirii prelogice, luarea de conștiință și formarea unei concepții despre lume, modelarea ființei prin jertfă și durere în riturile dionysiace) pentru a-l aduce în final, victorios, în lumină (meditația — agon desore „timpul inclus" sau arhetipurile maturității). Este un itinerar greu de parcurs, solicitînd o maximă concentrare și implicare, uneori inutil obstaculat, dar la capătul căruia întrezărești o nouă dimensiune a spiritului. Rămîne de văzut dacă Mihail Nasta își va îndeplini în întregime proiectul, acela al unei hermeneutici personale a suferinței ca „situație umană", „Anatomia suferinței" constituind doar prima parte a unei viitoare tetralogii dar și așa, acest strălucitor și paradoxal eseu impune un gînditor original, de alească ținută intelectuală. Îmi permit totuși și o sugestie: renunțarea la excesiva literaturizare a textului, pe alocuri naivă, care parazitează superfluu ideea.

Paul Dugneanu

IOAN FLORA: «Fișe poetice»

Ioan Flora s-a născut în anul 1950 la Satu Mare, Banatul iugoslav. În 1973 absolvă Facultatea de limbă și literatură română din București. În perioada studiilor colaborează la revistele „Luceafărul", „România literară și „Steaua". Este redactor al revistei literare „Lumina" și al gazetei culturale ale săptămînalului „Libertatea". Este membru al Uniunii Scriitorilor din R.S.F. Iugoslavia. Am citat din nota bibliografică ce însoțește volumul **Fișe poetice** (Editura Cartea Românească, 1981) pentru a pune în temă pe cititorul mai puțin avizat. Altfel, poezia lui Ioan Flora, care scrie în limba română, este destul de cunoscută la noi și, în timp, s-a bucurat de bune aprecieri din partea criticii. În 1972, Geo Bogza îl întîmpina pe tînărul poet cu cuvinte mai mult decît elogioase: „Treapta de la care Ioan Flora pornește, la 21 ani, e foarte înaltă. Chiar influențele ce se vor fi găsind în scrisul său îi fac cinste, reamintind pe seniorii simțirii și al expresiei, din marea poezie modernă a lumii. Din punctul în care se află, răsfățat de fantezie și stăpîn pe cuvînt, acest tînăr poet nu mai are de învins nici o dificultate, decît să meargă, cu desăvîrșitele unelte de care dispune, spre sine însuși, ca spre inima de foc a pămîntului" („Luceafărul", nr. 7 (511), 12 februarie 1972). La data cînd apăreau aceste rînduri, Ioan Flora, ca e semna Ion Flora, era autorul unei singure plachete de versuri, **Valsuri** (Editura „Libertatea", Panciova, 1970), care cuprinde poezii muzicale, de o tristețe afectată, post-simbolistă, unde Baudelaire este nu doar o influență, ci un tutore cu drepturi necontestate. N-aș zice că „treapta de la care Ioan Flora pornește, la 21 de ani, e foarte înaltă" ci doar onorabilă. Căci, iată, parcă pentru a mă confirma, în volumul **Fișe poetice**, de la **Cartea Românească** (unde regăsim aproape tot ce a scris poetul: **Iedera**, Editura „Libertatea", Panciova, **Fișe poetice**, Editura „Libertatea", Panciova, 1977, **Lumea fizică**, comuna literară Virșeț, 1977, **Terapia muncii**, Editura Prosveta, Belgrad, 1981 în traducerea lui Adam Puslojić) Ioan Flora nu reține nimic din cartea de debut.

Strînse la un loc, poeziile de pînă acum ale lui Ioan Flora lasă să se distingă două etape de creație, diferențiate stilistic destul de net. În prima dintre acestea, ar intra poeziile din **Iedera**, situate în continuarea mai vechilor **Valsuri**. Poetul scrie acum baudelaire-iene poeme în proză, fără cruzimea celor ale maestrului. Față de **Valsuri**, imaginația este aici mai arborescentă, rostirea ceremonioasă (amintind de Saint-John Perse) metafora fastuoasă, livrescă, subtil orchestrată, susținută de sensuri mai profunde. Un eu neliniștit, conștient însă de nelinițtea sa, pe care o poartă ca pe o podoabă de preț, ia în posesie o lume sentimentalizată, transformată deci în decor adecvat pentru „aventurile" cunoașterii: „Era cerul un trondafir brun și picurau săgeți de unsoare pe gratii; se împletreau buzele făpturilor cuprinse de gramă ge a și pasul meu cobori să-și adîncească rănile. Setea să-și potolească cînd neștiutele munci aruncă în brațe mieiul de cărbune. Ușoare suviță de tihnă scotea pe nări și să mă înspăimînte a început pădurea în plină sărbătoare. Se aștepta să se îndrepte părul, mlaștină înmuguriță, ori rațele să se oprească din zbor, aripile să-și întindă peste o copilă verde-verde. Ei își umezi inelele din tină de aur și lumile toate adormiseră pe spatele cărări'or învecinate și se dezlipiră aripile și se tîriră pînă la poalele dealului. Deasupra, fringhii de palanjen sfredeleau botul de șarpe al vasului. Mușcate răsăreau pe frunțea mireșei, în fîntîni alunecînd mai apoi și se văzu grădina călcată de umbre. Se răspîndi a strălucire ca întreaga mare" (**Era cerul**). **Starea pe care se edifică** poezia din **Iedera** este cea a tînjirii fără obiect (tipic romantică), iar sentimentul, transparent, de asemenea romantic, al damnației: „Prin frunza despînată, aerul meu cuprinde oameni săpați în mărul din curte și cerul ajunge pînă la călcîie — rața sălbatică nu reușește să întindă o aripă" (**Prin frunza despînată, aerul**).

Adesea remarcabilă, învăluitoare ca un cîntec trist, poezia din această etapă de creație suferă, totuși, de exces metaforic. Pletora imaginilor distruge atmosfera, virtuozitatea sufocă sensurile, gesticulația abundentă obscurizează textul. **Fișe poetice** (1977) marchează un moment de tranziție în poezia lui Ioan Flora. Metafora saturează încă discursul poetic, care nu mai vizează însă exclusiv atmosfera, meditația cîștigînd din ce în ce mai mult teren. Iată o poezie care mi se pare reprezentativă pentru coexistența celor două atitudini: „Mătasea și dimineața de iulie aproape imaterială / și amintirea clipei / cînd, umed, văzul meu se apropie de o vizîune plină / Îl auzeai distinge între flăcări și înserările fluide. / Îl poți recompune în felul în care / începeau o ceremonie nupțială. / Stelar, indicînd ziua bucuriei depline / / Bănuiesc în desprinderea lui de materie / O foame solemnă / Bătăile inimii îmi sugerează / scenarița care acoperă o compoziție rară, / alegerea omului liber. / / Mătasea și distanța de iulie aproape imaterială. / Nici un mister / pe distanța dintre văzul de curînd suspendat și ureche / Memoria ochiului invocă cuminția acestui pămînt / Lumina o poate percepe" (**Memoria ochiului**). Influențe sensibile din poezia lui Nichita Stănescu apar acum, fie în inserții tautologice („Ochiul lui și ochiul în general este un exercițiu al privirii"), fie în versuri ludice, cu subtext filosofic („El există așa cum porumbeii / sînt o detunătură a orelor și gîndurilor mele. / El este între mine și mîna care apucă. / Între mine și cel care mărturisește că scrie. / Că scrise. / Cel care scriind"). De pe altă parte, limbajul poetic devine mai auster, mai simplu, mai puțin romantic, vestind astfel stilul volumelor următoare. Poziția poetului față de lume tinde spre obiectivism. El este acum mai degrabă un observator decît un participant, un scriptor (așa se intitulează un ciclu din **Fișe poetice**) care înregistrează evenimente, opus poetului care poetizează realul. Ioan Flora se înscrie astfel în mișcarea accentuată a poeziei moderne de întoarcere la aspectele concrete ale realului. Deocamdată, în **Fișe poetice**, observăm doar semnele acelui hiperrealism ce caracterizează una dintre direcțiile poeziei și prozei iugoslave contemporane. Nu întîmplător, desigur, un ciclu din carte, altădată intitulat „Starea de a simți lumea", primește acum un titlu cu caracter programatic, „În afara oricărei practici romantice", mai cînd o nouă opțiune poetică: „Aici e albastru / Totul mi se pare a fi / de o mai mică importanță / decît faptul că exist. / Nici un sistem filosofic / nu poate egala / curățenia și sălbăticia cărnii / Aici e albastru / Exist în afara oricărei practici romantice". Drept consecință forța limbajului poetic de a re-da lumea începe să fie suspectată. Din această stare de refuz a poeticului, de aspirație către un contact neintermediat cu obiectele, se naște, paradoxal, poezia. E vorba, în fond, de o tehnică poetică, ale cărei mecanisme Ioan Flora le cunoaște bine: „Soarele apare și dispare. / Eu sînt de jur împrejurul lui, numai și numai / pentru a-l putea percepe./ A atinge, a zgîria un geam. / A refuza un concept. Sînt aproape cinstit. / La ora asta, poeții mari degenerează în vers" (**A atinge, a zgîria un geam**).

Cu **Lumea fizică** și **Terapia muncii** această orientare spre concret devine evidentă. Este a doua etapă din creația lui Ioan Flora și, după opinia noastră, cea mai valoroasă. Programul poetic, al lui acum, se rostește cu o claritate care face inutil comentariul: „ȘI NU / NUME, ȘI NU MIRE, ȘI NU MARELE PASTOR / ȘI NU CRINUL CRUCII, ȘI NU LEMNUL CRUCII. / ȘI NU HAR, ȘI NU PRUNC, ȘI NU ÎNVIERE, ȘI NU / LAPTE DE CAPRĂ CU IZ MITIC. / / (...) Alungam, aseară tîrziu, fluturii de noapte /, nu sînt lampă, îmi sugeram, / nu sînt nevoia de aripi, aș mînca / niște carne crudă, tocată, piperată, așta de pe masă. / De ce tremuri, mîra mea tremură, urlu, fii ca sarea, încearcă să te îndrepți de șira spinării, / ești o ființă socială, / trăiești cu alții. Citește ziarele, dă telefoane, cutreieră străzile, / apasă tare pe clanță, cumpără-ți pieptene, / scrie la față locului: / sînt drepturile tale, sînt singurele tale obligații / Bunul tău nume gîdilă și sfidează / pe Bulevardul Magheru. / printre palăvăi și buze, / ești o ființă socială, / mănînci cu alții, te culci cu alții; rămîi de partea lucrurilor și locurilor concrete, / mi-am spus" (**Poezia-i de-cumenl, mi-am spus**). Subiectivitatea nu se exclude din aceste poeme scrise cu sufletul la gură, dar este vorba de una de alt gen, plebeiană. Ceea ce dispare este exhibiția metafizică, abandonată în favoarea „lumii fizice". Poezia se naște din enumerări și interogații în limbajul obișnuit, al străzii și chiar al halelor, care revendică statut poetic pentru a configura imaginea unei lumi mai puțin pretențioase și prețioase, dar mai umane. Experiența începută în **Lumea fizică** va fi continuată și particularizată în **Terapia muncii**. Elementul biografic intervine aici, dînd culoarea unui univers uman pînă acum abstract. Ființă socială, poetul își cunoaște determinările și, consecutiv, poezia se impregnează de o vitalitate binefăcătoare: „Să scriu poezii, mi se cere. să frecventez redacțiile, / să dau telefoane, să aflu că s-a făcut și s-a dres, să calc / cu călcîiul vulnerabil și descoperit, înainte, / să mă încalțer, să mă folosesc de dicționare de cuvinte / și verbe pure, să lupt, să pătrund în antologii mi se cere / Dar eu scriu din fugă / din perspectiva broaștei, din sănt, aș răspunde. / Înghit electricitate și penicilină, trec drept un vlăjgan furios. / Mă cutremur de rușine în fața oglinzilor de Veneția" (**Oglinzile de Veneția**).

În ipostaza sa plebee, poezia lui Ioan Flora este foarte personală și foarte contemporană.

Valentin F. Mihăescu

VIAȚA CĂRȚILOR

JURNALUL UNEI LUMI

Escala pe care Doina Topor și George Sprințeroiu o fac în țara Nilului și a Piramidelor Escale în Africa și Orient, Ed. Dacia, 1981, nu-i acea „cochetărie cu neantul", și nici „meditația asupra neexistenței", cum vorbea Mihai Ralea despre călătoria sa în țara Sfinxului.

Egiptul surprins în jurnalul „Escale în Africa și Orient" nu-i nici Egiptul lui Octavian Tăuer, în care „drumurile se convertesc în timp subiectiv și întrebări", unde „deșertul nu e altceva decît o imensă negație"..., „Nilul — o negație a deșertului" iar Piramidele „o orgie geometrică de piatră, succesiv, rațională și absurdă..."

„Escale în Africa și Orient" nu se confundă nici cu alte scrieri de călătorie pe care le interferează din punctul de vedere al ariei geografice. Edificatoare în acest sens este comparația pe care avem posibilitatea s-o facem între Siria — cea de a doua etapă a jurnalului de călătorie semnat de Doina Topor și George Sprințeroiu și cartea lui Sever Noran, „Siria — drumuri de legendă". În aceste lucrări, ample și remarcabile reportaje, se reflectă deopotrivă memoriile unui trecut glorios și imaginile Siriei contemporane. Densitatea și varietatea informației, interesul și simpatia pe care autorii le manifestă față de trecutul și prezentul acestui popor constituie numitorul comun al celor două lucrări. Dar escala în Siria ne pare a fi un compendiu al lucrării lui Sever Noran — privilegiat de a fi străbătut Siria de două ori, în lung și-n lat.

Nici Beirutul, pe care Doina Topor și George Sprințeroiu l-au cunoscut ca un oraș idilic, ca o „Elveție a Orientului" nu poate fi apropiat de Beirutul de astăzi prefăcut în țăndări, pe care ni-l înfățișează atît de dramatic Crăciun Ionescu în cartea sa de reportaj „Corespondent în Orientul Mijlociu". Sesizînd schimbarea fundamentală intervenită în peisajul politic, economic și social al capitalei libaneze, în scurtul răstimp al decantării impresiilor culese din țara cedrilor, Doina Topor și George Sprințeroiu nu ezită să introducă în paginile cărții lor, cu un ceas înainte de a o încredința tiparului, cîteva extrase din presă, referitoare la războiul civil și la urmările lui din ce în ce mai dezastruoase pentru Beirut, implinindu-și, astfel, și pe această cale, înalta lor datorie față de cititori.

În același timp, cu „escalele" vede lumina tiparului o altă scriere consacrată unei țări africane: „Coasta de Fildeș" de Ion Ivanici. Fără a încerca să punem în balanță elementele esențiale care le apropie sau le despart, vom spune că în ambele lucrări autorii își concentrează cu predilecție atenția spre zonele noi, marcante, ca și spre cele de contrast pe care se străduiesc să le descrie cît mai aproape de dimensiunile și semnificațiile lor. Dar în timp ce Ion Ivanici pendulează între notația personală și relatarea cu caracter documentar, Doina Topor și George Sprințeroiu sînt și la Abidjan acești pasionați reporteri pe care i-am întîlnit la Cairo, Damasc, Accra, rareori dispuși să renunțe la imaginea vizuală în favoarea interpretării sau a comentariului.

În absența unor lecturi despre Ghana și Senegal, mai apropiate în timp de „Escale în Africa și Orient", ne este greu să mergem mai departe pe itinerarii paralele. În ce privește Mauritania și Nigeria, aceste „escale" incluse în jurnalul semnat de Doina Topor și George Sprințeroiu se înscriu printre puținele apariții în limba română, constituind o contribuție importantă la cunoașterea unor popoare prietene, aflate în bune relații cu noi, românii.

Adunînd în paginile sale un imens volum de informație, din cele mai variate domenii — de la istoria milenară, la viața politică, economică și spirituală contemporană, de la agitația permanentă a negustorului ambulant și activitatea cotidiană a meșteșugarului, muncitorului, fermierului și studentului, la marile înnoiri și proiecte transformatoare care se înfăptuiesc prin contribuția poporelor — jurnalul de călătorie semnat de Doina Topor și George Sprințeroiu se impune atenției ca o lucrare de referință, dar și ca o lectură agreabilă, care te prinde în mrejele ei de la prima pînă la ultima escală.

„Cărțile, spunea Victor Hugo, sînt prieteni reci și siguri". Într-adevăr, cele mai multe cărți citite devin prietenii noștri siguri. Dar unele dintre ele ne sînt în același timp prieteni apropiați, pe care-i îndrăgim în mod sincer. Printre acestea din urmă ne face plăcere să situăm și jurnalul „Escale în Africa și Orient". Mai mult, ne îngăduim să spunem că această carte reprezintă, înainte de toate, o escală în inimile oamenilor.

Nicolae Dăscălescu

BREVIAR

■ **„TRIBUNA — 25".** Împlinirea a 25 de ani (la 15 ianuarie) de la întîlnirea revistei clujene „Tribuna" prilejuiește în numărul omagial din 15 februarie 1981, o frumoasă retrospectivă. Semnăturile lui Ion Vlad, M. Beniuc, Al. Căprariu, Ion Oarcăsu, Mircea Popa, Ion Lungu, A. Gurghianu, M. Vaida, D. Isac, Doina Cetea, D. Cesereanu, Horia Bădescu, Dan Rebreanu, V. Felea, C. Cuțiteșan, N. Prelipceanu, precum și ale altor colaboratori mai vechi și mai noi, rezumă un sfert de secol de literatură română, văzută de la „terasa" generoasă a „Tribunei".

■ **GÎNDURI LUCIDE.** Intervenția echilibrată, în vremea proclamă a criticii literare, publicată de Livius Ciocîrlie (în „Cronica" nr. 7) cuprinde și aceste propoziții adevărate, recomandabile unor critici „autoritari" de azi: „Mai explicit, literatura ar trebui despărțită de viața literară. Poate fi combătut scriitorul, opera niciodată. Prin urmare, un obstacol în calea acțimbului fructuos de idei este, cred, pornirea preconceputâ".

■ **„SUPRAVIEȚUIMI".** Țara morală, dovedită de Radu Cosașu, prozator de tot remarcabil și autor cinstit cu propria biografie juvenilă, e salutată, recent, de C. Ungureanu, critic interesat, din ce în ce mai mult, de sociologia deceniului gașe. „Radu Cosașu are experiența înfrîngerilor, a eșecurilor, dar are și umorul de a le întîmpina zîmbind. Multe din vedetele anilor '60 își reneagă opera; Radu Cosașu nu și-o renegă. El și-o asumă". Așa este, cu precizarea că „A înțelege sau nu", a lui Radu Cosașu, scrisă prin acei ani, este încă o culegere valahină esteticește spre deosebire de, să zicem, „Ofensiva frumosului" de... Dare cine a scris această carte?

■ **GIRUETA.** După o lute ipostază „gherlistă", semnalată de noi la momentul potrivit, N. Manolescu dă semne de simpatie pentru protocronism căci iată cum comentează în „Steaua" (nr. 1), o creație a lui Urmuz: „Fuchsiada are ceva dintr-un perpetuum-mobile lingvistic, cum vor visa să scrie (fără succes) noii romancieri francezi din deceniul trecut, un limbaj-mașină capabil să se genereze singur. Uimitor rămîne la Urmuz ritmul unei atît de noi înțelegeri a prozei". Propunem, așadar, celor care au combătut, iritați, pe protocroniști, un nou adept al acestei idei, a cărui convertire era așteptată de mult.

■ **RESTRICȚII PONTIFICALE?** Un tînăr, autor de poezii și recenzii, Ion Bogdan Lefter, susține într-un articol despre „talent, cultură, morală" (din suplimentul „Științei tineretului" nr. 21) că „scriitorul tînăr de azi e practic obligat să fie licențiat în filologie, fie ca „absolvită" pe bănci universitare ori la domiciliu". Idee salvatoare pentru redacții și edituri, cu o notă de interdicție papală; a nu se publica nimic fără „document", adică fără diplome de licență în filologie. Tînărul cenzor nu menționează dacă absolvenții de filologie clasică pot fi scriitori tineri români; mai e vreme s-o facă!

A. S.

REZULTATELE CONCURSULUI DE DEBUT ÎN POEZIE PE ANUL 1981 AL EDITURII „ALBATROS"

În urma trierii celor 53 de manuscrise depuse sub motto, juriul alcătuit din criticii Mirela Roznoveanu, Mircea Scarlat, Alexandru Ștefănescu, Mircea Sântimbreanu, directorul edit. r.l. președinte, și colectivul Secției proză, au hotărît premierea și reținerea spre publicare a următoarelor lucrări:

Talanții, roman, de Ion Anghel, Călărași.

Ingerească cu pălărie verde, roman, de Adina Kenereș-Romoșan, București.

Mirosul de praf de pușcă, povestiri, de Tudor Stanciu, București.

Lucrările concurenților de debut în poezie pe anul 1981 se află în faza finală, iar rezultatele vor fi publicate ulterior.

CINTURI DIN

EPOPEEA TĂRĂNEASCĂ

aici începutul
aici miezul

din țăran în țăran
trainic destășurată
crește epopeea țărănească
acum e aici acum dincolo acum dincoace
a străpunge o sulință e rază de soare un nor
liziera salcimilor ciuruiți de corbi
lanul galben în floare
arborele singuratec intens
dealul prăpastia golul
din umbra ce-o lasă
un bob de cheag e destul
pentru cîteva generații

dar ce fac ei
mestecați cu pămîntul
țăranii
unul bate pe loc dîrdîind
se scufundă în lut încă plin de fulger
altul la foc de la lună pe culme
a mare veste străbate hotarele
de bine de rău unii știu alții nu
celălalt însă ultimul zămislitorul
cel ce va li
cu ochii de zeu să mai uită
la comoasele gheare părăsite

epopeea contemplă în sine
se umflă pe cît se scrutează
privire fără de margini
pune apreliști cal mai adesea gîndul
sufletul încurcă uneori cărările
totuși e piatră pe piatră
două ecuații mereu puternice
și cît de aproape una de alta
se-ngeamănă deopotrivă scînteie
aici începutul
aici miezul
aici ecuația-căutoarele

poate cea mai veche
monedă de schimb

grîul grîul grîul
poate cea mai veche
monedă de schimb
cînd el lipsește pe lume
țara său se mai încurcă ițele
dau din colț în colț stăpînii și slugile
string centurile oamenii de bine truditorii
de parcă s-ar pregăti să ridice
o ultimă dură uriașă greutate
unii își fring ambițiile
alții șirele spinărilor
istoria merge încet înainte

grîul grîul grîul
bunăvestire și reavestire
după cum este sau nu este el
în zadar visul cu cele
șapte vaci albe și șapte vaci negre
răstălmăcită prevederea biblică
dacă nu-și pune osul țăranul roată
nu se urnește nici-o fărîmă de altă
dacă-i iei pîinea de la gură ție ți-e iel
un săculeț de semințe
e testul care ne ține pe toți
să nu ne spulberăm în vîrduh

grîul grîul grîul
bătut zobit măcinat
fluidă flăcără albă
dacă este prea mult într-o parte
partea cealaltă îl vrea pentru ea
cînd nu e destul pentru toți
se surupă huruitoare balanța
pralul de pușcă îi ia locul în mărunțișe
explodează sătui și nesătui laolaltă
mare minune
grîul nu în zadar grîul
otrăvă pe vatră

unde respiră
doar legenda

tot răsvrătiți
tot în răspăr
cu stăpînirea
să-i torturieze pînă la smintească
cumpliții iscusiții meșteri inventară
unelte mult mai bune și mai multe
decît țăranii au avut vreodată
unelte de tortură pe măsură
virtuoaselor alcătuiri de trup și cuget
privește-le
un munte ai putea
să muți cu ele

n-a fost de-ajuns
în mohorîta ziuă
mohoritul ceas
în scaunul de fier ținut la loc
în înroșitul scaun să-l ridice
pe regele țăran dintotdeauna
să-i tragă bruse pe cap așijderea coroană
să-l potcovească-astfel
zeuanimal cum nu s-a mai văzut
mai trebuiră
să-i și împartă
de mîncare

cu sila opintit
își înghițiră soții
maimarele
țăranii vii cu carne moartă de țăran în ei
sbucniră către satele de baștină
înfometații prea sătui de astă dată
svîrlind din ei sfîrșita grea ciasvîrtă
s-o lase corbilor și lupilor pe la răspîntii
să-ntunece duhoarea lumea
scurmau cu mîinile
înnebuniții peste noapte
pîntecele să-și deslacă

mormînt ce se desprinde
în altele se-mparte
morminte urlătoare
un trup ciuntit prin celelalte trupuri
teribila călătorie își pornise
de arbori se lovea de pomi de case
de rîuri și de pietre de păduri de stîni
de singuratice biserici și de lum
de ultimul cuvînt înters mormăitor în sine
de înălțimea
unde respiră
doar legenda

țăranii trași pe roată
pe tot felul de roți

primăvara aproape
se simte după mirosul
de aripă de cocor
bate o înfierare dinspre secera lunii
ceva se mișcă printre stele și lanțuri înghețate
orologii tăcute poartă liguri
zugrăvite prin trecătoarele ceților
mai lasă-ne o zi o oră o clipă
zulumdați în neputință fecundă
risipiți cu gîndurile
părăsiți cu sufletele
pe vulcanii verzi

spune însă
despre durerea surdă
care te-neacră
boală nevindută nici unui medic
nedată nici unei mizerii omenești
neîmpărtășită sărăcie lacrimi
chin ceresc adînc înfipt
în plămădeala ființei toată
un fel de a fi altcum altcineva altul
ban de argint
înnegrit pe ochiul
de timp

pînă te află
trăsnește arborele
poarta casa
pe urmă încep să doară zbuciumate pe rînd
zgîrciturile groase de la picioare
oasele sorți cei mici ai genunchilor
cu sunet de fluiere și de nuci sparte
vertebrele pînă la inimă și mai departe
cavrigi înșirați pe ciomege noaptea
în ferestrele sordidelor prăvălii
teacă pe frunte
e coroană inversă
de fiere în neamărginire

trec prin tine
țăranii trași pe roată
pe tot felul de roți
parcă străbatind o edilie rece de ciment
lepădîndu-și haimele și carnea și oasele
abur negru în aburul mult mai negru de-afară
tot trec fără sfîrșit în primăvară
și deodată durerea ia chipul acestor semințe
sau lețuri de boi comunele părăsite de apă
de uneori
cu cîtă tristețe
mă simt țară

îi trasseră
temeinicia

l-au luat
grîul și pernîntul
adică pîinea și mămăliga
o imensă rețea de conducte nevăzute
au fost conectate direct la tulpini
să soarbe să tragă fără încetare
tot ce e bună roadă a pămîntului
mai departe drumuri și rîuri și căi ferate
pompară duseră înstrăinară hrana
cîteva ace mai fine și goale
ațîțînd se-nfipsera
direct în sîngele țăranului

pe sărturate
îi trasseră
temeinicia
mai întîi smuciră hainele cu grămada
de subt picioarele lui bine propțite
smulseră pămîntul pe de-a-ntregul
să se bîțîie omul dezechilibrat
să cadă singur în mormîntul
pe care și l-a săpat el însuși de veacuri
îi ancorară viața
cu propte și cîrlige
să-i umble numai umbra

infernu-i sus
la suprafață
pe pămînt
și țara-i năpădită de plesnițe pe jugulară
în anul domnului o mie nouă sute șapte
și boul de stemă e castrat și coada-e bot
a văduvit de trestii și de pene stîlpele
acoperișe
acum chemați vestiți pictori și desenatori
să facă studii savante de anatomie
bărbați femei copii
întreaga țărănime
ce de schelete ce de scorțoase

coasa asta
coasa asta

boierii veneticl
boieri de țară
în devălmășie
se zvîrcolîră-n somn pe albele grîtare
pe sucilcaiele cearșafurilor mult încinse
urechea prinse din adîncuri
un clămpănit un ricîit un dîrdîit de dinți
ce-l scoate ciinele pămîntului citeodată
și-un lătrat de secari și de coase
înveninate
viperește bulucindu-se
prin ape

parcă erau mai mulți
de două ori mai mulți
prin sate oamenii
și se-ntrebau la porți la garduri
pe rînd cînd unul și cînd celălalt
ce faci vecine mai rumâne mai firtate
ai coasa asta a lehamite dădea din mînă
ceremonie veche ritual bătrîn
și țara se-mpînzi plesni rui
coasa asta
coasa asta
coasa asta

se-ascute
cel mai bine coasa
primăvara
lemnu-i umflat și bine-nfipt în fier
la fel de dur de moale cînd e trebuință
și fierul își primește gresia cu-nțelepciune
nu pierde corp ci numai se iuțește
o aschie din soarele renăscător
dar și din luna scurgătoare vieții
e coasă cît e margine de cadru
e coasa cît un fluviu
e coasă cît e granițe de țară

iat-o la lucru
cu noaptea-n cap
cum îi e felul
nu se împiedică de arbori de pomi
de hambare de acareturi de conace
își face amar din orice colț din orice ieșitură
e bună și camea e bun și osul
taie și dă loaporte o halcă de pămînt
cu sentinelă și gheretă cu tot la barieră
se-nlășoară în cîrpa
în cămașa udă a răsvrătitului
pînă aici e fost treaba mea

potop sau trăsnet
sau cutremur poate

ce-a fost
potop sau trăsnet
sau cutremur poate
valul bătu în neorînduială malul
se ridica pieroa și iarăși se nălța
învălmășeala prinse-n sine ripi și dealuri
mai multe case își schimbară locurile
pe ape ce păru corabie în vîlvătaie se văzu
era năluca unui fost conac
pe punte nici țipenie de om
doar umbra unuia care rupea
din marele registru foaie după foaie

părea un joc
o horă care se stringea
cînd ici cînd dincoace
și după multe ocolișuri dibuiaii și greșuri
adevărata țintă își atinse latușl
căzu învîrtejită greu în plin de scînduri
încît fără să miște nimeni nici-un deget
plesni-n balciuge lacătul cel mare
și porțile hambarului săriră-n lături
grîul vărsat și moale
acoperi fingînd cîteva labe
desculțe de picioare

și se cocea o pîine
o pîine uriașă
ce face hambar
la focul care nu se mai știa cine-l pusese
la sgura locomobilei arzînd înalt
o uriașă pîine se cocea
să sature flămînzii lumii toți
o pîine uriașă care ar fi fost să fie
uriașă pîine pentru toți de n-ar fi devenit
pîine de cruce
de mămăliga
de rug

plecau prostiți
flămînzi mai tare
mohoriți în demnitate
de parcă nu știau la ce veniseră acolo
de parcă oțtul la fusese scopul și-l pierduseră
pe drum prin șanțuri la vreo cotitură
și-acum se străduiau să și-l aducă-aminte
ar trebui să ne însămînțăm agorul
și se pierdură trași cu sfoara în cîmpie
agorul nostru
al nostru
pentru totdeauna

grigore hagiu

din coapsa lui
grîu verde răsărise

la-nchinăciunea
cea mai mare
cea din urmă
la-nchinăciunea care n-a iertat pe nimeni
căzură toți cîți au ieșit la margine de sat
și se surpară în genunchi și-apoi pe coate
pe brațele svîrlite-n lături
cu fruntea încercînd să are-n asfințit
prăpădu-se în convulsivele picioare
trupetuce
nici în pămînt
și nici pe verticală

cum s-a-ntîmplat
ce-a fost
cine mai știe
dar se găsea acolo și-o țărancă
bătrînă nu nici tînără nu foarte
îmbrobodită lată în suman și cruntă
zeița ploilor și-a încoltirilor bogate
gravidă-n șapte luni de pruncul vremii
de pruncul sorocit să vie prea devreme
cel greuprecgreu
de plumbii
și de-ngreunații dimprejur

atunci văzurăm
pentru prima oară
vîntul de martie venind
și-amestecîndu-se cu cel din februarie
un rîu mai tînăr năvălind într-altul mai bătrîn
pe prunc mai multe brațe-l ridicară
mai multe palme au amestecat
țărînă și scuipat să-l oblojească
mai multe răsuflări îl limpeziră
și parcă de furat
îl duseră la prima casă
în cămașa morților

la prima casă
la a doua
la a treia
la toate casele ce-l așteptau cu-nfrigurare
prin toate casele trecu alaiul
cu desnădejde și cu jale și posomoreală
cu îndoială și sălbăticită bucurie
și mai apoi cu un oftat cît sufletul
cît lepădarea pietrelor de moară de pe creier
din coapsa lui
chiar după-ntîia noapte
grîu verde răsărise

vecinul
din celălalt sat

ploaie călduță
ploaie leșioasă
ploaie de primăvară
plouă peste sate pustii pustiite a pustiu
plouă peste roate de căruță părăsite pe drumeaguri
plouă peste rădăcinile osoase de porumb
plouă peste liziera de salcîmi din zare
plouă pînă în cealaltă lume
ploaia urcă neroiul la genunchi
legi nol
alte invoieli
alte tîrguieli

plouă
ploaie întunecată
ciobănească țărănească
plouă cît o zi de înmormîntare
cît fuge un copil numai în cămașă pînă la privată
cît se-arată la geam a față de femeie bătrînă
cît fulgeră prin întuneric a secure
cît vorbește prin somn daveditul de boală
plouă pe toate o dată încă o dată și încă o dată

se-aude
cum se scufundă mormintele
în umeda lor groapă

plouă
pe soldatul
rezemat de copac
plînge cu ploaia strepitor care cad
genunchii la gură capul puțin aplecat
și-o arsură de țigară ai zice în dreptul inimii
l-au găsit femeile au dat să-l miște să-l ridice
ai căzu lat și scorțos într-o parte
cu o gaură neagră în spate cît pumnul
soldatul
vecinul
din celălalt sat

din umăru-i sleit
un corb se tot căznea

morții cu fast adunați
cei vii bătuți
puși în lanțuri
se-așteptau dintr-o clipă într-alta
să-i mîne cu baionete cu puști cine știe unde
băteau pămîntul în ocolul de vite de la primărie
un zurui înfundat se-auzea
de îndepărtată potcovărie subterană
cîte-un ordin răcnit se-anina în salcîmi
sus
înghețat
singuratec

ferestre
căptușite cu ochi
se sticleau
toate cîrpele negre la porți
icoane de lemn bătut pe arbori nume săpate
șanțuri poțețe și case în așteptare
vîntul cu a mîe de brice trecu mai întîi
se mai văzu din așezare doar crucea bisericii
se trezira-ntr-un loc bărăgan tărîm neștiut
plesni apa
rașie ruginită
în fîntîna cu țeavă

e fi murit
n-o fi murit
cine să-l știe
îl căutaseră cu-ntregul sat
fusese-aici sau dincolo de bună seamă
căzuse-n brînci fugise spre pădure la vreo ripă
și-acum se întorsese bălăbănind cu mîini și cu picioare
trecu încet prin mijloc uliță mare
și se pierdu mai scund mai mic departe
din umăru-i sleit
un corb se tot căznea
să-i ciugulească ochiul sting

de durere multă
de pămînt ars

nu mai era nimic
de nicieme
de niciunele
pe cei duși pe cei dragi cum se poate
să-i cinstești cum se cuvine după datină
de unde făina cea albă
de unde mălaiul măcar
de unde untdelemnul cel sfînt
parcă s-au tras în pămînt
să le rămînă lopene
negrele rochii

femeile
au luat
lut galben de rîu
l-au frămîntat l-au bătut l-au împletit
în trei funii cu cruce la mijloc tare scundeață
au mai smuls cîte-o brumă de lemn
cine mai are nevoie de garduri
foc potolit au aprins în cuptoare
au copt ce-și puseseră în gînd să coacă
au ieșit colacii
de durere multă
de pămînt ars

s-au lăcut
s-au prelăcut
cu de toate'le
numai copiii căznră cu gura și dinții
lucrarea focului porțelanul de țară uns cu șofran
urlară cu gingiile sparte și-nsîngerate
le căzuseră dinții de lapte măselele de cucută
cei de suflet cele de minte de dor și de răsmeriță
cei de mîncat mîncarea cele de zdrobit lanțul
să fie-ntr-un ceas bun
ar să vă crească alții și altele
mai os mai oțele

blazonul
stirpei țărănești

iată blazonul
de nobilețe
stirpei țărănești
scut supt uscat și dur triunghiular
pe margini sprijinit de două cease
cîmp galben cu colac și ban de aur
și repetat pe laturi
ovalul viu din devenire-n devenire
cu colț ieșit apac și iarăși luminat
doina scăldînd
ar fi
cam pretutindeni

deci slavă
încuviințare tuturor
întotdeauna
îndestulare-n naștere de pază foamei
tăișul vieții cine-l știe pe al pierzaniei îl duce
la nuntă sus bogat așijderea la tamalia
la bucuri acele anotimpuri
din tine din afară și de pretutindeni
la banchi lunar la soare plin la țară inimi
sudînd pe cosmos
acestă-i cîntecul
universal

încă e dată
să se ție minte
iar și iarăși
cine încearcă pavăza s-o strice
pune-n primejdie izvoarele primordiale
nu-i liniște aici dar nici dincoace
se-ncurcă sărăcește calp metalul
se-ntunecă-n arbirea trist știută
conturul astrelor și al pămîntului se șterge
el nu-i
nu trebuie
în casa noastră

nu i se știe
vîrsta vîrstele

nu i se știe
vîrsta vîrstele
e dintotdeauna
îl poți recunoaște după glas după gluma
domnule mie să-mi spui muncitor agricol
cam dulce cam acră în răspăr în răspări
încolo pe cîmp în mașină la cozi prin oraș
la ședințe la crișmă acasă vorbește
vrutele și nevrutele își cere drepturile
și cum se-ntîmplă și-n basme
numai prislea cel isteț
i-a rămas aproape

de la feciorul acesta
împrumută
cărți și unelte
deși brazda tot din ochi e măsoară mai întîi
deși grîul tot cu palma îl cîntărește la urmă
cînd intră în staul își lasă tutunul afară
cheile zorzoanele se clătește pe mîini și pe față
vacilor le place curățenia și liniștea perfecte
halatul alb este indispensabil
numai cînd se duce
la marile adunări mai îmbracă
vechiul port țărănesc

în zori primăvara
cu-o bucată de mămăliga și-o ceapă
luate mîncate pe furiș
trage cu nesaț mirosul de benzină în piept
privește măsoară o să fie un an bun
așudă pe hîrtii vorbește cu oamenii rezolvă probleme
seara sapă grădina săpată de vreo cî'eva ori încă
se spală-n lighean să nu strice baie se primenește
mănînca ultîndu-se la televizor ieșe pe prispe
adică în verandă
cîntă din fluierul
tinerașilor sale

O LUME DE CÎȘTIGAT

FRAGMENTE DE ROMAN

eugen barbu

Așta fusese, Manasia îi pusese mîncarea în farfurie, dar el nu avea chef de nimic. „Chiar așa sunt oamenii dumitale ?" întrebase Alexandru. „Nu toți, sunt și oameni cumsecade". „De ce nu ceri să pleci iar pe șantiere ?" „Pentru că am mai îmbătrînit, pentru că mă doare, aia și aia, și am nepoți, și te am pe tine, și nu mai pot hălădui pe cele meleaguri, mîine, poimîine, or să mă scoată tovarășii la pensie și o să stau în Parcul Herăstrău, cum stau alții acum și pălăvrăgesc, și fac și destac, că nu le mai place, cît ședeau în scaun, unde ședeau, totul era frumos și bun, și-acum nu le mai place.. Nu știu de ce, dar parcă m-am anchilozat, și nu atît eu, cît alții pe care îi văd în jurul meu. Fac totul de formă, beau cafele, citesc ziare, se duc la spectacole și întind mîna celor ce vin în audiențe, vorba unuia care în urmă cu vreo 14 ani scrisese o nuvelă și era cît pe aci să fie dat afară din partid A, a fost o chestie cu **„Mîna secretarului"**, așa-i zicea nuvelei pe care o publicase în revista aia, ca a Mitropoliei, că așa e de adormitoare, cum naiba-i zice, că am uitat, aia groasă, cu coperți de carton, 200 de pagini lunar, și n-ai ce citi în ea, în sfîrșit, îmi aduc aminte. Cum spuneam, deci, scrie ăsta nuvela și o citesc tovarășii. Eram în prima mea muncă cu Ronțea. „Ai citit ?", zice el după ce mă sunase prin Scurt să vin repede de parcă ar fi luat foc orașul. „Ce s-a întîmplat, tovarășu' Ronțea ?" „Ai citit ?" și-mi întinde revista cît o cărămidă albă. O iau, mă uit la titlu, o citisem. „Da, am citit" zic. „Și-ți place ?" „Da, de ce să nu-mi placă, cred că băiatul ăsta, dacă o fi tînăr, e sincer..." Ronțea cu creioanele lui, le ascuțea, le ascuțea, de ziceai că o să ajungă vîrfurile lor ca un ac de cusut. „Nici să stau jos nu mă invitase, atît era de supărat. Și numai ce-l aud : „Ulte ce e, tovarășu' Licărete, conștiința dumitale de comunist nu-ți spune nimic ?" „Ce să-mi spună, tovarășu' Ronțea ?" „Că avem de-a face cu un dușman de clasă". Pe vremea aia dacă îți spunea cineva că ești dușman de clasă puteai să-ți faci bagajele. „Nu înțeleg". Și-atunci mi-a zis-o de la obraz ! „Rău am făcut eu că am adus aici oameni nepregătiți" „Păi de ce i-ați adus că eu sunt gata să mă întorc de unde am plecat, că parcă îmi place mai mult acolo". El zîmbise iar cu zîmbetul acela, nr. 3, de unde să știu eu că el aveau procent la **Cadre** cîte elemente muncitorești să fie și în Cultură, că așa cerea Statutul. „N-o lua și dumneata chiar așa, dar e regretabil că n-ai sezisat că acest scriitor, care dacă știu bine, e la origine și el muncitor, vede în secretarul de partid un om osificat. El stă în spatele unui birou și, ca o mașină dă mîna, cu unul și cu altul, îi ascultă și nu rezolvă nimic. Așa e comunistul pentru el, pentru acest derbedeu, că nu pot să-i spun altfel ? Dumneata ce crezi, adică secretarii noștri de partid din uzine și șantiere sunt niște tipi fără conștiință ; ba, ceva mai mult, niște mașini ?" „Eu nu cred asta, i-am răspuns, dar cîte unul tot mai există, dacă nu mai mulți.." „Cum, așa ?" „Bine, eu am văzut destui. De ce credem noi că toți secretarii de partid sunt cinstiți, devotați și respectă litera legii ? Odată am fost trimis într-o anchetă, pe cînd eram la județ. Fusese o reclamație. La o gospodărie colectivă se fura ca în codru și țăranii nu mai puteau răbda, era să luăm foc, nu alta : miliția mînă în mînă cu secretarul de partid și cu primarul împărțeau ce era mai bun, pe spinarea celor cu norme, dîndu-le în loc de porumb niște ciucălăi și sperlindu-i că-i trimite la Canal dacă fac gît. Să te ții chefuri, cu muieri, cu lăutari, trai nenecaz, ba îl băgaseră și pe popă la mijloc, pentru ca acesta să-i mai îmblînzească la slujbele lui, să nu li se ridice în cap. Ne-am dus, eram trei, unul era mituit și el, chit că venea de la județ, trecuse pe acolo pe la casa popii, se spurcase, prinsese ! Noi, ceilalți doi, am cercetat, am făcut procesul verbal după ce l-am ascultat pe țăranul ; celălalt, nu că a o inscenare, adică nu aveam noi încredere în omul de la partid, în primar și în Miliție ? Vreo patru luni a durat tărăgănia, nu voia să semneze și luerurile băteau pe foc, am luat capra de coarne, am plecat pînă la București și tot am mai adus o Comisie, începe de la cap ; pînă la urmă lucrurile s-au mușamalizat, dar măcar pe milițian și pe secretarul acela i-am scos din partid. Așa că dă-mi voie să cred că mai există și din ăștia cu mînă de lemn, surzi la nevoile celor în numele cărora conduc". „Dar asta-i tipic ?" întrebase Ronțea. „Nu cred că e tipic, dar viața nu are tipare și nu putem să decretăm că toți cei puși în posturi de răspundere sunt cinstiți, și frumoși, și drepți, și nu mai știu cum, trebuie cercetat totul, persoană cu persoană. Păi știi dumneata, tovarășe Ronțea, ce se întîmplă prin județe, te iei cu mîna de cap, comedii mari. Ulte, mai anu' trecut, treceam cu un GAZ pe o șosea dintr-un județ ; era pe la ora cînd se dă radio-Jurnalul, orele 13, cum anunțau cei de la postul central. Toamnă amarnică, ploua, cimp pe dreapta și pe stînga, neculeș ; porumbul, să-l plîngi de milă. Trecuseră pe acolo culegătorii, dar mai era de strînș, de trei ori pe atît. Ca țăran, mi se rupe inima ori de cîte ori văd cum ne batem noi joc de agricultură. Că altădată o făceam cu calu, fi-ar mama ei a dracului de agricultură și eram țară exportatoare de grîu, pe locul patru în lume, și-acum cumpărăm de la americani în cîte un an de parcă s-a răit pămîntu cu noi. Deci, cum ziceam, mă uitam la lanul ăla cules aiurea, un ciucalău din patru și ce aud la radio? **„În județul cutare, după cum ni se raportează, culesul porumbului a fost încheiat".** Ei asta n-o mai rabd, zic, mă duc direct la județeană și — glonț — în biroul secretarului : „Tovarășu' uite ce am auzit la radio acuș două ceasuri : că la noi în județ s-a încheiat recoltarea porumbului !" „Și nu s-a încheiat ?" mă întreabă el cam de sus, cam supărat, că adică de ce veneam eu să-i strîc sărbătoarea. „Nu s-a încheiat, am trecut pe la Seaca, și porumbul e ca neculeș, a intrat cine o fi intrat, cu elevii, cu studenții, cu ageamiii și au rămas multe hectare cu porumb în lan, și-atunci, cum raportăm noi că gata, am încheiat ?" Acela s-a uitat la mine cu aerul că nu știu cine e el ? Că odată se încruntă și cheamă milițianu de la ușă și mă umflă ! Dar întîi a zîmbit : „Ei, ți s-o fi părut dumitale, dar să știi că lucrările s-au încheiat că nu anunțam noi Bucureștiul că s-au încheiat lucrările și nu spuneau ăia la radio minciuni !" Eu, față grea : „Tovarășu', sunt aici de doi ani. Dar anul trecut, și cu un an mai înainte, tot așa s-a întîmplat. Eu sunt țăran și știu ce-i aceia un lan cules, și care nu-l. Nu ziceți că secretarul era să facă un infarct ? Căzuse pe scaun și se uita la mine ca la un nebun. „Adică cum, tovarășe Licărete, dumneata contești politica partidului ? Colectivizarea ? Vii dumneata și ne spui ce ne-au auzit nouă urechile acuș. Dacă nu ai avea trecutul pe care-l ai, dacă nu ai avea păr alb, în minutul următor te-aș trimite unde trebuie.. Am auzit de dumneata ca de un cal breaz, pe unde te duci, faci cîte o boacănă, crezi că ilegalitatea și ce-ai mai făcut, te scutesc să respecți politica Statului nostru și a partidului nostru ?" L-am lăsat acolo cu vorbele lui umflate. Voiam ca Ronțea să afle că acel om mai făcea și altele : dădea foc lanurilor ca să pară că s-a arat, să fie pămîntul negru dacă ar trece cineva cu vreun helicopter și ar privi cîmpul : să arzi hrana pentru oameni și pentru vite, aici am ajuns numai pentru a minți lumea, asta credea el că e politica partidului nostru despre care vorbea cu atîta emfază ? Să îngropi cartofi, numai să nu-i dai țăranilor, asta era politica dumnealui ! De ce ? Pentru că spunea tot el : „Nu vreu să aud de țăran ; e leneș, nu vine la muncă cînd îl chemi, stă pe șanț; și se uită la televizor". „De, i-am spus eu aceluia, stă pe șanț, cum ai sta și dumneata dacă te-ar plăti cu 15 lei pe zi". Mi-a dat afară din județul lui, bineînțeles, și-a continuat să trimită rapoarte false la București, mințind partidul și statul pe care, chipurile, le slujea în felul lui.." Ronțea nu avea un aer prea convins : „Iar generalizăm ! Crezi că toți secretarii de partid sunt niște mincinoși și așa și pe dincolo.." „Vezi că și dumneata generalizezi ? i-o întorsese Licărete, bineînțeles că nu cred așa ceva, dar sunt destui, crede-mă, e mai ușor pe hîrtie decît în viață !"

Cu el n-o scotea nimeni la capăt, dar sentimentul acela că încremenește într-un loc îl încercase de multe ori. Ceva, un fel de pecingine creștea în fiecare, la ședințe, la județ, îi auzea pe cîte unii cum își promiteau unii altora damigene cu vin sau cu țuică sau chiar o masă bună dacă cel ce aveau o anumită materie primă de care duceau lipsă, le-ar trimite-o mai degrabă, adică se instituise nu se știe de ce, acest obicei urît : îmi dai, îți dau ! Pe urmă mai erau termenele nerespectate, fabricile mergeau în gol pentru că întîrziau livrările și de aici un adevărat cerc vicios. Odată mersese într-un orășel care se ridicase bine în ultimii ani, în urma unei sesizări, la o fabrică de aluminiu. **Cel mai scump aluminiu din lume,** cum se lăudau proștii ăla de-acolo. „De ce e cel mai scump din lume ?" întrebase Licărete. „Pentru că fabrica ăia consumă tot atîta lumină electrică cît consumă Bucureștii în 24 de ore." „Și de ce consumă atît de mult ?" „Pentru că ne-am scumpit la tăriță și am cumpărat din străinătate o uzină mai veche, cu un preț mai mic și care costă la producerea sîrmei de aluminiu mai mult". Mersese și văzuse minunea. Fabrica arăta ca un spital, curată, luminată ca la Baia centrală. Ajunsese noaptea. Inspectase toate halele, ieșea și sîrmă, puteai să te lauzi cu o asemenea uzină. Muncitorii în halate albe, ca la farmacie. Ajung într-o secție pe care cei de-acolo tot o ocoleau, ba că una, ba că alta. Eu, curios, vîr nasul, vreo 150 de mașini țăcăneau în gol. „Ce-i cu mașinile astea ? întreb, le rodați ?" Inginerul șef dădea din colț în colț. Îi string de mîneițe niței, îmi spune : „Să vedeți, tovarășu' Licărete, noi, la sfîrșitul anului raportăm la Centrală că am livrat, atît și atît, dar cifrele sunt flatate". „Adică, cum ?" întreb. „Adică le umflăm ca să ne facem planul, să-i depășim, să luăm primă." „Bine, asta înțeleg, dar de ce merg mașinile în gol ?" „Păi asta e, că cei de la centrală ne controlează și ei, și cum s-o facă mai ușor ? Că n-au timp, n-au oameni, ba îi mai mituim noi cu cîte un chefulet, acolo, și merg și ei cu noi". „Nu înțeleg". „E simplu : controlează după cantitatea de curent electric pe care o consumăm. Dacă nu avem materie primă la vreme, facem și noi șmecheria asta : mergem cu mașinile în gol. La curent iese socoteala, la marfa livrată umflăm..." „Și cît o să meargă treaba asta așa ?". „Cine știe, toată lumea merge pe blat !" „Auzi dumneata : **pe blat,** ne furăm căciula, pe **blat,** halal treabă..."

Și, deodată își dăduse seama că Alexandru nu-l mai asculta de mult. Bea pahar după pahar dintr-o sticlă cu vin și avea aerul unui chefliu tăcut. Manasia, doborîtă de munca de peste zi, moțăia ; ea făcea piața, ea avea grijă de casă, ea supraveghea fetele să-și fi făcut lecțiile, ea controla femeia de serviciu dacă a spălat și călcat, iar el cu **litarghia** în fiecare seară, ca și cînd s-ar fi întors de pe front. Și un sentiment straniu de singurătate îl cuprinsese. Ce mai am eu comun cu fiul meu care nu-și face probleme de muncă ? La el parcă totul ar merge pe sfoară, conduce o fabrică de confecții, planul se face mereu, mereu e premiat, el și cu cei din conducere, dar la export are mereu greutăți, îi înjură pe cei cu care are contracte : „Aștia după ce ne plătesc cel mai prost, mai au și pretenții. Auzi dumneata, iar ne-au dat înapoi 50 000 de pulovere. Nu-i nimic, le vîndem pe piața internă — zic și-ai noștri, **bogdaproste,** că mai văd și ei marfă a întîia !" „Și de ce te bucuri atît ?" îl întreba Licărete, crezi că ăsta e un prilej de mîndrie pentru fabrica ta ? La drept vorbind, eu mă mir cum de nu te dau afară. Dacă ăia resping marfa pe care au contractat-o înseamnă că la voi, acolo, s-a lucrat cu superficialitate. Probabil că noi aveam nevoie de valută și că acest refuz înseamnă că am pierdut acea valută cu care cumpăram mașini sau ce ne trebuie, acolo unde trebuie." „Prea le ții partea, să supăra fii-său, prea îi crezi sfinți, dacă ai știi ce hahalere sunt !" „De ce sunt hahalero ? Pentru că voi nu ați lucrat cum trebuie ?" „Păi avem greutăți, nu ni se dă lina care ne trebuie, și cîte și mai cîte, ba că nu e crotala pe care au cerut-o, ba că cutare, ba că cutare..." „Și de ce nu e lîna care au cerut-o?" „Pentru că cei ce ne livrează, trișează și ei..." „Și de ce nu-i spuneți unde trebuie ?" „Pentru că ne acoperim unii pe alții, nu merg toate pe șine..." „Asta nu e un răspuns, măi băiete, cu e de vină oaia că voi nu știți s-o dărăciți ? Ia te uită..." Cu timpul între ei se instăpînise o răceală plicticoasă, Alexandru nu-l mai aștepta ca altădată, să mănînce împreună, ca englezii, cum spunea Licărete care citise undeva că în Anglia, familia e familie, se adună seara cu toții și iau cina împreună. Pe Alexandru îl apuca lehamitea și-i spunea Manasiei : „Mamă, eu nu-l mai aștept pe tata, am mîine o ședință de dimineață de tot..." „O să se supere", zicea ea cu glasul acela șoptit, de femeie care nu vrea să supere pe bărbat chiar dacă acesta îi era fiu. „Și el are o ședință importantă mîine de dimineață de tot și-i vezi că vine prăbușit, la atîta ține : să vă vadă pe toți la masă, împreună, să vă privească, familia lui, **ai lui Licărete..."** „Nu ne vedem simbăta și duminica de ne săturăm, ce, parcă ăi mici stau să-l aștepte ? Pe ei de ce nu se supără ?" „Ba se supără, dar n-o arată, nu i-ai spus tu că ei trebuiesc crescuți altfel, să nu-i mai țină Olga în incubator, să nu le mai facă teoria că sunt mari de-acum, au nevoie de prieteni, au destule pe cap, învață engleza și franceza în particular, se duc la **Disco,** la **Acin** cu cinematografiștii, au un cerc al lor, după atîta efort nu au dreptul la o distracție ? Adică să-l vadă pe el, spuindu-le ce bizdîgănli se mai petreceau în sector ? Nu-i interesează, ascultă la mine, făcea Alexandru și Manasia cînd apucau să stea de vorbă cu el. Lasă-i, că sunt mari. Au răspunderi, știu ce trebuie să facă..." Bătrînul dădea din cap cu amărăciune : „Da, știu ce au de făcut, parcă nu am auzit eu ce fac la ceaiurile alea ale lor ? **Periuța pe chiloți !** Ai auzit de chestia asta ?" „Cine te mai zgorrește cu minciunile astea?" „Cine, necine, ai lui Boișteanu sunt capul răutăților." „Și ce-i asta **Periuța pe chiloți ?"** „Chiar nu știi nimic ?" o întrebase uluit că încă nu aflase de ultima distracție a copiilor lor : „Păi fetele cum intră acolo unde fac ei ceaiurile alea ale lor își scot chiloții și îi pun pe o tavă, careva se leagă la ochi și alege o pereche, pe aceea o sărută toți și așa mai departe..." „Nu se poate ! izbucnise Manasia în lacrimi. Și crezi că Alexandra și Pia noastră fac așa ceva ?" „Am informații sigure. Omul care mi-a spus era îngrozit, dar și-a dat cuvîntul că nu minte, știe de la unul dintre băieții lui care se laudă cu ce fac ei la astfel de reuniuni..." „Nu se poate," își frînsese mîinile Manasia. „Ba se poate, și eu nu vreau să le chem că le-aș smulge părul din cap." „Și Chiril ?" „Chirii pare un băiat mai echilibrat, dar cine știe cît o să-l țină chestia asta pentru că sunt tentații prea mari. Ți-am mai spus, fumează în grup, țigări cu haș, joacă pocher înverșunate, pe sume mici, e drept, dar cu vremea, cine știe unde vor ajunge..." „Ce-i de făcut ?" întrebase femeia. „Nu știu", răspunsese Licărete. „Alexandru a aflat ?" „Cred că da" „Și ce măsuri înțelege să ia ?" „Habar nu am, nu vezi că refuză să stea de vorbă cu mine, cînd mă întorc eu, el e la televizor sau citește, chipurile, presa, ori doarme că are ședințe importante a doua zi și trebuie să fie cu capul limpede.. Simbătă și duminică, ba și în unele seri cînd nu mă mai poate evita, pînă apuc să stau cu el de vorbă e băut bine, trage la mîsea numai ca să nu-mi mai asculte predicile."

Și-acum sentimentul acela de însingurare, băiatul lui nu numai că nu-l mai iubea, dar avea un fel de greață de a-l mai auzi. Mereu aceleași vorbe, spunea, ne-am săturat cu toții, adică și Manasia, și el, Alexandru și cei trei nepoți ai săi voiau să fie lăsați în pace, să-și ducă viața așa cum o înțelegeau ei, dar ce fel de viață voiau ei să ducă ? Ei făcea teoria chibritului altora, îi judeca ca pe hoții de cai și acasă la ei ce se întîmpla ? De ce nu făcea ordine mai întîi acolo unde se simțea foarte multă nevoie de ordine ? Ce fel de om de partid era el dacă nu era în stare ea măcar în propria familie să facă ordine ? Și un sentiment amarnic îl încerca, toate se trăgeau de la absențele lui, de la acele epoci, cînd îl vedea foarte rar pe al lui, cînd era plecat pe cine știe unde, prin ce cocioburi și-l vedea rar și nu înțelegea nimic, ei creșcuseră cum știau femeile acelea două să-i crească : cu îngăduință. Pe Olga, Licărete nu o plăcuse niciodată. Frumoasă, bine crescută, făcea din faptul că se trăgea dintr-o familie burgheză, un adevărat caz. Trecuseră ani destui, dar Licărete încă o simțea ostilă și ironică, privindu-i pe toți ai lui : pe Manasia și pe Alexandru, chiar, ca pe un fel de fițecine. Cînd îți-era lumea mai dragă o auzea spunînd Alexandrei sau Piei, de Ghiril se îngrijea mai puțin : „Ține coatele apropiate cînd mănînci, și nu sorbi cu sgomot !" Dar asta se adresa mai ales lor, celor bătrîni, care nu fuseseră crescuți cu **tefa,** cum se lăuda ea, și nu vorbeau trei limbi streine. Mesele comune cu Olga și cu Alexandru, la care atît ținea Licărete erau adevărate încercări ale nervilor. Bătrînul odată se împosoca și-i trecea pofta de mîncare lepădînd șervetul și ridicîndu-se fără un cuvînt. Manasia, neagră de supărare, îi urma, încercînd să dreagă lucrurile : „Petre nu te mai supăra atît, ce vrei să-i faci, ea vine din alt mediu, noi de la coada vacii, Alexandru o iubește, doar nu voiai să ia una necioplită ! Asta e viața, trebuia să ne adaptăm..." Bătrînul nu spunea nimic, fierbea în el. „Mie de mîine să-mi servești masa în bucătărie, m-am săturat să mi se facă observații.." „Dar nu ție ți s-a adresat Olga, spunea cu o ipocrizie naivă Manasia, ci copiilor, ce vrei să-i crești ca la noi, la

Camil Ressu : „Peisaj" (sus) ; „Țărani" (jos)

teatru

Atenție, Actori!

Avem sentimentul că institutele de teatru, în acest an, și cel din București și din Tîrgu Mureș, ieftină-ne fie exprimarea, au dat lovitura ! Spunem aceasta pentru că, la Festivalul tinerilor de la Piatra Neamț, s-au remarcat noile prezențe actoricești, și și-au demonstrat personalitatea nu numai sub auspicii favorizante (bucureștenii — am numit gîndirea regizorală a profesorului Ion Cojar — ci chiar dezavantajați brutal (tîrg-mureșenii) de o direcție de scenă debilă, cum a produs lectorul Adrian Mazarache.

Cunoscuta piesă a lui Shelagh Delaney, **Gustul mierii,** este tradusă spectacular de Cojar cu grijă mare pentru nuanțe, cu scene de efect, de delicată și expresivă atmosferă, într-un registru stilistic complex, preponderent realist, dar și poetic, ori metaforic. Culorile moi, crepusculare, alternează cu cele tari, aprinse, iritante, vitrificante. Iulia Boroș, în rolul mamei alcoolice, imorale, estropiind adolescența propriei fiice, realizează, cu bune rezultate, o compoziție dificilă. Ana Ciontea dezvoltă convingător descoperirea dragostei și a maternității de către o nubilă privată de toate cele. Nu șters, ci încă neformat ne pare Marian Rălea, altfel o promisiune reală. Tudor George, într-un personaj generos, are unele ezitări. Odalia Guillermo Perez, regizor dominican, invitat în spectacol, e un interpret ideal pentru vitalul, năvalnicul Boy, iar Elena Sanchez, din Spania, absolventă a cursului de scenografie la „Nicolae Grigorescu", creează un spațiu corect de joc (cu cîteva întortocheri inabile, nelimpezite nici de regie). Un spectacol bun, solid, cum nu dorim cît mai des la studenții-actori!

Iertarea lui Băieșu, în transpunerea scenică a aproape aceleiași echipe bucureștene, fără a mai fi însă la fel de atent elaborată, cu destule spații albe, statice, impune totuși două talente sigure — Mircia Nicolau și Cătălin Ciornei, precum și o voce insuficient exprimată, Corneliu Jipa (despre Ana Ciontea și Tudor George am mai vorbit). Regia lui Ion Cojar și scenografia Dianei Cuoșa Popescu ne-au părut parțial expediate.

La Tîrgu-Mureș, Adrian Mazarache a descoperit și pus în aplicare cu virtuozitate, cele mai eficiente mijloace regizorale de disimulare a talentului actoricesc. Nici măcar precursorii lui Alecsandri, în secolul lor demult trecut, nu ar fi putut vedea un spectacol mai bătrînicios, mai stîngaci. Ce să mai spunem de Caragiale, a cărui **Scrisoare pierdută** s-a născut în vetustețe sub loviturile dibace ale ambițiosului regizor. E mai mult decît evident că plecarea profesorului, marele actor și regizor Constantin Cădrescu, a avut urmări imprevizibile, într-un-tot regretabile, aproape dureroase. Înlecuitorul său, Adrian Mazarache, a eșuat lamentabil. Trebuie făcut ceva pentru secția actorie, limba română, a Institutului de teatru „Szentgyörgy Istvan" din Tîrgu-Mureș, iar acest ceva trebuie să înceapă cu o strînsă colaborare cu institutul din București. (În fond, de ce examenele de regie nu s-ar da și la Tîrgu-Mureș ?).

Și totuși... Pentru că există un „totuși" : Cei trei ani de învățătură cu Codrescu au lăsat urmă adîncă, așa încît, Marius Bodochi, Dan Covrig, Doru Iosif, George Gulie, Nina Udrescu (Pe Florica Dinicu nu am văzut-o pe scenă) ies, din cînd în cînd, din canoanele pleistocenice ale regiei și probează, sfidător, uneori, că sînt talentați, că au mult mai mult har decît li s-a permis să arate ! (Spunem aceasta deoarece îi cunoaștem și din examenele și spectacolele anilor trecuți...).

În așteptarea debutului clasei profesorului Amza Pellea, afirmăm, cu bucurie, încrederea într-o promoție actoricească memorabilă.

Radu Anton Roman

Nu vă ascundeți după ușă

Am consemnat cu satisfacție recenta premieră a Teatrului „Ion Vasilescu", „Nu vă ascundeți după ușă", spectacol de revistă realizat pe un text de Ion Neagu. Nu se poate spune că Ion Neagu e un debutant obișnuit, el este prezent în destule emisiuni de radio și televiziune cu scenete, schecuri, monoloage etc. A mai publicat pentru formațiile de amatori cîteva interesante piese de teatru „scurt". Totuși, pe o scenă profesionistă Ion Neagu este un debutant, și încă unul merituos. Titlul revistei este lămuritor : adică-țelea, oameni buni, ieșiți fără teamă în lumina zilei, bateți-vă pentru ideile productive ce vă trec prin cap, confruntați-vă cu părerile altora, cu viața cea firească și nu a hîrtoagelor, prejudecăților și carierismului de birou. Luîndu-i cu sine pe Păcală — simbolul umorului constructiv — să descindă pe ici pe colo, autorul își face cu vervă, uneori sclipitoare, simțită vocația satirică. Sînt amendate cu incisivitate birocratismul, slugărnicia, rugina spirituală, lenea și adormirea spiritului civic al administratorilor de tot felul, al responsabililor înviți ca ciupercile după ploaie îndată ce doi-trei oameni se apucă de o treabă. Încît mi se pare că Ion Neagu a reușit să scrie un text ce, desigur, nu te lasă indiferent și la capăt îți vine să exclami : „e-te, domne, ai dracu șmecheri, dar lasă că știm noi să vă luăm de-acu nainte". Nu i-om ști noi lua chiar pe toți de guler — după ce-om fi văzut spectacolul de la **Vasilescu** —, dar vom mai fi învățat cîte ceva și a învăța puțin cîte puțin e folositor.

Ca spectacol, „Nu vă ascundeți după ușă" este o punere în scenă curată, regizorul **Alexandru Darian** apelînd la mijloacele sigure, limpezi, ale genului. **Păcală** (interpretat inegal, totuși, de Gabriela Dalcu) leagă momentele cu vorbe de dub bine țintite și cu efect. Scenetele, schecîurile și monologele sînt susținute, în general cu vervă și har, de actorii **Ion Hidișan, Gabriela Vlad, Mihaela Balaban, Ion Mihali** și **Seria Ionescu.** În privința coregrafiei, **Sultana Tiemănaru** vădește multă inspirație în elegerea liniei dansurilor, balerinii izbutind să sublinieze ideea de fond a spectacolului avînd de comunicat o temă bine gîndită. **Eva Șorban** a realizat o scenografie specifică, orchestra fiind plasată în sclipirile — uneori pur demonstrative — ale diverselor materiale de efect, creînd, în ansamblu, o atmosferă de bun gust. Poate că „ușile" au fost ignorate, prea sînt simple uși, prea identice și, ași zice, sărăcuțe, s-ar fi cuvenit ca măcar una-două să arate a fi măcar din mahon...

Cîteva cuvinte și despre muzica propusă de revista de la „Vasilescu" : orchestra condusă de Nicu Dumitrescu impune prin profesionalitate și s-a achitat bine de partea ce-i revenea, de susținerea momentelor coregrafice și, evident, de acompanierea soliștilor. Dintre ei, **Ion Ulmeanu** se anunță un cîntăreț de perspectivă. Are voce puternică, interpretează cu propriu-i glas cîntecele, este sensibil și în același timp sigur de originalitatea sa. **Lucki Marinescu,** o prezență agreabilă, o cîntăreață ce stăpînește scena și publicul. În notă obișnuită **Dorin Anastasiu, Radian Pallu** și, în sfîrșit **Nicolae Nițescu,** ei reușind să ne transmită emoția cu aceeași nostalgie a cîntărețului neconvertit la efectele de lumină și costumație. Partea de muzică populară românească bine susținută de orchestra lui Ion Albeșteanu și o notă pozitivă pentru **Tița Ștefan,** care ne-a oferit chiar cîntece românești și nu „șlagăre" populare... Gil Dobrică, în recital, așa cum îl știm, cu „neconformismul" său, pe placul publicului. Să mai menționăm că spectacolul lansează nu mai puțin de 10 cîntece de muzică ușoară în primă audiție, cîntece semnate de N. Kirculescu, Temistocle Popa, Nicu Damian, Dan Ștefănică, Dan Stoian. Frumoase ni s-au părut mai ales „M-am întîlnit cu tu[illegible] în prag" și „Pastel". În concluzie, un debut promițător și un [illegible] agreabil, adicătelea ce ne dorim cînd mergem la „revistă" (chiar dacă debutul nu e o condiție).

Viorel Știrbu

țară ? Au crescut, nu putem să-i lăsăm ca pe niște sălbatici. Cred că Olga are dreptate..." „Da ? Al învățat și tu să ții mîinile lîngă corp, coatele lipite cînd servești felul doi ? Nu mai leorbăi cînd sorbi supa, asta mi se pare că e foarte bine, dar de ce să ți se spună de atîtea ori ? A uitat ciocoaica asta că a venit la noi în familie ca o milogă, că ai ei erau la pușcărie și numai eu știu cît m-am sbătut să-i scot de-acolo și că pe urmă, nici nu au mai auzit de noi ! Nici pe Alexandru nu-l văd bine, se uită la el cu milă, de parcă ar fi rîios și doar el nu vine, cum zici tu de la coada vacii, a mai învățat, una și alta, s-a șlefuit, dar burghezia iar ridică coada sus, și-a văzut sacii în căruță și-acum uită ce-a pățit, parcă mi s-a făcut dor de vremurile alea cînd dîrdîiau de frică de ți se făcea milă de ei". „Iar începi ? Iar ai bea sînge de om ? Nu ți-a ajuns cîte lucruri ai făcut și pe urmă le-ai regretat ?" „Nu mi-e rușine de ce-am făcut, așa să știi. Am făcut ce mi-a cerut partidul și dacă partidul a greșit, am greșit și eu ! Sigur că mi-a fost milă de unu și de altul, că erau mulți absolut nevinovați, dar într-o revoluție așa se întîmplă peste tot. Greșelile mele nu mă fac să sufăr, dar nici să mă las călcat în picioare de ciocoaică ! Dacă a luat numele meu de care probabil îi este rușine și ride cînd se află între ai ei, la **rummy** : „Auziți, doamnelor m-am mărîtat **cu un Licărete**, ce vă spune vouă acest nume : Licărete ?" Parcă nu am auzit eu cum își bat joc de noi ?" Manasia dădea să-l potolească : „Acum ce să mai facem ? Alexandru a făcut trei copii cu ea, doar n-oi vrea s-o lase și să plece. Are și ei o carieră, și așa putea să i se dea ceva mai mult, dar tot dosarul Olgăi l-a tras la fund. Că de-aia și bea atît de mult, ție nu-ți spune, pentru că e mîndru ca și tine, dar întreabă-mă cînd rămîne numai cu mine, îmi spune că tu ești de vină pentru că nu te-ai bătut mai mult pentru ei ; cum de ai lui Boiceanu au trecut prin toate controalele, deși nu sunt os muncitoresc ca ai noștri ; și el, Alexandru, a ajuns să conducă o fabrică de textile ?" „Și, mă rog, ce-i atît de rușinos să conduci o fabrică de textile ? Ce-ar fi vrut să fie ? Ministru ?" „De ce nu ? zice el, adică nu ar fi fost bun pentru un scaun mai ca lumea..." „Și tu gîndești ca el ?" „Nu gîndesc ca el, dar cred că putea să fie mai mulțumit". „Vrei să știi de ce nu a ajuns unde spera ?" „Ce vrei să spui ?" „Uite, Manasia, noi ne-am ridicat de la coada vacii, cum spui tu, cu cinste, cu demnitate, puteam să fiu și-acum ceea ce am fost totdeauna, un muncitor, nu un vîrf administrativ din **Aparat**, aș fi făcut toată viața și am și făcut de toate, unde m-au trimis, și cu ce bătăi de cap, pentru că nu m-am astîmpărat, pentru că am avut tot timpul o limbă ascuțită, și n-am înghițit orice ! Disciplină de partid nu înseamnă să accepți orice și de la oricine, dacă aș fi fost mai slugos, mai **ductil**, cum zice Ronțea, făceam o carieră și mai mare, dar ce nevoie am eu de carieră, doar carieră am făcut oricum, pe mine m-a interesat cinstea și probabil puțina dreptate pe care am putut s-o fac acolo unde se simțea nevoia. Nu mi-e rușine de trecutul meu, am un dosar complicat, încărcat, cum spun cadriștii, toți mă știu ca pe un cal breaz, dar nu pentru asta am acționat cum am acționat, ci pentru că așa am simțit și te rog să mă crezi că nu mi-e rușine de nimic pînă acum, dar cu fiul nostru e altceva. Pe tine te-am cruțat, cît am putut, dar acum nu se mai poate. Degeaba ți se plînge ; nu știu cît bea, probabil că nu e un bețiv, de treabă își vede, nu sunt plîngeri în acest sens, dar e cam mulțeratic, cred că ai aflat : a avut niște încurcături pe la fabrică pe la el, pe acolo, așa încît să-și ia adio de la o carieră mai mare decît cea pe care a făcut-o. Mă mir că-l mai țin și așa, probabil că toate i se șterg în contul meu." Manasia plînsese după obiceiul ei numaidecît. Știa, dar faptul că o afla încă o dată de la Licărete o îndurera și mai tare. „Să zici merci că nu l-au sculpat din postul lui", mai adăugase Licărete. Dar peste toate astea trecuseră cu toții de cîteva ori. O discuție directă între Alexandru și tatăl său nu avusese loc niciodată. Între ei era o pisică moartă ; cum spunea bătrînul cînd se înfuria mai tare, dar nimeni nu voia să la în coarne o astfel de confruntare, ceva cețos și insuportabil creștea în familia lor. O noră care bătea **Consignațiile**, și-și pierdea serile la **bridge**, un băiat care umbla după fuste în timpul liber, niște nepoți morți după motocicletele și discuri cu muzică **rock**, deștepți, plăcuți, cu o situație școlară bună, deși Licărete se îndoia că notele căpătate de ei erau rodul unor aprecieri obiective, iată situația intimă a bătrînului șef de familie. Cînd se mai înfuria pe Ronțea și i-o mai zicea de la obraz, acesta odată se roșea și lăsa creioanele pe care le ascuțea și-l privea drept în ochi: „Tovarășe Licărete, toți purtăm o cruce ! Noi am trăit în lipsuri, prin străinătăți, alții ca dumneata au tras prin pușcării, cei ce vin după noi nu vor să știe de toate astea, lumea se mișcă, nu mai seamănă cu ceea ce știm noi, așa că, mai ușor, mai cu prudență, mai cu îngăduință, lasă și dumneata această intransigență care ține mai mult de un timp revolut...".

Și deodată se trezise într-o situație fără ieșire, atunci cînd se întîmplase acea nenorocire pe care nimeni nu o bănuia...

Era într-o duminică devreme de tot. Ca deobicei, Licărete ieșise pe la cinci de dimineață în grădina năpădită de iarbă, descult, umblînd cu o plăcere, totdeauna proaspătă în jurul unui mic bazin, plin cu apă pînă la jumătate. Era în mai, se luminase, cerul încă avea o paloare de lună, stelele se ștergeau undeva, la orizont. În ziua aceea Licărete își programase o ieșire la pescuit cu un vechi prieten care avea o rablă de **Trabant** cu care se ducea undeva, lîngă Snagov în fiecare sfîrșit de săptămînă. În ziua aceea trebuia să treacă pe la șase de dimineață să-l ia și pe el. Avea undițe, cîrlige, rîmă, o găletușă de plastic, cu apă în care să țină ceea ce ar fi prins, în sfîrșit începea o zi plăcută. Nu mai pescuise de multă vreme, de pe vremea cînd fusese la Bistrița unde dădea la păstrăv, și acum își făcea plimbarea lui de dimineață. Cerul se limpezea, mirosea a fîn din curțile vilelor alăturate, unde cei mai grăbiți începuseră să cosească iarba: o pasăre zbura prin desișurile alăturate cînd auzise motorul unei mașini din care coborîse Chiril. „Uite la ei, la ce oră se întorc de la **party** sau cum mai le spun ei la petrecerile astea! O să-l doară iar capul, că bea whisky și asta-l dărîmă, să sperăm că nu o să-i placă băutura cît lui taică-său !" Fetele se întorseseră pe la 2 noaptea, le auzise tropăind sub duș, deasupra, acum dormeau. Ar fi vrut să-l cruțe pe nepotu-său, așa că se prefăcu că nu-l vede, dar, ciudat lucru, el se îndreptă șovăitor în direcția în care se afla Licărete. „— Bună dimineața", spusese cu un glas stins. „— Bună, ce-i cu tine?", îl întrebase bătrînul. „— Ce să fie, pe dracu!".

Era îmbrăcat într-un costum închis, cravata părea să fi fost înnodată neglijent, părea mototolit ca un om după un chef zdravăn, deși nu era beat, turburarea lui avînd o altă cauză. Licărete nu dădu importanță deci acelei șovăiri care acum se transforma într-un fel de scuză și încercare de a se retrage. „E ceva neplăcut ?", întrebase bătrînul cu un presentiment. „Nu știu dacă e cazul să-ți spun sau s-o lăsăm pe mai tîrziu". „Pari turburat. Taică-tău știe ceva?". „De unde să știe, doarme, tu ești primul pe care-l întîlnesc". „Atunci spune despre ce e vorba, nu te mai codi atît...". Ochii cenușii ai lui Chiril îl fixară cu un fel de spaimă. „Eu și cu Andrei Boișteanu l-am aruncat pe unul pe fereastră...". Licărete crezu că nu a înțeles bine ceea ce auzea. „Ești beat? Glumești sau ce?". „Ceea ce ai auzit, l-am aruncat pe unul pe fereastră". „Pe cine?". „Pe un ziarist care locuiește sub apartamentul lui". Licărete tot nu înțelegea. „Ei, cum așa?" „Bine. Noi dansam, el voia să doarmă. A urcat de trei ori să ne ceară să încetăm, și a treia oară ne-am pictiat: și l-am luat de picioare și l-am aruncat de la etajul al doilea".

Licărete simțise că inima nu-i mai bate și că o greutate de plumb îi trage capul spre pămînt. Era caraghios, în pijamaua lui de

Camil Ressu : „Mamă cu copil"

culoare albastră, descult, cu un cap de om abia deșteptat din somn, aflînd dintr-odată un lucru teribil. „Măi băiete, tu glumești, nu poate fi adevărat ce-mi spui...". „E cît se poate de adevărat. L-am dus cu mașina cu care am venit la **Salvare**. Are cîteva fracturi, dintre care una la cap, nu știu dacă o să scape cu viață...". Și-i spunea toate acestea cu aerul cel mai senin, fără un pic de remușcare în glas, ca și cînd ar fi relatat o întîmplare oarecare.

Nu mai avusese un astfel de șoc decît atunci cînd i se comunicase la Tribunalul Militar numărul anilor de pușcărie pe care îi avea de făcut. „Nu se poate, nu se poate, se căina ca un copil, nu se poate să-mi faci tu mie una ca asta, mie și lui taică-tu... Dar cum să arunci un om pe fereastră ? În ce casă ai crescut tu ? Cine te-a învățat să arunci oameni pe fereastră ?"... Chiril avea pe față un zîmbet compătimitor, nu că nu i-ar fi fost frică de fapta sa, pentru că pe chip se pecetluise spaima de a răspunde de o astfel de faptă, dar gîndul că cineva trebuia să-i tragă la răspundere, asta îl chinuia în acest moment și situația devenise aproape comică. Bătrînul disperat, frîngîndu-și mîinile, descult, în pijama, într-o dimineață de duminică, cel din spital căruia doctorii căutau să-i salveze viața, toate aceste împrejurări atît de complicate îi dădeau o veselie timpă, de aceea zîmbea prostește. „Și ce-i de făcut?, întrebase prostit la rîndul lui, Licărete." „Tu trebuie să știi, mă duc să mă culc, sunt obosit de moarte".

1907 — 1962 — 1982

REPERE PENTRU DESTINUL SATULUI ROMÂNESC

Spiru Chintilă : „Făuritorii istoriei"

1907 într-o evocare literară

Răscoala din primăvara lui 1907 a avut un puternic ecou în literatură. După ce s-a scris un studiu monografic „Evenimentele țărănești din 1907", s-au făcut deseori referiri la operele ce au evocat anul 1907, începînd cu cele ale lui Caragiale și pînă la Zaharia Stancu. N-au fost uitate nici scrierile lui Paul Bujor, Spiridon Popescu sau I. L. Mureșanu.

O evocare situată totuși e cea din Poeme grozave de Florian Becescu, volum apărut în 1969 la Casa noastră, Tipografia Ovidiu, care poartă subtitlul Poem alegoric în opt cînturi asupra răscoalelor din 1907. Florian Becescu este autorul a încă două volume de versuri, Vise și lacrimi și Spre mină, rămase și ele inedite.

Volumul Poeme grozave, numai prefațatorul „poem alegoric", nu se reduce la un unicat artistic deconcertant, autorul e doar un versificator, nici măcar totdeauna precupețit, dar gestul său de a exprima „cît mai pertac" neliniștea de conștiință față de trecut, caracterul acuzator al scrierii ne fac să urmărim această evocare la cea mai mare răscoală.

Cartea lui Florian Becescu se deschide cu o Scrisoare ce prefațează poemul și în care, autorul-se „blinda împotriva oricăror", în conștiință de ce unde încercare literară a poetului e copleșitor de trudește, amestecul de tristețe, amărăciune răscolitor deopotrivă : „Focul ce-l aprinse-a pustiu-mi / O să arză-n cenușuiuna / Cîci din suferința mea luară / Nu s-a risipit furtuna / ... Ard dureri nepomenite / În adîncu-i și cînd dorul / De-a mai scrie m-ar cuprinde / Astăzi, veninic din izvorul / Tulburat al întristării / Cîntul meu și-ar lua aviat".

Acuzator este portul de la început prezentînd cauza răscoalei „măcăleasa — titlul de nobilețe" al țăranului. Accentele lirice sînt din Goga, poetul prefăcut, desigur, al autorului : „Sărmanilor, voi suflete-amărîte, / Victime-a tainelor lui Dumnezeu, / Voi pentru care soarele nu arde / Și cîmpul înflorit nu-și dă parfumul / ... Și nu cunoaște durere mai cerească / Și nedreptate mai grozavă ca a / Sărmanilor, voi suflete lipite"...

Cele opt cînturi ale poemului prezintă întreaga desfășurare a răscoalei, de la momentele pregătitoare și pînă la înăbușirea ei în sînge. Ideea evocării succesive, pe etape, a răscoalei au avut-o și scriitori de prestigiu de mai tîrziu, ca Liviu Rebreanu sau Tudor Arghezi. Primele cînturi stărue asupra „acumulării" revoltei, a „pregătirilor". Un episod caracteristic este cel al aducerii recoltei la curțile boierești, cînd „în palat se petrece / Iar domnii cei negri / Privesc descărcarea / Căruțelor trase de boi nemîncați / S-aud și sudalme și svon de bătaie / Și pumnii curg droale / Pe umeri celor ce-mîtea au adus".

E surprinsă apoi spontaneitatea izbucnirii răscoalei. „Într-o noapte în care luna, „curioasă și plină de teamă", răsare „prin norii ce fug", „Deodată, sub focul fantastic al razelor ei / Figuri zvăpăiate de ură / Cu ochi vestitori de primejdii / Ies ațe, ies mii / Din bernа colibelor multe". Tablourile se succed cu repeziciune așa cum au fost manifestările răsculaților. Florian Becescu, de fapt, aici poetizează mai puțin. Sînt sesizate cu tensiune lirică fapte și gesturi caracteristice răsculaților. Încearcă să redea atît psihologia maselor deslănțuite cît și „portretul unui conducător". În multe privințe Florian Becescu este un precursor. „Capul" răscoalei prezentat de el îl anticipează pe Petre Petre al lui Rebreanu : „Un rob mai voinic se ridică / Deasupra mulțimii / Cu gesturi nervoase"...

Întreaga desfășurare a răscoalei e evocată în versuri al căror ritm se schimbă în funcție de tabloul prezentat. Autorul este martorul ocular al evenimentelor. El vede cum soseaua la curțile palatelor / Gîbăite ca e cu saci de aur / Adușă de departe din cîmpuri și munți / Merinde și fructe crescute cu lacrimi / Și vinuri gustoase și tari"... sau aude freamătul mulțimii, auzindu-și vocile izolate din colectivitate : „Și nu știu ce zice căci vuetul străjnic / Se-nalță spre ceruri / Ca urlet de lupi flămînziți".

Din păcate, scriitorul nu știe că și-a subintitulat „Povestea grozavă" „poem alegoric". În încercarea de alegorizare este pierdut cel mai neînțelesul a poemului. Ni se prezintă ca personaj alegoric Doamna care trebuie să ia apărarea țăranilor, ea e dusă în eroare de domnii cei negri : „Doamna frumoasă / În rochia-i de perle / Ce curge-n cascade / Pe umerii goi / Petrece-n desfriuri. / Urechea-i n-aude suspinul durerii". Cînd răscoala ia proporții „Doamna nebună de groază / dă ordin : La arme !". Această Doamnă este Dreptatea. În final, cînd țăranii sînt reprimați singeros ea îi compătimește, restabilește adevărul și el personificat, ceea ce amintește de 1907 a lui Vlahuță. Doamna-dreptate *trebuie să pună stăpînire pe țară. Adevărul, prezentînd răsculaților „scut de care, de vremuri, / Se frînge săgeata dușmană", rostește cuvinte amenințătoare : „Cînd norii negri vor de-a pururi / Lumina Aurorei ce-acum se înește / Fi-va zi tristă / Și cea de pe urmă !".*

Alegoria din finalul poemului este ambiguă, singura parte mai realizată este discursul plin de profeție al Adevărului.

Poveste grozavă, poem alegoric în opt cînturi asupra răscoalelor din 1907 este o carte ce poate fi repusă în atenție, cu toate limitele realizării ei artistice și, pentru ea, numele lui Florian Becescu merită un paragraf în istoria literaturii noastre.

Silviu Guga

La o aniversare

Sînt douăzeci de ani de cînd
Al tuturor este pămîntul,
De cînd Partidu-nnoitor
Și-a spus ocrotitor cuvîntul.

Atunci el a eliberat
Poporul nostru de nevoi,
I-a luat din spate greutatea
Dînd aripi altor zboruri noi.

El a-nțeles să facă viața
Întregii țărănimi mai bună,
Mai fără grij i și-a spus întocmai
Ce viața trebuia să spună.

Mult mai avut țăranul astăzi,
În locul lui, acum muncesc
Mașini, unelte, izvorîte
De pe pămîntul românesc.

Eliberat de greul vieții
Trăiește demn, în timp, acum,
Crede-n Partidul ce-l conduce
Și care i-a creat alt drum.

Virgil Carianopol

Locul magic

Din sat coborîm în izvor
spre tărîmul celălalt ;
răzăreau frunzișuri de aur,
porți de aramă băteau înalt, —

hieratici salcîmi, hieratica pulbere
printre fulcare de in și arginturi
în noua înțelegere;
fiare albastre își jucau umbrele ;
se-nfiripa în bătătură ochiul
fîntînii, tremurătoarea

ler eu îmi agățam de inimă chipul
bănuit în apele-i neptatece, scufundîndu-se-n mit
pe cînd din miezul adîncurilor
urca înspre ceruri, prin ghizduri, Celeana
cea fără sfîrșit

Acum nu timpul, ci spațiul mă-nțeleacă.
Viscolit, fragmentat, într-Acela, gîndul
m-așternă.
(Descuță alergam cum printre frunze luna
în stora eternă)

Gabriela Negreanu

Din dragoste, rostește

Fără seamăn, miezul fructelor tale.
Din umbră picură, izvor copilăros,
numele tău, cîmpie maternă.
Despre munți povestește cînd, în roua
de seară, sălbăticiuni
plăpînde lasă urme.
Parcă mi-e sete în glia ta să cule
timpla ce cuibărește versul nerostit,
parcă mi-e foame lutul tău să-l simt —
oleon — pe rana ce, din dragoste, rostește.

Lan încolțit

Catifelata lumină a lanurilor tale
îmbracă umerii unui copil ;
oglinda ochiului o răstringe,
o înmiește.
Gîndul își taie drum printre firele fragede,
pasul nu îndrăznește.
În clarul zării, pasărea dăinuie cuib.
Departe, în munți, veșnicia șlefuiește
cremenea
dar aici, în cîmpie, oglinda
unui ochi de copil
răstringe, înmiește
luminoasa respirație a lanului
de grîu încolțit.

Ioana Dinulescu

Dedicație pentru veghea semințelor

Străbat cîmpia Oltenieî, necuprinderea albă, dinspre pădurea Bucovățului, la vale. În autobuzul supraîncărcat de navetiști — lucrători în construcții, care se întorc simbăta acasă — aud în spatele meu o voce de bărbat :

— E frumoasă de să tai calul lîngă ea.

— Cine ? — întreabă altul.

— Ei, cine... Cîmpia ! Se odihnește după trudă.

Privesc prin geamul aburit. Șoseaua, fără suișuri și scoborîșuri, taie drept întinderea albă.

— De-astă primăvară n-a avut liniște, continuă glasul bărbatului. Și tractoare și combine ! — Și grîu și porumb ! — Și sfeclă și floarea soarelui ! — Și mușlar și coriandru ! — Și iar tractoarele ! Au întors-o și-au mucit-o, au așezat-o și-au rostuit-o, și pe urmă iar au fărîmat-o și-au pus-o la loc. Acuma, pămîntul mai stă și el. Adastă. Are grijă de sămînță. E ca un cuibar. Îi ține de cald. Și-așa o să vadă în pace de sămînță pîn-la primăvara care-a veni. Că tot vine. E treaba ei să vină. Că dacă n-ar veni, ce ne-am face fără primăvară ?!

Roțile autobuzului alunecă ușor pe asfaltul înghețat. Jur-împrejur, imensitatea albă, cîmpia odihnind sub zăpadă. Îmi pare că aud sămînța zămislind în pămînt. Și pămîntul respiră domolit în lumina rece de amurg.

— E o minune-a dracului de frumoasă — spune iar omul pe care nu-l văd, nu știu cine e, nu știu dacă e tînăr sau bătrîn, urît ori frumos.

— Cine ? — întreabă celălalt.

— Cum cine ? Cîmpia. N-o vezi cum s-a revărsat peste tot locul și nu-i pasă de nimic... Parcă s-ar fi mutat văzduhul pe pămînt.

Tăcută, nemișcată, albă, cîmpia stă de veghe și în pîntecul ei înviază sămînța. Devenire, cu înmulțite daruri.

Umbrele amurgului unduie în valuri prelungi peste odihna cîmpiei sub zăpadă. Nici păsări, nici vînt, doar sufletul ei, ușoară plutire, de veghe. Și dorul de sat, fără vîrstă ca apa. Și setea de văzduh, la răspîntia vîrstelor — aducînd cuvîntul dintîi.

Cristina Tacoi

film

f

Semnul șarpelui

Regizorul **Mircea Veroiu** continuă cu **Semnul șarpelui** o biografie cinematografică sui-generis a spațiului rural transilvan, biografie începută cu adaptările schițelor **Fefeleaga** și **Vilva băii** de **Ion Agîrbiceanu**, urmate de transpunerea romanului **Mara** de **Ioan Slavici (Dincolo de pod)**.

Intrat în patul procustian al ecranizării, romanul **Patima** semnat de **Mircea Micu** își păstrează întreaga forță de evocare a anilor tulburi de după război, extravaganța și pitorescul personajelor, traiectoriile epice nu lipsite de suspens, întîmplările violente într-un context plin de culoare. Scriitorul trecut în tabăra cineaștilor ca scenarist reține din roman cîteva personaje cheie (Bătrîna Handrabur, Alimandru, contrabandiștii) și re-structurează narațiunea conferindu-i progresie dramatică mai alertă.

Poezia unei lumi tragice, crepusculare animată de conflicte ireductibile, rezolvate cu gesturi definitive și definitorii pentru protagoniști, rămîne generos potențată pe ecran de atmosfera construită de cineast cu o recunoscută minuție a detaliilor.

Frumusețea și pregnanța plastică a imaginii elaborate de un autentic artist (operator : **Călin Ghibu**) conferă coerență evenimentelor despărțite de hiatusuri temporale justificate de mobilitatea epică.

Atașat de universul personajelor **Patimei**, prin intermediul căruia sînt propuse mentalități și semnificații utile spectatorului contemporan, **Mircea Veroiu** rămîne consecvent propriului crez estetic, exprimat dincolo de programatismul imaginii nu, în ultimul rînd, prin alegerea unei excelente echipe de colaboratori.

În rolul **Ecaterinei Handrabur, Leopoldina Bălănuță** schițează cu o veritabilă capacitate analitică portretul unei dureri sublimate pînă la simbol. În prelungirea destinelor unor personaje ca **Fefeleaga** și **Mara, Bătrîna Handrabur** completează un triptic feminin cu o calitate comună : forța invulnerabilă a credinței într-un ideal. Într-un registru diferit, **Ovidiu Iuliu Moldovan (Alimandru)**, justițiar aparte, identificat cu cauza Bătrînei, respiră forța viziunii vindicative a haiducilor din vremi apuse. La rîndul lor, **Mircea Albulescu, Ion Vilcu, Mircea Diaconu, Dorel Vișan, Dorina Lazăr, Costel Constantin, Dan Nasta** rămîn în memoria spectatorilor prin perfecta aderență la adevărul personajelor interpretate.

Cu momente de mare expresivitate filmică (pomenirea lui Simion, valsul Vameșului, finalul) **Semnul șarpelui** confirmă maturitatea artistică a unui regizor acuzat deseori de răceală și de estetism gratuit, dar și cu spectaculoase eșecuri în abordarea unor scenarii cu superficiale esențe cinematografice.

Calitatea echivalării prozei lui **Mircea Micu** atestă redobîndirea energiei evocatoare necesare unui autor aplecat nu o dată asupra dificilelor probleme ale transpunerii literaturii în imagini.

De altfel, la succesul acestei transpuneri mi se pare relevantă și contribuția scenaristului-scriitor, aflat la prima colaborare cu cinematografia.

Călin Stănculescu

muzică

m

„Miorița"

Pe muzica remarcabilului balet-oratoriu **Miorița** de Gheorghe Dumitrescu, la Opera română s-a realizat o montare coregrafică (regia și coregrafia **Vasile Marcu**) foarte departe de pretențiile unui autentic fapt de artă. Privind de aproape, dificultățile transpunerii scenice ale unei teme de o asemenea greutate apar evidente. Pentru că într-un fel se apropie muzica de buchetul de înțelesuri al baladei, de complexitatea senină a înțelegerii morții ca revenire firească în armonia naturii, cu totul altele sînt însă posibilitățile baletului, folosind personaje, costume și decoruri, scene de ansamblu și numere solistice. Aici, suprapunerea muzicii pe o schemă narativă conferind necesară consistență și arcuire viziunii coregrafice este ratată cu desăvîrșire, ducînd la un spectacol neverosimil, cu rezolvări puerile sau în gust kitsch. Coregrafia lui Vasile Marcu este oprită la limitele ingustimii unei fantezii lipite de procedeele baletului clasic. Exprimarea regizorală nu cunoaște simbolul (de ce a ales tocmai Miorița ?), nu cunoaște alegoria, ignoră total dobîndirile dansului modern. Pe scurt, singura figură de stil cunoscută (probabil intuită) este personificarea „prudență, și aceea folosită ca pe vremea reginei Victoria. Regizorul antropomorfizează peste tot : vedem balerini în toge preoțești pășind agale-maiestuos de-a lungul și de-a latul scenei, aliniați ca la defilare (probabil tălmăcire pentru „preoți, munții mari"), alți balerini în costume și purtînd frunzulițe verzi-plastic (aluzie probabil la Macbeth sau la versul „brazi și pălinași"), balerine : probabil „păsărele mii" (și roșii-plastic ca focul), **Soarele** (s-ar fi putut să lipsească „tradiționalul" dans al Soarelui ?), **Luna** (la fel), o **Stea căzătoare** (de sus, din culise), un **Spectru al invidiei**, un soi de șarpe vinețiu-plastic (iată că și invidia poate fi întruchipată : remarcabil !), niște **Spirite** (arătări spectrale-veninoase dansînd terifiant ceva foarte inocent), o **Crăiasă a morților**, etc. Balerine în maiou de balet reprezentînd oițele este o culme de îndrăzneală în simbolistica acestei nefericite montări. Întreaga parte a doua se desfășoară, după scena uciderii Ciobănașului moldovean cu accente comice și grimase caragialești, într-un teoretic spațiu metafizic unde, ciudat !, se păstrează sensurile de „sus" (**Păsările, Steaua căzătoare** cad de sus, din culise) și „jos" (**Crăiasa morților** ieșe din podea). La sfîrșit banalității se adaugă o coregrafie insipidă a scenelor de ansamblu unde balerinii, dacă nu stau în linie, atunci negreșit vor sta în cerc, roată (tertium non datur). Meritele spectacolului se înscriu prin realizările colectivului interpretativ unde, pe lîngă o interpretare sensibilă a muzicii (dirijor Carol Litvin, maestru de cor Stelian Olariu), spectacolul înregistrează cîteva marcante reușite. În rolul Mioriței, Aurora Rotaru creează un personaj de o sensibilitate parcă întrebătoare, de o gracilitate expresivă, personaj de senină și unduitoare zăbăvire, completat fericit de Stefan Bănică (**Ciobanul moldovean**) într-un rol desfășurat pe două tărîmuri fiecare cu „expiere" specifică (personajul moare o dată în lumea sieveș, a doua oară în cea de dincolo). Alte roluri remarcabile semnează George Bodnarciuc, Adrian Gheorghiu, Eugenia Cotovelea, Elena Dorian, Gheorghe Anghelus, Rose Marie Both-Stocec, Viorica Ene, Stela Viorică, Magdalena Rovinescu-Goia, Roxana Bodnarciuc, ș. a. Montarea Mioriței este o nereușită ca rezolvare artistică, în contrast cu alte remarcabile montări (la care vom reveni).

Viorel Crețu

Aura romantică și visul fantastic (VII)

El însuși posesor al cîtorva manuscrise din ciclul **Minunile Maicii Domnului** redactate de un ierodiacon Cozma la mînăstirea Neamțului pe la 1692 (valorificate apoi de M. Gaster în a sa **Chrestomația românâ**), Eminescu este, fără discuție, un bun cunoscător al tezaurului cuprinzînd respectiva categorie de legende hagiografice. Referitor la conținutul miraculosului vis de care Toma Nour, copil, îl are în timp ce adoarme la mormîntul mamei sale, este evident că sursa directă o constituie ciclul aprocrifelor **Adormirea Maicii Domnului**, intens răspîndite (vd. N. Cartojan, **Cărțile populare în literatura românească**), și prin intermediul **Mineelor**. De aceea, este plauzibil a presupune că proiecția epic-fantastică din **Geniu pustiu** are la origine și reminiscențele puternic conservate de memoria copilului și adolescentului Eminescu atît pe calea lecturilor directe, cît și pe aceea a participării la slujbele religioase (după calendarul ortodox, în ziua de 15 august se sărbătorește „Adormirea Maicii Domnului", cînd, la slujba religioasă, se citește și legenda apocrifă aferentă). Evident, nu ne propunem acum să confruntăm textul originar cu „dubletul" eminescian. Însă, reține atenția, mai întîi, faptul că tînărul prozator preia motivul „adormirii" axîndu-se pe ideea că în gîndirea și simțirea micului său erou, mama acestuia se află într-o stare aparte, diferită de extincția propriu-zisă (de altfel, s-a văzut, un fenomen a cărui percepție pare că îi este străină) ; ceea ce justifică întru totul posibilitatea întîlnirii dintre mamă și fiu în spațiul minunat al visului, ufide, se înțelege, comunicarea dintre ei beneficiază de condiții ideale. La fel, propensiunea spre sacralizare a cuplului mamă-fiu, în spiritul aceleiași tradiții mitic-religioase, apare cît se poate de limpede. Dar, mai din apropiere scrutată, observăm că schema visului „sacru" este supusă unei semnificative acțiuni de „profanare". De pildă, ne gîndim la „minunea" prin care trece copilul în vis. Desprinderea din pieptul său a turturicăi — pasăre din familia porumbelului, venerată în întreaga literatură religioasă —, ca expresie a fenomenului sacru de desprindere a sufletului de trupul ce l-a purtat, are loc în virtutea unei practici vrăjitorești, descîntecul, ce aparține prin excelență ezoterismului folcloric. Pe de altă parte, potențarea materiei originare din unghiul structurilor specifice basmului cult eminescian, conferindu-i-se un revelator statut „nuvelistic", este un aspect deosebit de important. Ne gîndim, firește, la densitatea descriptivă și narativă a „poveștii de vis", dar și la revelatoarele deschideri ale acesteia spre simbolul de anvergură mitic-filozofică. Sub acest din urmă raport, gîndul ne duce la mitul eternei reîntoarceri („Ei — sfinții așezați în jurul mesei din „grădina de aur", n. n. — povestenu, cîntau, cîntece ce prin vremile pe cînd nu era încă lume, nici oameni, cu ii ascultam uimit"), proiectat în „protoistoria" lui paradisiacă. Reluarea temei, în **Cezara**, va beneficia de cunoscutele determinări etice în planul „filozofiei practice", totul materializîndu-se în mirifica insulă a lui Euthanasius.

De altminteri, observăm în treacăt, chiar amintirile lui Toma Nour legate de vîrsta copilăriei sînt punctate de reflecții care, într-o expresie și o stare de spirit euforic-melancolizate, dau glas impulsurilor ce vor cristaliza în conceptele de conținut metafizic propovăduite de bătrînul schimnic ucenicului său Ieronim. Semnificativ este faptul că memorabila construcție etic-filozofică din **Cezara** (și nu numai de aici, căci motivul în cauză proliferează intens în o bună parte a poeziei eminesciene „de concepție"), își revendică sursa intimă, în ordinea biografiei arhetipale, de la date subtil localizate în sciul gîndirii arhaice românești : „Cînd eram mic — se destăinuie deci Toma — mă duceam la preotul cel bătrîn al satului, care, ținîndu-mă pe genunchi, îmi dete primele lecțiuni de citire. O dorință nemărginită, o sete arzătoare de studiu se trezise în mine, care, vai, era să-mi devie fatală. De-aș fi rămas în munții mei — să-mi fi încîntat inima cu doine și capul cu fantasmagoriile basmelor, poate că eram mai fericit". Desfășurînd firul amintirilor ce-i compun autobiografia, fără deosebite preparative, eroul poposește apoi asupra experienței lui de școlar. Firește, voluptuoasa plăcere a scriitorului de a inventaria cu minuție „arheologică" elementele ce compun „cadrul fizic" și de a-i conferi o spiritualitate decepționant romantică se exercită și acum din plin. Odaia mansardei scunde, „osîndită de-a sta în veci nemăturată", locuită de cinci tineri, avînd o singură fereastră, mobilată cu o masă cărela îi lipsesc două picioare, trei paturi „care de care mai șchiope", „un scaun de pae în mijloc cu o gaură gigantică", „niște sfeșnice de lut cu faimoase luminări de seu, o lampă veche, cu genealogie directă de la lampele filozofilor greci a căror studii puteau a untdelemn", la care se adaugă mormane de cărți risipite peste tot, inclusiv pe paturi, pe fereastră, și chiar printre grinzile „cele lungi și afumate" ale tavanului, saltele de paie și cergile de lînă, rogojina „pe care se tolăgeau colegii mei și jucau cărți, fumînd din niște lulele puturoase un tutun ce făcea nesuferită atmosfera, ș-așa destul de mărginită a mansardei" ; așadar, iată xestrea mizerei atmosfere din care se împărtășește boema studențească a eroului.

Fire închisă în sine, solitară, însă, aceasta nu se lasă prea mult atrasă de farmecele unui asemenea „rar" și, drept urmare, nevoia găsirii altor compensații îi solicită dintru început. În chip natural, instinctul pentru lectură este primul care îi asaltează : „Pe cînd colegii jucau cărți, rîdeau, beau și povesteau anecdote care mai de care mai frivole și mai de rîs, de Pepelea, de țigani, de popi — eu îmi minam viața cu capul așezat între mîini, cu coatele rezemate de marginea mesei, neascultînd la ei și cîtînd romanțe fioroase și fantastice care-mi irritau creierii". Mărturisirea din urmă este concludentă. Ea relevă atît nevindecabila inclinație a eroului pentru evadarea în imaginar, cît și natura celor dintîi stimuli livrești („romanțe fantastice și fioroase"), exceptîndu-i pe cei originar-mitici, aflați în temelia respectivului impuls. Fantasticitatea romantică degajată de asemenea lecturi nu numai că irită creierii eroului, ci își lasă amprenta asupra însuși modului său de a percepe și, epic vorbind, a „privi" lumea. Alături de voluptatea lecturii, instinctul prieteniei pasionale, de asemenea, este cu ardoare chemat să umple golul sufletesc al lui Toma. În acest punct, „jurnalul" autobiografic explicitează mărturisirile făcute anterior naratorului în legătură cu chipul celui portretizat de Toma Nour însuși. S-a înțeles, desigur, că ne referim la Ioan, singurul dintre colegii care îi reține atenția, atrăgîndu-i irezistibil. Așa-zicînd, iată „modelul" personajului din tabloul zugrăvit mai tîrziu din memorie : „Între mulțimea de colegi era cu deosebire unul de-o frumusețe femeiască. Palid, delicat — era cu toate acestea capul tuturor excesele de student. La beție el bea indoit cît oricicare din noi, numai că pe cînd ceilalți cădeau în toate lăturile și nu știau ce vorbesc, chiuau și se sărutau ca și cînd ar fi amanți — el singur sta în mijlocul lor, senin, surîzîndu-și și singurul semn că beuse era că paloarea sa obicinuită se colora c-un gingaș roz — ca acel a ofticei. Eu de felul meu nu puteam bea, dar într-adevăr că trebuia să mă mir de acel copil, de acel înger, cu ochii de-un albastru așa de străluciți și de adînc, cu fața așa de palidă, așa de delicată, asupra căruia însă vinul nu producea nici un efect. El era sărac de fel, însă se părea că-i pasă așa de puțin de sărăcia lui. Totdeauna vesel, totdeauna plin de glume și noutăți, însă totdeauna rupt și fără bani, el era o individualitate care nu numai că nu știa, neci că voia să știe în ce trăiește. Mie-mi părea cu toate astea că această veselie era silită, că aceste risuri adeseori nenatural de nemăsurate și nebunești nu erau decît trista și desperata prefăcătorie a unui suflet rupt de durere".

Sintem, poate, în prezența celui mai instructiv „breviar" al caracteristicilor propriî eroului romantic eminescian.

Nicolae Ciobanu

P. S. În foiletonul anterior se va citi : „în apatiul somnului „natural" eminamente fiziologic", etc. (col. II, rîndul 22 de sus).

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Ana Blandiana și Geo Bogza anticipînd Premiul Herder

Zîmbind unei efemeride : Virgil Teodorescu și Nicolae Breban

D.R. Papacu, Alexandru Balaci și Aurel Covaci : Trei cupe de șampanie pentru un semicentenar

VUIETUL

Într-o vineri seara Vasile, Ion și Gherman ieșeserăm supărați de la bere, pentru că madam Elvira, pe care pur și simplu o plătiserăm cu greutatea ei în bani, nu avusese nici măcar cîteva secunde libere să apuce scaunele spre masă, spre a se vedea că e ocupată. În ultimul an cel puțin, nimeni nu cutezase să se apropie de masa lui Gherman, însă în seara aceea o ocupaserăm patru drumeți străini de orașul nostru. Nu-le mai rămase decît să cumpere ceva de mîncat și de băut de la Alimentara și să se retragă la o partidă de șah. Cînd intrarăm în casă, Maciste dormea dus pe fotoliu de lîngă sobă. După ce gazda tăie cunca de Praga și salamul de Sibiu în felii subțiri, Vasile fu de părere că lui i s-ar apleca fără un pahar de vodcă și pentru a-i face plăcere, Ion susținu și el același lucru, încît Gherman, neavînd încotro, desfăcu dopul, umplu trei pahare și astfel începu cina în jurul tablei de șah. Ion cîștigă prima partidă, iar cînd reașezară piesele pentru a doua, Vasile — plictisit de pasiunea celor doi — le spuse pe neașteptate să nu se mai joace cu viața, să nu-i mai tresară lui regine și cai prin urechi. În același clipă un animal uriaș păreă ca lupta să iasă prin dușumea, pentru că parchetul începu să se umfle, să facă valuri, pereții se aplecară trosnind, iar cei trei prieteni o zbughiră pe ușă și, ajunși în grădina din fața casei, Gherman cuprinse stîlpul porții în brațe, Ion își încolăci mîinile în jurul unui prun, iar Vasile începu să strige la animalul care umbla pe sub pămînt : arde-o, piriso ! Un scrîșnet și un vuiet nemaiauzit răzbătuseră de sub etajele de sub pămînt, pe cer, luna era înfășurată într-un colac de sulf, iar aerul se umplu de un praf nou ca din alte lumi. Din toate casele, din toate blocurile toată suflarea omenească ieși pe străzi și însuși fostul grefier în pijama se apropie de Gherman și dînd să-l îmbrățișeze dar fiind respins îl strigă cu lacrimi în glas, de ce ne dușmănim noi, vecine ? Gherman îi spuse că el nu-l dușmănește și că-l roagă să treacă drumul, să intre în pat și să se culce liniștit, fiindcă, iată el și prietenii lui vor intra și ei în casă pentru a-și continua cina. Nu se poate, se văită grefierul, nu mai pot trăi singur după un asemenea eveniment. Ia-mă pe mine de suflet, îi spuse Vasile, să-mi povestești tot ce știi !

Preț de jumătate de oră mai rămaserăm toținși afară, dar cînd intrarăm în întunericul camerei, după ce aprinserăm o lumînare străveche, rămaserăm înmărmuriți în jurul marelui Maciste care stătea în aceeași poziție ca la ieșirea lor din încăpere. Lîngă fotoliu cam jumătate de metru pătrat de mortar căzuse din tavan, măsuța de asemeni era acoperită de un strat gros de var și praf, televizorul se răsturnase, iar patul ajunsese lîngă sobă. La ieșire, Gherman avusese prevederea să stingă focul. Cînd se apleca să cerceteze dacă motanul n-a fost lovit, izbucnirăm, toți trei în rîs, pentru că Maciste sforăia zdravăn ca un bărbat obosit după efortul din timpul zilei. Acum sunt sigur, declară Gherman, că Maciste nu e un animal oarecare, altfel, ar fi simțit primul pericolul. Sus, Maciste ! mergem în oraș să vedem ce s-a întîmplat prin alte părți ! Gherman își puse lanterna în buzunar și lăsînd ușa vraiște o luară toți patru spre centru după ce Maciste dădu o raită pe la vilă, pentru a se asigura că Norei nu i s-a întîmplat nimic.

Ghcorghe Pituț

PRIVIREA LUI ORFEU

ÎMPĂRĂȚIA EULUI

Polarizarea statutului artistic, subconștient al eului față de cel științific, conștient al aceluiași eu (căci o ruptură între cele două nivele, cel irațional și rațional, nu este posibilă în limitele ființei decît cu prețul căderii în patologie), oricît ar părea de ciudat, este subsumată, continuată în aceeași sferă uriașă a mitului orfic : lui Orfeu existența îi este promisă, binecuvîntată numai la căldura ocrotitoare a dragostei întruchipate de Euridice, dar el calcă interdicția zeilor de a nu privi înapoi pînă ce ajung la lumina zilei, fiindcă la un moment dat s-a îndoit dacă aceea care-l urmează în călătoria prin țara umbrelor este într-adevăr soția lui, iubita lui. Această privire, această îndoială scurtă, diabolică despre ordinea sacră a lucrurilor, echivalează cu pierderea credinței absolute ca statut ontic al dragostei și, în consecință, a ființei. A doua moarte a Euridicei, și, de data aceasta, definitivă, se datorește exclusiv lui Orfeu și o va antrena și pe a lui ca urmare fatală, implacabilă a unei șelpe de rătăcire de la cîntec (Euridice, nu ?), ca principiu al adorației nesfîrșite, principiu pe care l-aș formula astfel (dar numai din rațiuni de metodă) : *amo, ergo credo ; credo, ergo sum.*

Și acum se vede clar polarizarea pe care am urmărit-o ca pandant al celuilalt element, cartezian, științific, al structurii eului : *dubito, ergo cogito ; cogito, ergo sum.* Se înțelege de la sine că cele două nivele afectiv și rațional și, deci, formele care le exprimă într-o simplificare totală, nu există, nu au existat și cu atît mai puțin vor exista separate și în stare pură, deși despre vîrsta aurorală a lumii se poate spune că trăia mai curînd din iubire și credință spre deosebire de timpurile care, de la Descartes încoace, și-au impus imperativele, exigențele acute ale îndoielii ca dinamică a cugetării.

Coborîrea lui Orfeu în infern pentru a o căuta pe Euridice corespunde, într-o hermeneutică gestuală, cu scufundarea artistului în subconștient, în straturile profunde ale eului, pentru a găsi acolo argumentele neclintite ale operei, rațiunea arhetipală (atît în sens psihologic — Jung, cît și în cel mitic — Eliade), care face ca efortul său creator să devină posibil. Această călătorie autoscopică, această imersiune din ce în ce mai lentă, mai blîndă (o blîndețe care se apropie, aduce aminte de repaosul extatic al morții) în fîntîna împărătească a eului este, la limită, nu numai o aventură teribilă ce poate fi interpretată ca o psihanaliză proprie a artistului, ca o încercare a sa de a se vindeca de prezența imaginarului prin logoterapie, ci mai mult decît atît : pentru a nu se mărgini la o comunicare efemeră, superficială cu un grup social restrîns, el trebuie să renunțe la experiența strict personală depozitată în conștientul individual pentru a atinge straturile cele mai adînci, arhetipurile formative ale inconștientului colectiv (de asemenea Jung). În faimosul eseu intitulat polemic *Contra lui Sainte-Beuve*, Marcel Proust face tocmai apologia acestui eu artistic, profund, care a avut puterea să se lepede, să renunțe la accidentele exterioare ținînd de biografismul său, adică face apologia operei care a avut tăria să-și taie cordonul ombilical care o lega de omul care a creat-o. După ce îl citează pe ilustrul critic cu metoda chestionarului biografic, adică o metodă univocă, naturalistă care vrea să explice opera prin om, și anume : „Atîta timp cît aflăm unui autor nu ți-ai pus un anumit număr de întrebări la care nu ai răspuns (...) Ce gîndea el despre religie? Cum îl impresiona spectacolul naturii? Cum se purta cu femeile ? Ce părere avea despre bani ? Era bogat, sărac ? Care-i era regimul de viață, felul de trai ? Ce viciu avea sau ce slăbiciune ?" (Și aici, facem paranteza noastră întrebîndu-ne cu stupoare, la rîndul nostru, cum și-o fi explicat Sainte-Beuve *Iliada* sau *Cîntecele lui Maldoror* dacă nu știa nimic nici despre Homer și nici despre Lautreamont ?) ei bine, după ce divulgă această rețetă senzațională pentru judecarea (judecarea, da, judecarea operei, nu analiza, studiul ei !) genialul romancier scrie aceste rînduri reluate ca motto și paradigmă de către orice cadetică a timpurilor noastre : „această metodă care constă în a nu despărți pe om de operă (...) ignoră ceea ce ne învață o analiză cît de cît adîncită în noi înșine și anume : cartea este produsul unui alt eu decît cel pe care-l manifestăm în obiceiurile noastre, în societate, în viciile noastre. Încercînd să-l recreăm în noi, în străfundul ființei noastre, putem ajunge să înțelegem acest eu, dacă vrem să încercăm să-l înțelegem" (op. cit. p. 78—79) *In căutarea timpului pierdut* este, în primă, într-o măsură covîrșitoare, efortul uriaș de purificare a acestui eu autentic, strălucitor în prima zi a lumii, de a se curăța de zgura cotidianului nesemnificativ, de a deveni, cu un cuvînt, ceea ce este artistul prin el însuși, adică prin operă, și nu prin alteritatea sa aleatorică. Apoi, ca și în poezia lirică îndeosebi, este relevabil în marele ciclu proustian rolul de *natura naturans* pe care-l are timpul în devenirea ființei și desăvîrșirea ei ca operă, ca scop și ca finalitate a oricărei arte întemeiate pe Logos. (Bergson, al cărui intuiționism a influențat decisiv gîndirea lui Proust, numea această aptitudine a timpului de a deveni ființă, durată creatoare). Dar Timpul nu numai construiește, dă iluzia unei teleologii pozitive, a ființei care năzuiește din toate puterile să devină ea însăși, adică operă nemuritoare, ci mai ales are voluptatea satanică de a-și devora propriii copii. Și atunci ? Ei, atunci iată că un alt element ontologic, cu un rol cel puțin la fel de important ca Timpul, îi are iubirea, iubirea care prin structura ei de adorație, de extaz și beatitudine poate opri în loc scurgerea vremii, poate deveni, asemenea clipei faustice, un argument al veșniciei ființei conștiente că este muritoare. Așadar, problema cuceririi împărăției eului orfic (sau artistic, cum îi numește Proust) este o problemă de autocunoaștere, iar această autocunoaștere sau iluminare... noi o vedem realizîndu-se pe calea iubirii. A ajunge însă la miezul, la esența pură a spiritului, a sufletului nostru nu înseamnă că avem în vedere un purism à la Bremond, bs, dimpotrivă ! Chiar în marea operă a lui Proust, alături de paradisul afișelor al copilăriei pe numele său Combray, își fac apariția pagini, volume întregi (*Sodoma și Gomora*, nu ?) mirosind nu a smirnă și tămîie, ci a catran și pucioasă și, în contra oricărei mistici „puriste", parcă îl auzi pe autor (sau erou ?) lansîndu-și invitația tenebroasă pe un ton de sporovăială cordială ; *Vade mecum, Satana, Vade mecum, Satana !* Încît observăm că poetul orfic, artistul modern pentru a ajunge la sine, la miezul de foc al operei pe care o conține în faza de proiect, trebuie să ducă o existență integrală, să încerce toate posibilitățile de cunoaștere (de autocunoaștere) pe care i le oferă șansa, iar cînd acestea nu apar, să le provoace ! Adică, lui nu trebuie să-i fie străin nimic din ceea ce există pe pămînt, el trebuie să tragă cu urechea de asemenea la ceea ce se poate auzi din cer și, nu nu mai puțin, să arunce din cînd în cînd cîte o privire(precum Orfeu la ceea ce se mai întîmplă și pe sub pămînt !

Dan Laurențiu

NUMELE POETULUI

Ion Boroda

Pentru cartea sa de debut, „Scrisori din Salina" (Editura Litera, 1981) i-am scris poetului Ion Boroda un cuvînt de prezentare, „Transparență", pe care îl reproduc :

„Am citit sute și sute de poeme scrise de Ion Boroda, mai întîi suspectîndu-i de grafomanie, apoi lăsîndu-mă convins că, dincolo de textele poetice, o făptură umană, chinuită, traumatizată încearcă, împotriva tuturor evidențelor, să-și răscumpere existența care părea deja pecetluită de eșec.

De-a lungul anilor, însingurata voce umană comunicînd dicontinuu, nedeslușit și incoerent, a început să devină fluidă muzică abia perceptibilă, insinuantă... Poemele cuprinse în această primă carte, „Scrisori din Salina", probează o trudă alchimică la care autorul s-a dedat cu voluptate și, fără sentențiozitate, dar uneori damnații acestia „cei din urmă", se închină cu atîta fervoare slujirii unei arte, încît nu e imposibil ca dintre ei unii „să se aleagă" cei dintîi...

Am crezut întotdeauna în democrația acestei republici a literelor, mi-au repugnat dintotdeauna elitarismele, m-am considerat egalul oricărui și nu am voit decît, la rîndu-mi, să fiu considerat egalul celor pe care-i stimez și iubesc, de aceea am acceptat să-i scriu aceste cîteva cuvinte frățești poetului Ion Boroda drept prefață iniției sale cărți. Ce va urma nu știu, știu numai că un poem ca acesta va face să nu regret că mi-am ascultat impulsul entuziast al sufletului : „în alb cenușiul metahc / volutele primăverii se depărtează / corăbiile toamnei se ascund / și nimeni nu știe // solitar în colivia ta minusculă / să treci peste lacrimile / care te-au trădat / să vezi perla clipei în destrămare / amfitrionule // nu-i vapor / sub tobe în ropot / jos groapa cu lei / la seama la ultimul salt / alt număr nu va mai fi la trapez."

În cea de a doua carte a sa, „Scrisori din Salina. II", Ion Boroda îmi dedică un poem cu același titlu, „Transparență", voind parcă să-mi amintească la rîndu-i că personajele născute în Biblad au întotdeauna replică și suferă de ceea ce francezii numesc „l'esprit de l'escalier" numai cînd aceasta le prește. Poemul de care aminteam a scris în nota celor mai izbutite texte din această carte, mîsuța de asemeni era acoperită de un strat gros de var și praf, televizorul se răsturnase, iar patul ajunsese lîngă sobă. La ieșire, Gherman avusese prevederea să stingă focul. Cînd se apleca să cerceteze dacă motanul n-a fost lovit, izbucnirăm, toți trei în rîs, pentru că Maciste sforăia zdravăn ca un bărbat obosit după efortul din timpul zilei. Acum sunt sigur, declară Gherman, că Maciste nu e un animal oarecare, altfel, ar fi simțit primul pericolul. Sus, Maciste ! mergem în oraș să vedem ce s-a întîmplat prin alte părți ! Gherman își puse lanterna în buzunar și lăsînd ușa vraiște o luară toți patru spre centru după ce Maciste dădu o raită pe la vilă, pentru a se asigura că Norei nu i s-a întîmplat nimic.

Liric și parodist inspirat, nu-i dorim lui Ion Boroda decît să se grăbească încet — și totul va fi bine.

Cezar Ivănescu

Duiliu Zamfirescu

Urmare din pag. 1

Leon Tolstoi, publicată în 1898 în **Convorbiri literare**. Dar pînă atunci trecuseră 15 ani de la debutul scriitorului, un interval considerabil așadar, punctat inițial de o publicistică abundentă — cu ecou în contemporaneitate — ce i-a adus între aliețe și prețuires lui Maiorescu. Și totuși, gazetarul Duiliu Zamfirescu e mai necunoscut decît **dramaturgul**, care a produs intermitent oarecare interes. Întrebarea legitimă vine de la sine : de ce ? Și, legată de ea, urmează alta : merită el acest destin ingrat, oricum ne-am alege cuvintele ? În funcție de răspunsurile la aceste interogații am schițat acest itinerar menit să restituie circuitului critic fața necunoscută a unui clasic. Așadar, acest spațiu necercetat dintre frontierele spiritului critic e plin de surprize. Cea dintîi fiind descoperirea unei nebănuite **organicități**. Acest experimentator perpetuu, trecut prin atîtea școli și curente cu care s-a confruntat întîmpinîv și — de multe ori — fără succes, dă dovadă și de consecvență, de coerență doctrinară, mascate însă de vegetația unui limbaj imperfect, de un polemism excesiv. Pentru a-l înțelege exact, uneori are nevoie să fie apărat de el însuși. Nu-i mai puțin adevărat că **prozatorul** poate stîrnjeni ideologul, că opera de **ficțiune** aruncă lumini false asupra celei de idei. Ilarie Chendi intuia încă din 1901 că „teoreticianul" nu poate fi găsit „în deplin acord cu practicianul". Numeroși comentatori văd în ultimul o exemplară întrupare a „psihologiei latifundiei", un aristocrat temător de lumea lăuntrică a țăranului. Examenul publicisticii și eseisticii sale e departe de a confirma acest verdict pripit, pronunțat fără cunoașterea aprofundată a probelor. I-a „urît" Zamfirescu pe țărani în numele presupusei lui origini aristocratice ? A fost conservatorismul lui de factură junimistă atît de ireductibil ? După lectura acestui dosar ignorat răspunsurile afirmative nu mai sînt posibile.

Foarte puțin s-a scris, de pildă, despre gîndirea **social-politică** a lui Duiliu Zamfirescu. În această privință el este anexat de obicei junimismului canonic, evoluționismului lui Buckle, gînditor foarte apreciat în cercul maiorescian. În realitate era un om suspendat tragic între două lumi, natura intimă împingîndu-l în direcția unui patos demotii. Că scriitorul a dezvoltat teze și precepte junimiste e în afară de orice îndoială. Că a făcut pași în direcția sămănătorismului, e, iarăși, indiscutabil. A adăugat însă mai întotdeauna un timbru diferențiator, un accent personal, creînd în acest chip sonții de manifestare a acelei „dizidențe din interior" atît de sagace semnalată de Z. Ornea în **Junimea și junimismul**. Însești condițiile ralierii lui la **Junimea** sînt simptomatice. Din 1883 și pînă prin 1886, el este ținut într-o carantină discretă, dar eficientă, cauza fiind cum recunoaște Maiorescu însuși într-o scrisoare, atitudinea vehementă în problema „dotației coroanei". Cele trei articole din seria **Le Domaine de la Couronne** impun un temperament febril, vaticinar, teribil de vindicativ în coerența lui doctrinară : „Pour le pauvre paysan que nous exploitons tous, de toutes les manieres, l'État n'a pas des terres à **vendre.** Pour le Domaine de la Couronne, l'État a trouve des terres à **donner**". Simptomatic,

Camil Ressu : „Fîntînă la răscruce"

în plină insurgență antiliberală, gazetarul revoltat nu face false discriminări, nu acordă circumstanțe atenuante conservatorilor, deși politicește este afiliat acestora" : ...je me suis plaint, Monsieur, de ce que le gouvernement et tous les gouvernements depuis 1864 n'aient absolument rien fait pour le paysan". Aceste rînduri inflamate nu apar pe un teren gol. În 1883 Zamfirescu făcuse parte dintr-o comisie de jurnaliști al cărei scop era anchetarea atrocităților săvîrșite de jandarmi în gatele Bordeni și Scorțeni din județul Prahova, ai căror locuitori, aduși la capătul răbdării de samavolniciile arendașului, l-au ucis într-o clipă de mînie. Reconstituirea terifiantă a represiunii există în procesul-verbal al corespondenților de presă, în relatarea voit-seacă simțindu-se și condeiul impersonalului Zamfirescu. Victima unei represiuni stîlate este însuși jurnalistul protestatar, a cărui carieră ulterioară (politică, dar și literară) e frînată statornic, în pofida dovezilor de „cuminție" oferite intermitent. Una dintre ele ar putea fi considerațiile legitimiste din **Cîteva cuvinte critice**, unde noul academician susține ritos că „oamenii nu sînt liberi, nu sînt egali și nu sînt frați", iar a cere egalizarea averilor „pe temeiul egalității oamenilor, este a voi să pui în aplicare un neadevăr științific". Însă tot acolo se afirmă că „nu se poate ca în Țara Românească patru mii de familii să stăpînească jumătate din pămîntul arabil, iar 6 milioane de țărani cealaltă jumătate." Și dacă, din fidelitate junimistă, se pronunțase cîndva împotriva politicii „salturii", asadar împotriva reformelor radicale, spre sfîrșitul vieții are forța de a-și vedea eroarea și să propună remediul : „Poporul acesta e cuminte (...) Să-i respectăm și să-i iubim (...) să-l chemăm la exercițiul drepturilor politice lăsînd la o parte vechea și răsuflata afirmațiune că nu e pregătit pentru politică. Un om care știe să moară pentru țara lui, are dreptul s-o și guverneze sau cel puțin să fie consultat de cei de o guvernează." **(Sfinta nevoie).** Cînd un artificiu legislativ al conservatorilor substituie improprietăririi munca obligatorie, academicianul regăsește limbajul fără rezerve al tinereții : „... într-un stat eminamente agricol, pămîntul se cuvine celui ce muncește, iar votul hotărîtor despre soarta țării, celui ce o apără" **(Colegiul țăranilor și legile d-lui Garofid).** În fine, în sulta acestor accente neașteptate, care ar merita un comentariu mai extins decît cel posibil într-un articol, ar trebui încadrate și reflectiile din **Porții și politica**, text în care formulîndu-se un program **politic și literar** activist se renunță totodată la vechea doctrină junimistă a incompatibilității celor două domenii. Prozatorul „latifundiei" sfîrșește ca reformator febricitant, invocînd umbrele lui Cuza și Kogălniceanu.

S-ar putea crede că acest radicalism nu este decît reflexul situației dramatice a României din vara anului 1918, un „realism" de circumstanță. În realitate e vorba de o opțiune mai veche, exprimată și în conjuncturi mai pașnice. Simptomatic, cel care în **Leon Tolstoi**, în **Scrisori romane** sau în scrisorile către Maiorescu nega substratul economic al faptului istoric și motivația socială a literaturii, susține în **Poporanismul în literatură** că „evenimentele istorice cele mai depărtate și mai poetice au la baza lor o cauză economică. „Soda insului ce se voia mereu guvernat de un „sentiment pudic, de estetică imanentă" este **gazetarul politic**, pamfletarul sarcastic și inventiv, comparabil în unele pagini cu Eminescu și Vinea. Deși identificarea primelor manifestări ale acestuia este dificilă, ele au existat cu siguranță. Un contemporan, N. Petrașcu, ne încredințează că Don Padil scria — fără semnătură — „din trei în trei zile" și revista politică a **României libere**. Cînd revine, în 1918, la exercițiul limbajului publicist, foiletonistul dezinvolt (și citeodată teribilist) e demult o simplă amintire, locul acestuia luîndu-l un scriitor stăpîn pe arta esențializării, un gazetar laconic și un gînditor politic original, ostil oricărei anchilloze. Funcții ancorat în cotidian, articolul de jurnal ajunge literatură curată, „adevăr concentrat". E suficient să citățm **Un animal prigonit (D-lui Director al Cenzurei din țara românească), Duhamel, Mediocrii**, pentru a descoperi un pamfletar de mîna întîi, coroziv și laconic, de o vitalitate expresivă legată din comun. Cenzura supremă, de pildă, titlul unui articol, **Un animal prigonit** (e vorba de un **pore**, unul dintre potentații clipei avînd drept „grațiea" cognomen numele mamiferului respectiv), dar și cîteva fraze considerate aluzive. Directorul **Îndreptării** răspunde (protocolar), compromițîndu-și surîzător autorul : „...am dori să binevoiți a ne comunica o listă de cuvinte românești cu care trăiți rău sau să ne indicați animalele vivipare și ovipare, pentru care aveți o slăbiciune specială. Am înțeles pînă acum că nu vreți să se vorbească de «vagon ministerial» de «resturile adormite ale Excelenței Sale», de «d-l Nistor din Bucovina», de «interim la Lucrări Publice», de toate produsele de măcelărie, de osînză, costițe, tobă etc. Am înțeles că nici litera alfabetului : **P** nu va place, dar din seria animalelor vivipare, care altul în afară de cel cu Sfîntul Anton vă este cu deosebire scump ? Profilul unor oameni seamănă cu al oilor ; al altora, cu al cailor. [...] Care sunt cuvintele ce vă displac ? Preferați verbele regulate sau neregulate ? Care credeți că este cea mai bună formă a gerundiului de la verbul a fugi : fugînd sau fugind ?

Comisiunea Dicționarului Academiei v-ar fi foarte recunoscătoare pentru toate aceste informațiuni, iar Presa în general v-ar turna un bust în bronz."

Bănuiați în senina curgere a **Vieții la țară** aptitudinea acestei ironii torențiale ?

atelier literar

poșta redacției

AL. GAMUREAC : E vorba de o oarecare îndemînare, în general sub semnul convenționalului, cu rezultate mijlocii, în cele mai bune cazuri, dar lipsește un adevărat suflu creator, amprenta majoră, decisivă, a vocației. E greu de trasat o concluzie practică ; numai dv. o puteți face, bineînțeles, cum se spune, după o matură chibzuință.

ADRIAN DAFIR : Observații judicioase, în general, pe care vom încerca să le comunicăm, pe cît posibil, celor interesați (exceptînd, firește, din motive lesne de înțeles, pe prima, referitoare la limba literară), dar și pe ultima, care privește binecunoscuta producție de agramați a școlilor noastre). Doar în privința pisicilor s-ar zice că n-aveți dreptate (urmînd și ele legea, comună regnului, care determină, periodic „boncăiuitul" — la care vă referiți — se pare, după cum observa Poetul, „de vreo două ori pe an"...). Ceea ce nu înseamnă deloc că pasajul pe care-l citați ar fi un model de stil și de logică!... Cum bine ați presupus (în subtext), nu știm dacă (și cînd) se vor reedita „Cel mai iubit dintre pămînteni" a regretatului Marin Preda, sau „Bunavestire" a lui Nicolae Breban. În schimb, „Istoria" lui Călinescu se spune că ar fi sub tipar. În fine, despre versuri, nu vă putem spune, din păcate, nimic nou și nimic bun.

D. BARBU : E un început de revenire, promițător (chiar dacă unele mai vechi riscuri de sentimentalism convențional și de dulci nalvități roze par să revină și ele, pe ici-pe colo) : „Și te-aș sfîrși eu ?", „Dar lăsați-mă", „E și aceasta o iarnă", „O oarecare zi". Ne-au mîhnit versiile rele, dar sperăm să depășiți cît de curînd răscrucea amărăciunii.

CONTELE CARUNT : Există un flux liric destul de dinamic, care se zbate, deocamdată, printre cuvinte, neîndeminatic adesea și lipsit de experiență, în căutarea unei expresii convenabile. Mai bine, pînă acum, în „Uitarea o fringem", dar, firește, încercările trebuiesc continuate.

EM. PETRESCU : Pași buni, din ce în ce mai siguri, spre poezie (deși, deocamdată, respirația e încă scurtă, iar orizontul cam pe la marginea ogrăzii...) : „Timp", „O șchioapă", „Firul cu plumb".

G. TERZIU : Schița e în linia celor anterioare, cu aceleași calități și neajunsuri, deja semnalate. Despre textele predate „atunci" n-avem nici o știre ceea ce înseamnă că n-au fost acceptate. Adevărul e că redacția e invadată de proze, foarte multe din ele demne de atenție, dar spațiul revistei rămîne incapabil să le cuprindă. Probabil că situația e aceeași la toate revistele și edițiile. Calea cea mai simplă și mai operativă ar fi să stringeți legăturile cu redacțiile și editura de-acasă (rămînîndu-vă, firește, la dispoziție și concursurile de debut de la celelalte edituri). Nu vedem alte posibilități. (Felicitări și cele mai bune urări în legătură cu „documentul" foto pe care ni l-ați trimis!).

DAVID ARPAD : Cam riscată și ambiguă, cuprinzînd totuși cîteva notații subțiri, dar și multe nesiguranțe de expresie și limbă. Versurile, slabe.

OPTIMUS : Vă dorim succes și așteptăm veștile bune.

D. E. R. : „La schidați", „În aroadismentul H°. „Albul nocturn", „Mă bucur că".

HOMBRE : Ar putea fi, pe undeva, un început („Noapte de iarnă", „Autoportret"). Încă nu e clar. Să vedem, în continuare.

MANUSCRISE NEISCĂLITE : „Îți las ca amintire un șuriș", „Răsărit de lună", „Rămînem goi", etc. ; „Legenda mării" (indescifrabil) ; „Citește-mă în liniștea ta", „Numele tău e floare", „Fantastică zi", etc. ; „Incompletă", „Capricii", „Pro lacrima", etc. ; „Iubire", „Cîntec de jale" ; „Cad frunzele", „Bolnavă amintire", „Parșiv regretele", etc.

Grete Echim, Nostradamus, Margiana Stătescu, Gh. Pufuiete-Fulga, Florin Bănică, Ștefanie Ion, Iosif Tătar, E. Chelaru, Pascal Negoescu, Emadela, Const. C. Drăganu, B. V. M., Florea Crișiy, Teodora Dorina Buleandră, Elena Anghel, Petre Pîrvulescu, Virgil Fîru, Ioanina Preicu (ceva, în „Vineri"), **Genus XX, Silvia Miler, G. A. L., Moira Lewis, Flaton Stelian** (e mai simplu să așteptați răspunsul după fiecare plic!), **Ina Lamasz, Mihai Celuțiu :** Nimic nou !

Maricel Șerban (ceva, în „Dacă vrei", „Nu"), **Florin Sebastian, Nicolae Dumbravă, D. Nicolae** (Iași), **Gh. Grigurța, Alin Agai, C. Bitcă, Niculeta Drosu, Florian Bolenești, Mariana Gîrbă, N. Nedelea, Mircea-Doria Pătru, Elena Negrescu, Ana Pătruț, Cristina Popescu, E. D. Nacu, Ștefan Virgil, Mesura Superba, Constantin Țimpău, Gh. Brînzănescu, Constantin Babac, Daniela M., Herman Sebastian, David Dumitru, Lucian-Vasile Ruha, E. Pirha, „Aștepți răspuns?", O. I. V. :** Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.B. Manuscrisele nu se înapoiază.

VERSURI ȘI DESENE DE ANCI DAN

Întrebare

Toate frunzele căzute
galbene și străvezii
prefăcu'e-n păsări albe
primăvara vor veni ?

Să dai

Să împreuni
albastre mîini
deasupra urechii din
halda ta secată
și să te rogi
ca ploile ce vin
să-ți facă roadele
credinței fără număr
să dai
și-atunci ai da
tot să mai dai
să-ți ocrotești cu-albastrul
palmelor lăuntrul
și să nu uiți un strop de verde
din cîmpia ta...

...Și scriu pe cer

M-adun polen în fiecare floare de cais
și scriu pe cer
cu zborul păsărilor călătoare
cuvîntul străveziu
pe care toți l-au scris
struților îl citesc ușor
cu ochii lor înguști
mijiți de soare
în fiecare floare e o sărbătoare
și-apoi pieziș :
iubind nu se mai moare.

Sînt uși

Sînt uși prin care
poți să intri
și nu știi
sînt uși prin care
intri și nu mai poți ieși
sînt uși prin care
oricît ai vrea să intri
nu vei reuși
și altele pe care-a urmă-ți
le închizi
celor ce vor veni.

Totul să rămînă

Să rămîi cu gîndul
ce-n ochi n-a încăput
ca să visezi
nu trebuie să dormi
doar să vrei să vezi
ca să scrii versuri
nu trebuie să gîndești
doar să înveți să simți
ca să poți trăi
nu trebuie să fii conștient cum respiri
totul să rămînă, să fie
ca jocul pur, ca jocul din copilărie.

Pe urmă

Cîteva nopți
ai să mai poți dormi
în copilărie
pe urmă
sufletul o să-ți lasă
din vechile tipare
inima n-o să-ți mai încapă
în toată lumea
o să fie prea mare
de-aceea ochiul
de rîul zilnic o să ți se lepede
cîteva nopți
ai să mai poți dormi în copilărie
dar va trebui să te muți cît mai repede

Trăinicia s-a născut într-un sat

Urmare din pag. 1

neste pașii atîtor generații, da, soarele care „aici la noi răsare prima oară și-apoi toemai pornește în lume" cum mi-a spus o răspîndreancă.

Și cum să nu-i iubești pe acești oameni minunați mai bătrîni decît însăși viața, care și-au făcut din trup pavăză vie pămîntului lor. Și cum să nu-i respecți pe acești oameni ce ne dau pînza cea de toate zilele.

Zi și noapte își ciuplesc nucile în lumina fluierului, adîncă ai timpului cu nouă puteri ce răsăriau adînci. Și mîini ciopoților tălăngilor îi măsoară ziua, și cavoarele pentru de răgînărenca fac ocolul lumii, aducînd în case verdele pădurii românești, albastrul cerului și soarele care, desigur, răsare mai întîi aici. Sînt oameni credinți și frumoși pe măsura sacrificiului lor. Am pornit din Răginari cu inul o dimineață. Ceva, poate, singuratic sau din lume legat de ceva pămînt-un trecut. Și am trecut printr-o Dumbravă minunată, și apoi pe lîngă nu știu cîte sate. Și am ajuns iar în oraș. Am privit încă o dată turnurile.

Înțelegerile, ei veneau dinspre Răginari.

Camil Ressu : „Maternitate"

Zaharia Stancu îl alintă: „Balzac!"

Urmare din pag. 1

din Kiseleff), pe holul lung și somptuos în care se putea instala o orgă plus o tipografie modernă.

În holul cu oglinzi de Veneția și marmură înspicată...

Era în chiar Comitetul celor ce împărțeau, drămuind, banii săptămînali ai scriitorilor și eu, venit de la Arad, cu un geamantan în care îndesasem o piapumă de lînă și trei kile de cîlți, auzind că e generos ca un Mecena și ușor abordabil, l-am acostat înainte de ședință :

— Ne-a Fane, um și eu o cerere...

S-a uitat la mine fără curiozitate și m-a botezat spontan :

— Cine ești și tu, bă, *moapsă* ? (De ce moapsă ? nu l-am întrebat niciodată).

— Păi, sînt un poet de la Arad și... am venit la București...

— Pe loc repaus, idiotule, mai bine rămîneai la treburea natală... Și, ce vrei ?

Mă strămutam de pe un picior pe altul ca o casă construită pe rumeni, mototolind *cererea* tip și neîndrăznind să i-o întind.

Mi-a zmuls-o, vîrînd-o între unul din degetele în care mai ținea vreo zece asemenea hîrtii în chip de evantai, și-a zis :

— Documentare vrei ?

Am dat din cap răpus de nădejdi și am tăcut. El a dispărut în dosul unei uși capitonate cu plus roșu, (ah! misterul acelei uși dinspre care nu răzbătea nimic !) și, după circa cinci minute, a ieșit congestionat de ris și m-a amendat ca la Brăila :

— Bine, mă, frați-miu ! Voi aștia din Arad sînteți toți neam de idioți ?

— ...?!

— Păi, cum îți veni, *moapsă*, să pui drept motiv de documentare: „Vizită la Școala de surdo-muți din Siria în vederea scrierii unui roman?"

Am *modificat* motivul vizitei documentare afîlnd, mult mai tîrziu, că în aceeași ședință, unde s-a ris copios, alți doi scriitori tineri dar deja consacrați, unul, Vintilă Ivănceanu (plecat într-un voiaj de nuntă la Viena de mulțișori ani), și, al doilea, Iulian Neacșu, (rămas să scrie Confabule încifrate spre disperarea multor confrați), ceruseră cu nonșalanță *MEREPISTĂ* următoarele...

Primul: decontarea unui imens buchet de flori ce urma să fie oferit ipotetic logodnicei sale. Al doilea, decontarea unor bilete de tramvai, ruta Plumbuita — Șt. Vineri și înapoi...

☆

Am fost la Fănuș acasă într-o toamnă sfîntită de mustul strugurilor explodînd în boabe cu pielița de fecioare neatinse decît de rouă...

Avea, tatăl său, (cel de sus să-l odihnească !), o batistă de vie plasată în buza satului răsucit pe șerpuirea unui deal lutos, aproape de marginea bălții scînteind aurifer în amurgul căzînd molatec și leneș ca un cătarg de pirați demisionați din motive bătrînicioase.

Atunci, în acel apus fantastic, pe deasupra capetelor noastre împarfumate cu vin negru ca destinul de poet, a trecut, fulgerător, un stol de graure : *lintoliu de moarte acoperindu-ne vederea*...

Un *semn* pe care, Fănuș l-a receptat cu o nefirească spaimă și m-a grăbit spre casa-i părintească năzdrăvind în risina frîcii, sperînd în conținutul butoiului cu moian bolbo-osind metaforе de baltă... (Vinul e viu și vorbește pînă în luna lui Mai cu cine se nimerește!).

Apoi, ne-am cunoscut atît de bine, încît, astăzi ne căutăm la telefon injurîndu-ne cu voluptatea bătrînilor golani balcanici.

Ne-am plictisit unul de celălalt...

Toți dușmanii lui sînt și ai mei...

Toți prietenii mei sînt dușmanii lui...

Bijutier al cuvîntului de limbă românească, mîna lui de poet, sfîrșind proza și imbrăcînd-o în odăjdii de taină, scrie neconcepuri fabuloase cu îngeri care se prăbușesc peste cantoane părăsite, chemînd îngeri ce de altfel ori au strigat... E un nebun frumos al marilor orașe încercînd să plimbe prin Capitală o biserică așezată pe o sanie trasă de Nimeni...

El e un pierzant benevol ! El cunoaște *rulerile* vieții mai bine decît crupierii de la Monte-Carlo. E un poet cîntîndu-și destinul care scapără ca un „stilet de sub-ofițer" în rana deschisă a prozei române...

Urcînd din adîncul bălților stratificate pe scheletele peștilor morți de bătrînețe și pîcîtoasă, inima lui e un *Nufăr* !

Cei care nu știu puțină botanică, încearcă să-l zmulgă din rădăcinile bănuite, vrînd să-l aibă drept ornament în vaze de cristal cu gură lăbărțată. Și, neștiind nimic despre botanica lui, uită că Nufărul nu are rădăcini...

Că este esența bălții pulsînd din adîncuri, eliberîndu-și povara prin aripa de înger, ca pe un blestem al purității sortit să ademenească privitorii.

Zaharia Stancu îl alintă : *Balzac !* Nume potrivit în ideea mea despre ce-ar trebui să facă Fănuș...

Să se lege benevol de „Scaunul singurătății", cu lanț de barcă pescărească gros și rezistent, la capăt cu un lacăt meșteriț la Sibiu, și să arunce cheia lacătului pe geam...

Sub fereastra lui cu înzorzonări de glicină înflorind suav-violet, voi veghea eu, și-am să prind cheia vîrînd-o în colțul unui buzunar spart, pierzînd-o, repede, în iarba poluată.

După care, trecînd vis-à-vis, sore restaurantul cu nume de fată și bocet, am să mă apuc să-i drapez în rochii de mireasă toate metaforele zvîrlite cu nemîluita în te miri ce cronici de sport, transcrîndu-l „Volumul de poeme" pe care nu îndrăznește să și-l alcătuiască.

Prea multe stele a stins în gura cititorilor acest Risipitor ostenit care se odihnește numai în a opta zi a săptămînii și, atunci, la căpătîi cu Ion Băieșu...

— Cît îmi dai Fane (Decebal, Trifan, Fănică, Paul, Neagu...), să-ți demonstrez ție și miilor tăi de admiratori că ești un poet refulat...?

Cer : o domnească de mo'ma de Grădiște, una pulpă de batal metamorfozată în pastramă și... o documentare la Școala de surdo-muți din Siria...

Îți asigur (pe cuvînt de onoare ?, dobîndirea Premiului Herder înaintea mea... Him !?

P.S.

Sună-mă la Asociația Scriitorilor între cinci și șapte dimineața, să vorbim despre deplasarea noastră la Petroșani și de bocancii tăi cu numărul 47, plini de noroi minieresc, pe care i-ai găsit, dimineața, lustruiți de cine știm noi... O.K. ?

Biblioteca Orientalis

Urmare din pag. 1

unor culte orientale pe teritoriul patriei noastre în epoca Daciei romane.

Savul sașie, elev al marelui istoric transilvan Constantin Diaconovici, memoriei căruia și închină cartea, caută să descifreze aceste inscripții pentru întîia oară la noi, după cîte știu, la modul sistematic și exhaustiv. Cu cîțiva ani în urmă, bizantinologul Emilian Popescu publica o carte importantă cu inscripțiile grecești și latine descifrate în amănunt între secolele IV—XIII, iar cu 3 ani în urmă, savantul I. Barnea publica primul volum cu imagini comentate la text, explicînd mărturiile arheologice creștine din veacurile III—VI, descoperite pe pămîntul românesc. Cercetătoru] legean de la Institutul de istorie și arheologie A.D. Xenopol se înscrie în această ordine de apariții. Un studiu publicat în cartea **„De la Dunăre la Mare"** împreună cu profesorul I. Dragomir îl arată profund familiarizat cu aceste epoci hotărîtoare pentru romanitatea noastră. Cartea de care ne ocupăm pune în lumină încă o cale de romanizare, cultele orientale folosind această limbă în mare parte pentru a pătrunde în acest spațiu apoi, fapt esențial, aceste culte orientale în cele o sută și ceva de inscripții descifrate pînă acum aduc ceva din lumea orientului sirian aramaic și palmirian, într-o lume care se confruntă tocmai masiv împreună cu întreaga civilizație greco-romană cu dimensiunea eschatologică iudeo-creștină căreia imperiul roman îi făcea loc în lume.

Cartea se bucură de note și explicații, de o bibliografie la zi, precum și de imagini ale inscripțiilor votive comentate, ceea ce prilejuiește cititorului un cît mai nemijlocit contact cu mărturiile arheologice. Acest prim volum va fi urmat de încă două ale aceluiași autor care vor urmări răsfrîngerea cultelor traco-frigiene și a mithraismului, sinteza acestei masive lucrări fiind o carte separată despre Religia Dacilor.

Și vom dori distinșilor cercetător iesean spor în lucru să-și poată desăvîrși gîndul spre binele culturii noastre.

GEOGRAFIA BOBULUI DE GRÎU

Urmare din pag. 1

așezată pe orizontală. Se cunoaște nu atît patima vremii, ci modul cum gîndeau acu 60 și ceva de ani oamenii urbanizarea. O casă din zona Bărăganului avea o drept multe camere, dar toate mici și cu trecere. Probabil fie din lipsa lemnului de construcție, dar mai ales din necesitățile de încălzire în timpul iernii. Și iată că betonul și sticla fac acum legătura grîului cu cosmosul. A capta ghemul incandescent al soarelui pe un edificiu, în fond o casă contemporană, iată poate cea mai superbă măsură a eforturilor oamenilor de-aici de-a fi integrați în univers.

Înainte de-a intra în sala în care are loc adunarea generală a cooperativei stau de vorbă cu Mariana Triculescu, ingineră, fată de fermă și secretar al organizației U.T.C. din C.A.P. Are alură de baschetbalistă. Tînără de tot și s-o spunem pe de-a dreptul uimitor de frumoasă. Dac-o întîlnești pe stradă unui mare oraș să zicem, nu ți-o poți imagina decît într-un laborator aseptic, în care reacțiile chimice sau de altă natură i se supun fără drept de replică. Și totuși ea trudește de trei ani de zile, de la terminarea facultății, pămîntul aici, în mijlocul oamenilor în care s-a născut. Dacă sînt mulți sau puțini tinerii ? Numeric, aproape suficienți. Dar nu sînt încă, toți competitivi. Nu toți se bat în egală măsură pentru a contura îndeletnicirilor tradiționale statut de profesie. Cei mai mulți știu însă să lucreze științific pămîntul. Chiar și cei de la Fabrica „Metalurgica". Între sat și industrie le-au ales pe amîndouă. Adică fac la fel de bine și una și alta. Respectînd proporțiile, bineînțeles. Pe lîngă noi trec grupuri de elevi de la Liceul industrial. Unii poartă cu ceva mai multă eleganță cravata la gît, alții se pare c-au uitat să și-o pună. Sîntem salutați. Citesc în privirile lor admirație. Pentru tînăra ingineră, evident. Un compliment adresat poate nu numai frumuseții și tinereții Marianei Triculescu, dar mai ales profesiei. Aveam să aflu mai tîrziu că cei fără cravată făceau parte din plutonul... agricol. Liceul are deocamdată doar două clase cu profil agricol. În viitorul apropiat vor fi toate. Și ei, „agronomii", văd în Mariana Triculescu un model de urmat. Motive au suficiente.

— Dacă ar fi s-o iei de la capăt, cu ce ai începe Mariana Triculescu ?

— La adunarea generală a fost în sală și Ion Stroe. E membru cooperator din 1959. Unul din fondatorii C.A.P.-ului.

— Ce-are una cu alta ?

— Oare de-a lungul anilor n-a putut fi tentat de mirajul orașului ? Fabrica „Metalurgica" e doar la o distanță de atîta cît să-ți arunci privirea. Și iată-l acum aici. Cînd am optat pentru agronomie sătul mi-a dat certitudinea că nu greșesc. Cooperativa este destul de puternică, iar pămîntul roditor.

— Totuși nu mi-ai răspuns la întrebare...

— E firesc să fie așa cum este

Și o cred.

Peste sat, în răbufnirea lui, vîntul lasă doar atîta spațiu cît să-ți tragi răsuflarea. Geamurile sălii în care se desfășoară adunarea generală au înflorit ciudat. Încerc să număr romburile sau pătratele sau cercurile sau guvițele de apă care vor să treacă dincolo de pervaz. Au trecut deja cîteva ore de dezbateri. Oricum, proiectul noii legi privind retribuirea muncii în unitățile cooperatiste și de stat din agricultură este un act normativ de o covîrșitoare importanță. Și oamenii își redimensionează gospodărește eforturile viitoare în litera și spiritul lui. Președintele Adrian Bănică a prezentat oamenilor, și cu ajutorul unor tabele sinoptice, avantajele noii legi pentru cei care muncesc pămîntul și obțin producții planificate. Au fost oameni aici în Pogoanele care în anul 1981 au luat pentru munca depusă în cooperativă peste 10 000 kg porumb. Ștefan și Lila Manea, o familie de tineri cooperatori, care au contabilizat fiecare dintre ei cîte 340 de norme, au ridicat împreună mai mult de un vagon de porumb. Dar au și tras nu glumă. Noua lege a bunăstării celor ce lucrează în agricultură vine să puncteze încă o dată grija pe care o poartă partidul și statul nostru, secretarul general, destinelor țărănimii. Furat de inedițul acestor rarități scap primele cuvinte din intervenția lui Victor Sbarcea, medic veterinar, și el unul din tinerii specialiști ai unității. Pentru moment mi se pare că e prea dur. Dar problemele, presantele probleme ale zootehniei, impun un anumit ton. Și el, Victor Sbarcea, se pare că știut să-l găsească pentru că indiferent de puterea de bătaie a criticii oamenii ascultă cu atenție.

După adunare, satul e înundat de grupuri de oameni. Gerul te taie la obraji, chiar dacă e încă soare. Nimeresc într-un grup alături de tînărul medic veterinar. Blond, cu părul peste limita admisă de regulamentul liceenilor, cu un început de chelie care-l aranjează, debordant, tînărul fermier mă cucerește pe deplin. E vecin de bloc cu Vasile Constantin, secretarul adjunct al comitetului comunal al U.T.C., și asta nu dă garanția c-o să ne vedem mai des. Președintele Adrian Bănică se integrează între timp grupului. Gabriela Niță, o altă tînără specialistă, e rugată s-o cheme și pe jurista consiliului unic agroindustrial. Locuiește în căminul de nefamiliști. Pînă la urmă am impresia că se descurcă tot Victor Sbarcea.

Și iată că tinerii specialiști s-au adunat cu toții. Cînd spun cu toții nu greșesc cu nimic pentru că atîția numără cooperativa. Cît sprijină ei pe umerii lor satul ? Scrie pe diploma de inginer a fiecăruia, dincolo de media obținută la examenul de stat. Un lucru tot atît de firesc ca lumina care bate în ochii copilului atunci cînd i se aduce jucăria dorită și poate tot atît de firesc ca acea seară care cădea lin peste Pogoanele, în ziua cînd tinerii mei prieteni pășeau într-un alt an agricol, într-o etapă decisivă a noii revoluții din agricultură. Decisivă, pentru că acum se conturează obiectivele strategice, care, iată, pulsează în ritmul viu al patimei pentru meserie și pămînt, ritmul cotidian al prietenilor mei. În nemărginirea Bărăganului se-auzea bobul de grîu cum bate aripa tîrîului către universul anului 1982, pleoapă curată dincolo de orizontul țărinii. Vorbea cîmpia și cuvintele nu mai încăpeau în tiparele convenționale. Prietenii mei învățaseră cu mult înainte lucrul acesta. Încercam să fiu alături de ei. Un an de zile, atîta cît o dură documentarea cărții mele, adică pînă la bilanțul final al cooperativei, poate fi și-o viață de om, dar și-un segment din niște biografii tulburătoare. Deocamdată atît...

Camil Ressu : „Portret"

PRIMIM LA REDACȚIE

În 1978, am fost solicitată de B.C.U. să prefațez o bibliografie „Gheorghe Lazăr" și să permit colectivului de bibliografe rezumarea documentelor inedite aduse de mine din străinătate (din biblioteci și arhive din Viena, Budapesta, Karlowitz) sau descoperite în țară, socotindu-mă coordonatoare științifică. Flindcă eu mă aflam în plină elaborare a monografiei ce urmează să apară (la Editura Dacia) n-am făgăduit decît prefața, rezumatele și un consult privind organizarea materialului în capitole. Lucrarea nu mi-a mai fost arătată decît cînd mi s-au adus exemplarele la care aveam dreptul ca prefațator, cînd am constatat că, pe coperta B.C.U. păstrase ca an de naștere al lui Gh. Lazăr tot 1779, deși prefața mea demonstra că s-a născut la 9 ianuarie 1782. Am tras concluzia — poate greșită — că B.C.U. a vrut cu orice preț rezumatele documentelor — singura noutate temeinică din lucrare — și pentru aceasta mi-a cerut prefața, „coordonatoarea" rămînînd doar cu titlul. Evident, în nici un caz nu eu trebuia să străbat sutele de periodice, broșuri și volume pe care le-au străbătut colaboratoarele tov. Băncilă (așa cum crede V. Vetișanu în **Săptămîna** nr. 512/1980) dar cum eu am făcut-o pentru cele două biobibliografii pe care le-am semnat personal. Biobibliografia realizată de B.C.U., cu inerente lacune și greșeli într-o lucrare de asemenea întindere și într-un răstimp atît de scurt, este o lucrare meritorie și un instrument de lucru indispensabil, al cărei exemplu ar trebui urmat de orice instituție cu profil filologic.

Atît V. Vetișanu (**Săptămîna**, 512/1980) cît și Aurel-Dragoș Munteanu (în **Luceafărul** nr. 15/1980), dar mai ales Octavian Ghibu (**Luceafărul**, — 1982) — al doilea mai urban, ceilalți doi de-a dreptul ofensatori — mă trag la răspundere că „îmi atribui ce nu mi se cuvine", „contravenind într-un mod flagrant unor norme general acceptate de oameni de știință" (Oct. Ghibu) în stabilirea datei nașterii și morții lui Gh. Lazăr pe care tatăl său a stabilit-o înaintea mea (1940—1950), a comunicat-o lui St. Lupșa care a elaborat un ms aflat în arhiva Mitropoliei din Sibiu și apoi publicat, în 1962, în revista Mitropolia Ardealului. Pe vremea aceea eu trăiam în București, nu citeam reviste religioase, iar în arhiva Mitropoliei din Sibiu — și dacă aș fi știut că mai găsi ceva interesant — nu puteam intra decît cu aprobarea Ministerului Cultelor. Pe de altă parte, nici nu era nevoie să învăț de la cineva ceea ce știam din copilărie, ca toată lumea : că un nume de botez mai aparte se datorește zilei în care s-a născut copilul : pe Crăciun Măgureanu, colegul meu de clasă, îl chema așa fiindcă se născuse în ziua de Crăciun, iar al 17-lea fiu al țăranului moldovean Hodorogea se numește Nicon — cred că este unic în onomastica noastră — pentru că s-a născut la 26 noiembrie cînd se prăznuiește sfîntul cu acest nume. Că din ziua morții pînă la înmormîntare trec trei zile, cine nu știa ? De ce aș fi avut, așadar, nevoie să aflu aceste lucruri de la Onisifor Ghibu prin intermediul lui Șt. Lupșa și ca atare, să-l citez în stabilirea datei de naștere a lui Gh. Lazăr ? ! (Cu toate acestea ei sînt citați în „Bibliografia" discutată de Oct. Ghibu deși aceasta se face că nu vede...). Cu privire la anul nașterii, mă întemeiez pe nouă documente școlare din care reiese că s-a născut în 1782 și de aceea nu se mai pot admite părerile altor biografi care diferă între ei de la 1 an pînă la 14 ani.

În 1978, cînd — cu aprobare — am cercetat arhiva Mitropoliei din Sibiu, am găsit ms. lui St. Lupșa și revista în care îl publicase, iar în 1973 și 1974 am citit în „Transilvania" articolele lui Onisifor Ghibu. Primul (Șt. Lupșa) a fost citat în Bibliografia B.C.U. la poziția 337, iar în monografia mea la p. 14, 15, 16, 27, 29, 30, Onisifor Ghibu, în aceeași biobibliografie, este citat la poziția 323, corectată în Addenda și corrigenda, iar în monografie la p. 15, 16, 23. Deși ambii sînt citați în „Bibliografia Gh. Lazăr" cu lucrările reclamate de Octavian Ghibu, acesta susține contrariul, probabil doar ca să mă acuze pe mine de o „procedare care contravine în mod flagrant unor norme general-acceptate de oamenii de știință" ! Cît privește „argumentația" pentru stabilirea datei de naștere a lui Gh. Lazăr, am arătat mai sus cum stau lucrurile.

În schimb, mă întreb dacă este o simplă întîmplare în faptul că nici unul dintre cei trei „atacanți" ai mei, despre care nu știu să fi scris prea mult despre Gh. Lazăr, nu semnalează cele 178 de poziții bibliografice în care se rezumă documentele inedite puse la dispoziție de mine...

Despre paternitatea lui Gh. Lazăr asupra „Povățuitorului..." cititorii vor găsi argumentele mele în monografia, la pag. 231—253. În orice caz, nu poate fi vorba despre o chestiune „clasată" cum lasă să se înțeleagă cu remediabilă ușurință mai tinerii mei preopinenți...

Emilia Șt. Milicescu

● **ROMANCIERUL MAROCAN** Driss Chraibi cunoaște un succes remarcabil, în țările de limbă franceză, cu cărțile sale : „Perfectul simplu", „Mama mea, civilizația" și „O anchetă la țara". Acest din urmă roman este semnificativ pentru mesajul întoarcerii la origini pe care-l propune autorul marocan, sintetizat într-un personaj fascinant de țărancă, în numele Hajja, trăind gocul civilizației urbane, în întruchiparea unui cuplu cervantin, cum îl numește Charles Bachat, într-o eroni a foarte laudativă. Criticul mai remarcă supletea și caracterul atrăgător al stilului oral, spunînd în conluzie : „Atunci cînd o operă de ficțiune acoperă, prin autenticitatea caracterului său de anchetă, toate mișcările actualității, înseamnă că ea și-a atins scopul".

Poezie arabă clasică

IMRU-L QAYS

Sec. VI

Frumoasa

Cu pulpele rotunde sfîrșind în perne pline,
cu netezii genunchi în care eșuli fin e
aproape nevăzut, cu sînii mici furați
și fluierul subțire ce gleznа-abia o ține,
cu ochii mari privindu-te drept și nu cruciș,
cu grele coapse — iată să cînți ce se cuvine!
Mijlocul ne-ndoit și netedă spinarea,
și burta suptă, vax cu miere de albine;
cu părul mult și negru și nasul subțiratec
și sînii-aproape drepți, o brumă doar
se-nțelege.
Obrajii, o lucire; și ochi de kuhl, și buza
atît de coaptă-ncît ai zice: negru vin e!"
În jugul unor dinți ca fulgerul căzut-am —
și trăznetul din mijlocu-acelui fulger vine.

TARAFA

Sec. VI

Roua

Ea încă roua gurii alesului trimite:
vin dulce și licoare de dor mîntuitoare.
Sărutu-i dă, iar dacă se-ntîmplă să-i amine
ei vede și-n amiază că steaua-n cer răsare!
Ratundul corp lucește și zîmbetul lăsînd
vederii strungărește-nțire părăluțe-n floare,
schimbate-apoi de soare din rădăcină-n boabe
de grindină, crestate cu șiefuiri ușoare!
Cînd ride, se zărește a rouă, sau tărîme
de mosc amestecate de-a apelor răcoare,
cînd se ridică, pare că-n șoldul ei e dună
se-alege din nisipuri prelung lunecătoare.
Suflînd alungă frigul — asemenea căldura
a mîntuie prin roua ce-o poartă-n răsuflare!

HASSAN IBN THABIT AL-ANSARI

m. 670

Cel mai poetic vers

Poemul: mădulv de muritor — rostită
în adunări (de-i minte ari neminte)!
Cel mai poetic vers e cînd poți spune:
„adevărate-au fost aste cuvinte!"

ABU-L ALA AL-MA'ARRI

m. 1057

Unghia

Ca vinu-i viața ta: ceea ce vezi e bun,
dar tot ce se ascunde-năuntru nu se știe.
E mută: nu vorbește decît nenorocirea;
de-aceea am crezut că-mi va vorbi și mie.
Ciștigul cheltuiește-l; ca unghia-i avarea;
dacă o lași, slujește; dar de-i tăiată,-nvie.

ABU NUWAS

m. 814

Junia, calul neștiinței

Junia, calul neștiinței,
dînd preț la risetele lucii:
rînd o-mbrățam, mergeam țîfnos,
lovindu-mi de pămînt papucii.
Acuma șaua mi-o cobor:
pașii, tîrîndu-se, usuci-i.
Doar cupele-mi rămîn, chiar dacă-n
primejdie, și nu refugii:
„cel galben", și de peri slăvit
deasupra vorbelor și rugii!
La gleznе-și pune clopoței
de apă: globi mărunți, clăbucii,
și peste coasta-i potolită
un scris ca de furnici traduci-i:
un scris cu puncte și-nțelnări,
din cele ce le știu ulucii.

În românește de
Grete Tartler

Camil Ressu: „Peisaj din Cimpulung Muscel"

IBN AL-MU'TAZZ

m. 908

Coțofana

M-a trădat junia vană,
capul mi-e pestriț la pană:
unde-i oare corbul negru
alungat de-a coțofană?

AL-'ATAHIYA

m. 825

Zborul furnicii

Dacă furnicii îi crește aripi
și zboară, de sfîrșit i-aproape.
Oricît am mulș al soartei ugер
nici lapte n-am, nici limpezi ape.
Ferește-te de ea — în aur
și-argint vrea ochii să-ți înghoape!

Junia-i nebunie

Junia-i nebunie-am spus:
ești beat, te crezi ba jos, ba sus.
Cele ce sînt, există-afară,
dar în adîncuri vezi că nu-s.
Timpul se leagănă — o creangă!
Și unduirii ești supus.

AL-MUTANABBI

m. 955

Cum nu poți ține apa cu focul într-o mînă...

Cum nu poți ține apa cu focul într-o mînă,
la fel de greu — norocul cu mintea laolaltă.

•

Mintea este aceia pe care îl ajută
azi întîmplarea, să vadă ce vede ochiul mîine.

•

Cel care-l folosește pe leu la vînătoare
drept șoim, va fi mîncat odată cu vînatul.

•

Cu domnu-adesea jertfește oșteni, să-și scape
viața;
eu laud pe acela ce viața și-a dat lor.

•

De multe dăruiește în loc de spadă-o haită
o oaste să poată cuhăi-n loc de dar, la pace.

IBN HAFADJA

m. 1139

Sărutul Umbrei

Ce beznă cînd sărutul de duhuri înfiripi:
o Umbră ce stîrnește gazela din nisip;
saliva ei în vinuri se-amestecă, mă-mbată:
apus pe care-o beznă-i sărut pe roșul chip.
Cărunt moțoneag e noaptea, spre Gemeni se
tîrîște;
cu haina-i, Umbra șterge urma cea lăsă-n
trib;
în gura ei, jilave, cresc fiori de răsărit,
soarele-i face curte, pleoapa-i dă tema de brib.
Cu busuioc udat în lăcrămi se îmbracă:
răsufletu-i parfum, de tremură-i mă-mbată.
Cu mantia o apăr de lacrimile gloii:
prin nori cu ochi de kuhl privește-al zilei
scrib.
Cu violeta beznei s-o ispitești! Lumina
în albele petale de-i dărui, o înbibi.

În românește de
Nicolae Dobrișan

FEȚELE OCULTE ALE CELUI DE-AL III-LEA REICH

Falșii profeți și un Mesia monorhist (I)

SPECTACOLUL LUMII văzut de Ioan Grigorescu

Scriindu-și cartea „Hitler și ordinea nouă — istoria secretă a național-socialismului", André Brissaud mărturisea: „Am avut impresia că pătrunsesem într-un univers cu totul aparte prin haosul și fantasmagoria sa, ca și cînd aș fi ajuns pe țărmul unei „alte lumi" decît cea a noastră, cu metafizica sa, cu cosmogonia sa, cu etica sa, cu logica sa, cu biologia sa etc. Trebuie s-o recunosc cu francheță: am o instinctivă și profundă suspiciune față de tot ceea ce, pe drept sau pe nedrept este numit „ezoterism"(...) Nu cred decît în faptele verificabile și controlabile și, pe cît posibil, în stare să poată fi reverificate și recontrolate. Rămîn un incorigibil «Toma necredinciosul». Dar trebuie să recunosc că, descoperirea feței ascunse a național-socialismului mi-a bulversat suspiciunea. Pe măsură ce neverosimilul se transforma în verosimil, apoi în fapt verificabil, m-am simțit prins într-un virtej cumplit, aparținînd domeniului realismului fantastic. Viziunea acelei «alte lumi», a ocultismului misterios, a unei cosmogonii stupefiante îmi îngheța sîngele în vene, tăindu-mi răsuflarea și incitîndu-mi curiozitatea. Trebuie să recunosc însă că nu mi-am putut satisface această curiozitate pînă la capăt. Multe enormități rămîn încă fără răspuns!"

„Răspunsul" — dar nu cel așteptat de Brissaud, nici de alți istoricieni serioși occidentali care s-au consacrat studiului în profunzime a fenomenelor legate de evoluția și căderea celui de-al III-lea Reich, ca Werner Maser, Norman Cohn, J. E. Neurohr, Bernard Koerner, Rene Alleau sau William L. Schirer — încearcă a fi dat astăzi de apologeții neofascismului care, în scrierile lor, se bizuie cu precădere pe literatura memorialistică apărută în tiraje de masă, și dovedindu-se departe de a produce o „suprasaturație" a publicului cititor. Aceștia încearcă să demonstreze că Hitler a fost un „iluminat", un fel de „Mesia" profetic, discipol al Ordinului Nouului Templu apărut la începutul secolului nostru, al Societății Vril și al Societății Thule cărora le aparțineau deasemenea Rudolf Hess, Alfred Rosenberg, Hans Frank, Dietrich Eckart, Max Amann, Anton Drexler, Hans Reimann, Karl Haushofer, și mulți alți fondatori ai nazismului. După cum afirmă Andre Brissaud, acele trei societăți aveau o cosmogonie comună bazată pe legenda nordică din Thule care arbora un simbol unic — crucea încriligată sau svastica, proclamînd „mesianismul", conform căruia, timpul cînd un Mesia al arienilor trebuie să apară și să schimbe lumea pentru o mie de ani, sosise.

„Ideologia" respectivă era difuzată prin revista mistică „Ostara", editată de Templul Nou, și pe care Hitler o citea cu regularitate, la Viena, înaintea primului război mondial. Deși ea se adresa în exclusivitate „inițiaților", oricine putea să și-o procure și să adere la ocultismul ei. Dar, pentru a avea acces la „secretele" Ordinului, orice discipol trebuia să se lase îndrumat de un „superior anonim" acceptînd astfel impusă pentru pătrunderea treptată a unor cunoștințe teoretice și practice. „Abia atunci — scrie Brissaud —, putea să înceapă procesul de „influențare spirituală templieră", inițierea în „micile mistere", apoi, după un timp, în „marile mistere" ale Ordinului Templului Nou". Un soi de Ku Klux Klan mai esoteric decît cel fondat de Forrster în Statele Unite după războiul de secesiune, un antimasonism cu legi și mai severe decît cele ale „lojelor masonice" față de care, de altfel, templierii din Thule manifestau o agresivitate turbată.

Steagul negru al nazismului, cu crucea arginție, încriligată, în mijloc, n-a fost invenția fasciștilor, care aveau să-și formeze ideologia abia după primul război mondial, ci el a constituit simbolul Templului Nou care, în 1907, l-a înălțat în mod solemn pe turnul unui vechi castel din Werfenstein clădit de Carol cel Mare pe un pisc stîncos de pe malul Dunării, în apropiere de granița cu Bohemia. Templierii își aveau la acea epocă „scriptura" lor (reeditată de cîteva ori sub cel de-al III-lea Reich) și care purta fantasmagoricul titlu de: „Theozoologia sau Cunoașterea Maimuțelor Sodomei și a Electronilor lui Dumnezeu". Prin „Maimuțele Sodomei" se subînțelegeau „rasele inferioare", iar prin „Electronii lui Dumnezeu" — arienii blonzi, cu ochi albaștri, născuți după chipul și asemănarea zeilor fondatori ai regatului din Thule, dotați cu „organe electrice" și cu „stații de forță de emisiune", strămoșii „omului nou" cu organe „electro-magnetico-radio-logice"! Fondatorul cultului și editorul „Ostarei" era un austriac, un anume Adolf Joseph Lanz, care descria astfel „programul" revistei sale: „Ostara este cel dintîi și unicul periodic consacrat studiului rasei eroice

Camil Ressu: „Țărancă cosind"

și virile, care își propune să transpună în fapte învățăturile științei rasiste, cu scopul de a salvgarda rasa nobilă pe calea culturii sistematice a purității de sînge și a virilității, contra amenințării cu distrugerea ce vine din partea evreilor și a revoluționarilor socialiști efeminați!"

Culmea ridicolului istoric face ca tocmai „încarnarea supremă" a virilității ariene — Adolf Hitler — să nu fi fost nici atît de arian pur sînge, și nici pe departe atît de „viril" cît pretindeau „templierii noii ordini" a fi „unșul" lor. Raportul autopsiei medico-legiste făcută cadavrului lui Hitler menționa negru pe alb o anomalie anatomică denumită „monorhism", nume eufemistic sub care se ascunde castrarea congenitală. Profesorul Hans Karl von Hasselbach, unul dintre doctorii Führerului, a declarat că pacientul său refuza cu încăpățînare să se supună vreunui examen medical prin acea parte a corpului pe unde își ascundea „bărbăția". Era pudic. Atît de pudic, încît nu îi lăsa nici pe croitori să îi ia măsura pentru haine, ca nu cumva să fie întrebat pe ce parte să i se croiască șlițul pantalonilor. Își făcuse un manechin după măsurile căruia croitorii îi puteau croi toate hainele, fără să-și mai deranjeze „augustul" client.

BALCANICE

BLAJE KONESKI

Kamikadze

Mă convingeau că japonezilor le este proprie o logică extraordinară, că ei nu sînt sentimentali ci orgoliași. Iar au atunci am crezut că tocmai de aceea acești oameni cumpătați au ales divinul gest kamikadze: irațional și nemărginit de convențional totodată. El au deprins această iscusință, probabil pentru a nu da la iveală josnicia orgoliului și a caracterului lor.

Credeam că totuși aceasta e asumarea unui gest și că-ți trebuie mult curaj să-ți demonstrezi orgoliul și demnitatea. Astfel oricare nebun poate să-l scuipe pe cel care și-a luat asupră-și riscul de a nu se comporta conform obișnuitelor convenții.

În românește de
Dumitru M. Ion

Nuvelele exemplare

Am mai avut prilejul să ne referim la activitatea de traducător a poetului Sorin Mărculescu, una dintre cele mai proeminente personalități intelectuale din literatura română de astăzi. Ne-au impresionat întotdeauna rigoarea și talentul său, erudiția lipsită de ostentație, precum și noblețea cu care ignoră tam-tam-ul publicitar și jurnalistic. Apariția primei versiuni integrale, în românește, a **Nuvelelor exemplare** întărește sentimentul nostru, că ne aflăm în fața unui proiect cervantin de amploare și că Sorin Mărculescu ar putea, în timp, să pună la îndemîna cititorului de la noi un **corpus** în românește al scrierilor autorului lui **Don Quijote**, împreună cu o cercetare monografică la care este singurul îndreptățit să aspire în momentul de față. Este o întreprindere care face cinste literaturii noastre, cu atît mai mult cu cît ar umple un gol ce-i privește pe unul dintre cei mai mari scriitori ai literaturii universale aparținînd în același timp unui spațiu cultural de care ne apropie atîtea și atîtea afinități.

Nuvelele exemplare exercită o adevărată fascinație pentru cititorul modern, atît de obosit și de neîncrezător în mania „constructivistă" a prozatorilor recenți. Ele ne întorc la funcțiile esențiale, la substanța însăși a narațiunii. De altfel, cred că în acest sens trebuie considerată afirmația lui Cervantes din Prologul către cititor, discutată pe larg de Sorin Mărculescu, și referitoare la caracterul de destăinare al „novelelor" sale. Există în natura noastră „un organ", cum ar spune Goethe, pentru povești, ne place să ascultăm întîmplări și să dăm frîu liber imaginației pentru a cutreiera medii diferite și locuri care altfel ne sînt inaccesibile. De aici și importanța elementelor miraculoase, a pitorescului și exoticului, care își găsesc justificarea cea mai deplină în nuvelistica tuturor timpurilor. Poate că nici un gen nu este mai deschis decît cel nuvelistic, mai lipsit de principii normative. Singura calitate indiscutabilă trebuie să fie caracterul lor atrăgător. Veracitatea însăși poate fi abandonată, nici o verosimilitate nu este absolut obligatorie, dar totul se cuvine prezentat în așa fel, încît cititorul să se afle în situația licențiatului Peralta din **Căsătoria înșelătoare**, care pur și simplu se agață de steagul Campuzano pentru a-i asculta relatarea. Iar geniul lui Cervantes este suprem. **Nuvelele** sînt expresia inegalabilă a vocației sale de narator, o operă unică în felul ei, ascunzînd simboluri adînci și parabole „edificante" în ceea ce privește natura umană, sub faldurile halucinante ale unei lumi diverse, cu suflete nobile și cu manglitori, cu înțelepți și cu proști fără de măsură, cu nebuni și sfinți, cu fecioare ipocrite, cu soții virtuoase și nu prea, cu iubiri generoase, devotament și prefăcătorie, cu duci și cu țigani, într-un cuvînt, cu tot ceea ce roata lumii învîrtește fără nici un scop. Spania, Italia și Flandra, Mediterana cu apele sale verzi și cu insulele îmbietoare, corsarii mauri și doamnele italiene, toți ce aprindea visurile cititorilor lui Cervantes se află în **Nuvelele exemplare**, într-un caleidoscop de forme și de structuri narative ce propun și astăzi cititorului una dintre cele mai savuroase cărți din literatura lumii. Proba traducătorului în altă limbă constă în echivalarea bagajului lingvistic atît de divers, ceea ce este aproape imposibil, precum și întrebuințarea lui pentru a crea pînza aceea subțire de iluzie, pe care se destășoară istorii aflate între monumental și ridicol, între firesc și incongruență, având pecetea inconfundabilă a lui Cervantes. Notez în trecăt faptul că în acest sens nici o pregătire nu este mai bună pentru marea încercare a traducerii lui **Don Quijote** decît o transpunere în altă limbă a **Nuvelelor exemplare**. Cît privește efortul pur de echivalență lingvistică, ediția lui Sorin Mărculescu este de o pedanterie pe care nu ne-am fi să o dăm de exemplu tuturor traducătorilor. El își justifică în Note și comentarii fiecare echivalență, mărturisindu-și adeseori neputința de a găsi un termen foarte propriu, precum și cazurile cînd inventează pur și simplu un cuvînt. Transpunerea argoului jucătorilor de cărți, descoperirea unui cuvînt pe care regretă că nu l-a folosit și la o traducere anterioară, justificarea permanentă a introducerii termenilor arhaici, explicarea aluziilor obscure din textul lui Cervantes, totul ne introduce în laboratorul acestui „autor" nemulțumit în permanență că n-are destule surse de mină întîi, că n-a văzut cutare sau cutare ediție de referință, că nu poate să-și desăvîrșească lucrarea. Spunem încă o dată că felul său de a lucra, cu cărțile pe masă, este pilduitor! În amplul studiu introductiv, intitulat cu modestie, **O ipoteză de lectură: „Taina rodului rustor"** este trecută în revistă o întreagă bibliotecă cervantină, reluîndu-se mai toate interpretările citabile ale **Nuvelelor**. Este un text plin de densitate, scris în fraze ample și în paragrafe cu deschiderea unui capitol de carte. Am recunoscut aici o structură a gîndirii sale din care s-au născut și amplele poeme din volumele de versuri, un mod de a considera lumea prin aglomerare de senzuri. Din păcate, uneori textul este monoton și obositor, are prea multă egalitate cu sine și nu se animă, cu schimbări bruște de ton, cum ar fi putut să deprindă un atît de fidel cititor al lui Cervantes. În textul critic, pedanteria atît de plină de efect a lui Sorin Mărculescu poate fi un handicap. Ea trebuie redusă totuși la Note, lăsînd puterea lui asociativă și imaginația să lucreze mai liber.

Aurel-Dragoș Munteanu

REPERE

SPORT

Austrul — nu-l auziți în cercevele?

Mă bucur mult că iarna se termină într-o duminică și primăvara-nceape într-o luni. De-acum, întunericul tot se stringe numai pe aripi de corb, mîngîierile luminii intră în plămada nucilii de sălcie. Două pahare cu austru sunînd în cercevelе celui care-mi arată zece zile pline de ninsoare în iarna care a trecut. Nu intră-n vederile mele cei din crîncrul munților, cu toate că și pe-acolo pe sus arborii de tisa și brazii și jderii au stat și-au visat la zăpezile de demult. De altfel, austrului nu-i stă bine să fie sorbit cu buze lacome decît în cîmpie, unde, conform așteptărilor, pămîntul sunînd mici clopote negre, deschide învierea brîndușelor. Pe o coditâ fragilă, trei linii albe, încîlcite cu vrajă, fac într-odată lumea să arate ca privită de-un copil ce s-a așezat o clipă cu creștetul pe covorul de frunze și cu picioarele spre cuiburi de mierlă, iar noi, oameni mari, plini de răspunderea zilei de mîine, rîdem fericiți că lumea și-a răscucit osiile văzduhului, crîmpeie de cer plîmbă docare din rai, toate încărcate cu vrafuri de nori albi, pe lacurile Bucureștilor, iar mugurii unui pui de circ, scăpat cu chiu cu vai din gura iepurilor, stau gata să plesnească. Puțin ne pasă că micului cais din fața Academiei de științe economice o să-i dea în curînd sîngele pe nas și că pe sub garduri vechi, la sate, se pregătesc aluviuni de lobodă. Nu știm altceva decît să dăm din foarfece prin livezi și să anunțăm în gura mare că da, savanții au dreptate, temperatura planetei va crește în foarte scurt timp — mîine, cînd se reia campionatul de fotbal, la ce bun să mai lungim pelteaua?! — cu unu, două, sau cîte grade sînt capabile să dezvolte Lacul Tei, Mihaia Timișoarei, Trivalea Pitești-lor, iar miercuri, cînd Universitatea Craiova întîlnește pe Bayern München, în sferturile de finală ale Cupei campionilor europeni, la Urlătoare vei putea fierbe o cafea, fixînd ibricul pe un bloc de gheață.

În campionat, vă asigur, n-o să se întîmple nici-o minune. Dinamo, care-a fost în Egipt, ca să-și pună nisip în bocanci la Cairo și să se fotografieze Valentin Stănescu în fața piramidelor, merge la titlu cu toată dirihonia de arbitri, plus alte lucruri care țin de misterele din jilațurile tuturor stadioanelor. Universitatea Craiova n-are de pus la bătaie decît marele ei talent — și-o cole din urmă eu cred că tot studenții noștri au dovedit că pot oricînd, dar nu cred că se va ajunge pînă acolo încît să bage ei singuri mîngea în poarta Craiovei. Sau să nu ne pripim, nu-i așa? Pentru că s-au văzut lei-paralei, întinzînd laba-n foc după o ciosvîrtă de miel și acoțind o stînă întreagă, bine friptă și rumenită.

Universitatea Craiova își joacă miercuri cartea vieții. Un gînd cu sămînță bună îmi șoptește că va cîștiga. Dar ca să urce în lumea aleșilor, punînd în drepturi, astfel, ambițiile fotbalului românesc, trebuie să învingă la o diferență de scor care s-o propulseze în legendă, iar legenda să spargă hotarele. Niciodată o echipă românească n-a fost mai aproape de curtea magilor. Inima-mi spune că cel menit să ne dăruiască înverea aurului în săptămîna învierii brîndușelor se numește Ilie Balaci.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef:
Nicolae Dan-Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 85
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"